HH
VII
3.
...e,tus
...ntra
Diuina
tore

14-1-A-1

Γ

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
34 E
30

12 . 34 E . 30

I

~~//// d 64~~

~~14 35 a 67~~

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE SOMNIORVM, ET DE DIVINATIONE Aſtrològica,

LIBRI TRES.

ADVERSVS FALLACES, ET SVPERSTITIOSAS ARTES.

AVCTORE
BENEDICTO PERERIO
VALENTINO SOCIETATIS IESV.

ACCESSERVNT INDICES DVO, *Primus eſt Capitum, & Diſputationum. Alter Rerum Verborumquè copioſus.*

Pertinet ad Bibliothecã S. Fran[illegible] Transilvan[illegible] ex testam.to [illegible] Almarroij [illegible]

15 98.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Gymnicum ſub Monocerote,
Cum gratia & Priuilegio Caſ. Maieſt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

12.34.E.30

CAMILLO CAETANO PATRIARCHAE ALEXANDRINO.

BENEDICTUS PERERIUS

S. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

TRIA SUNT GENERA RErum, CAMILLE Patriarcha illuſtriſsime, in quarum ſtudio & obſeruatione mortalium animi veſana quadam libidine vel potius rabie noſcendi quæ futura ſunt, fœdis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Aſtrologorũ Prædicta, atque Artes Magicæ. Neque verò earum rerum peſtilens vis, priuatos tantum aut ſingulos homines, verum etiam Principes ac Reges ipſasq; ciuitates & reſpublicas inuaſit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani peſtes omnibus ferè ſeculis tum ſapientes viri firmiſsimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac principes ſeueriſsimis damnatas edictis & atrociſsimis pœnis addictas, è ſocietate

hominum exterminare flagrantiſsimè cupiuerunt, obnixeq́ contenderunt: perparùm tamen adhuc profectum eſt. Adeò enim malum hoc in animis hominum hæret infixum, vt penitus extrahi vix queat, nec eius ſanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri poſſe credatur. Itaque hic vſu venit, quod de mathematicis ſcitè quidam vereq́ue dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, ſperantibus fallax: quod in ciuitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur. Sed nihilominùs tamen mihi quidem valde vtiliter ac ſalutariter feciſſe viſi ſunt, qui doctis aduerſus eas artes editis libris, vanam & fallacem ac perniciosam & ſuperſtitioſam earum rerum obſeruationem apertè demonſtrarunt. Quorum ego prudens conſilium, piumq́ ſtudium, atque vtilem conatum æmulatus, tres aduerſus eas artes libros confeci, vnum de Magia; alterum de Obſeruatione ſomniorum; tertium de Diuinatione aſtrologica. Ac primus quidem liber planè nouus eſt fœtus, nunc primum lucem aſpiciens: quæ reliquis autem duobus libris diſputātur, ea ferè ſunt in commentarijs noſtris partim in Danielem, partim in Geneſim explicata. Sed quia non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos propter ſtudiorum diuerſitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putaui me pergratum plurimis facturum, ſi, quo latius horum librorum pateat vtilitas, ſeparatim eas diſputationes, atque vnum in volumen, idq́ue modicum incluſas, typis excudendas curarem: ratus ſcilicet fore, vt eas ipſas diſputationes, tum propter exquiſitam multiſq́ue optatam

Tacitus hiſtoriarum lib. 1.

tatam eiuſmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemq́ue voluminis, & plures, & auidius atque vtilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui ſub tuo nomine CAMILLE Præſul ornatiſſime: quem omnes qui norunt, non poſſunt non amare propter ſingularem ingenij ac morum ſuauitatem; & quod vera animi bona cum ampliſſimis naturæ ac fortunæ bonis adæquaſti, admirari & obſeruare coguntur. Video ſanè perexiguum eſſe munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: ſed eſt tamen amoris & obſeruantiæ pleniſſimum; & quanti ego te faciam, quantumq́ue Caetanam familiam colat ſocietas noſtra certiſſimum teſtimonium.

1

I

BENEDICTI PERERII LIBER PRIMVS

qui eſt

DE MAGIA.

DVPLICEM eſſe Magiam hic liber oſtendit; alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac præſtantiſſimam Philoſophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; alienam ſuperſtitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio puram; ſed paucisſimos tamen mortalium explorate perceptam: Alteram verò (quę vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonumque fraudibus & maleficijs implicatam, ob idque meritò infamem & abominabilem, & è ſocietate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoſcet lector quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavè opera poſsit facere, & an mira quæ videtur facere poſterior Magia, verè talia ſint, qualia ſpectantibus videntur, an verò prçſtricta oculorum acie, ſpectantium fallant exiſtimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræ-

repræſentant vim & naturam,ſednudas tantũ atq; inanes earum rerum ſimilitudines &imagines ferant: Deniq; quæ vidẽtur & vulgò creduntur Magorũ miracula,quibus rebus differãt à veris miraculis, quibuſué notis & ſignis facilè diiudicari & inter noſci queãt.Libuit autem ante ipſum operis veſtibulũ, velut in conſpectu lectoris ponere generales ſententias & capita diſputationum quæ tractantur, quò ſcilicet cupidiùs ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipſa lectione eam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagrãs deſiderium, nec dubia ſpes, ad huius nos voluminis ſcriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM LIBRI PRIMI, QVI eſt de Magia.

PRIMA.

AN omnia quæ feruntur à Magis facta, ſint, vel ab illis, vel ab alijs conficta.

II *An omnes effectus Magiæ reuera tales ſint, quales videntur.*

III. *An ſit aliqua Magia naturalis, & quæ aut qualis ea ſit & vnde eam homines diſcant.*

IV. *An ſit aliqua Magia nõ naturalis, & Dæmonum magiſterio atque artificio hominibus tradita.*

V. *An ſpiritus illi, quorum magiſterio & auixilio mira faciunt Magi, ſint boni an mali.*

VI. *Quæ opera admiranda poßint* Dæmones,*aut per ſeipſos, aut per Magos facere.*

VII. *Quas res Dæmon nec per ſe, nec per Magos poſſit efficere.*

VIII. *An opera Magorum ſint verè miracula, & quemadmodum à veris miraculis differant & internoſci queant.*

IX. *Quotuplex ſit Magia, & primò de Magia Aſtronomica.*

X. *De arte Cabaliſtica.*

XI. *De Necromantica, id eſt, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conſpectum & colloquia euocatione.*

XII. *An per artem magicam poſſit verum aurum fieri ab Alchimiſtis.*

XIII. *De origine Magiæ, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*

XIV. *An Magiæ ſtudium & vſus ſit licitus.*

XV. *De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi qui reſtiterunt Moſi.*

XVI. *An prodigia quæ Magi Pharonis fecerunt, reuerà fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.*

XVII. *Qua ratione, & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA ESSE vel ſermonibus vulgò feruntur, vel à ſcriptoribus mādata ſunt litteris, omnia ſint fabuloſa, ficta & falſa; an verò aliqua fuerint, vti narrā tur, verè ab illis geſta.

NON EST DVBIVM QVIN eorum quæ de Magis aut dicũtur aut ſcribuntur, quam plurima ſint ficta & falſa: nam pleriq; hominum nimis ſunt creduli & ſuperſtitioſi, & rebus admirandis facilè capiuntur; cum etiam docti viri Philoſophi, vt inquit Ariſtoteles, quoniam fabula continet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris Metamorphoſeos, omnia ficta eſſe à Poëtis, ſicut illa de Circe & Medea; & de ſocijs Diomedis in aues conuerſis quæ longo poſt tempore circa templum Diomedis volitabāt; de ſocijs Vlyſsis, quos Circe mutauit in beſtias; de Arcadibus qui traiecto quodam ſtagno vertebantur in lupos; de ſocero Medeæ quem illa à ſenectute ad iuuẽtutem reuocauit; de draconibus, quibus ſimul iunctis Medea volauit per aëra, & de alijs id genus fabulis, quas Poëtæ cum ad oblectationem legentium, tum ad miſticam hominum eruditionẽ adinuenerunt? Negari tamen non poteſt multa miratu dignisſima verè à Magis eſſe facta. Nam ſcriptura in Exodo cõmemorat opera Magorũ Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28. ſcribitur de Phittoniſſa quę ſuſcitauit Samuelẽ, & Pſal. 57 de venifico

Ariſt. lib. 1. Metaphyſ.

Exod. 7.

incan-

incantante ſapienter aſpidē, ob id obturantem aures ſuas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pſeudo prophetæ, & dabunt ſigna & prodigia* non vtique alia arte quàm magica. Ex hiſtorijs Eccleſiaſticis notũ eſt, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationibus: quamobrem (vt fertur) à Romanis publicam ſtatuam meruit hac in ſcriptione SIMONI DEO SANCTO: vt narrat Iuſtinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologitico, Euſebius libro ſecundo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas ſcribit in actis Apoſtolorum capite octauo, de illo diceretur: *Hæc eſt virtus Dei quæ vocatur magna.* Narrat beatus Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem DEO ſacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuiſſet; eum ad magicas artes conuerſum, quas apud Memphin AEgypti didicerat, adeò illis profeciſſe, vt virgo inſano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strygibus vulgò circumferuntur, non ſunt in totum falſa, ſed multa illis admiranda accidère, qui ea compererunt, viri fide digni, ſicut Syluester in opere ſuo de Strygibus, & Alphonſus de Caſtro in eo quod ſcripſit de Punitione hæreticorum, non ille quidem tanquam dubia & incerta, ſed tamquam ſibi notiſsima & exploratiſsima tradiderunt.

Iuſtinus martyr. Irenæus, Tertullian. Euſebius.

Mira opera Magorum ex Philoſtrato.

MIRA ſunt quæ Philoſtratus in libris De vita Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnoſophyſtas AEthiopum, vel ipſum Apollonium geſsiſſe. Tale eſt illud quod is narrat

libro

libro tertio & capite tertio, vidiſſe Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbrium, alterũ ventorum; illud, cùm nimia ſiccitate India premebatur, apertum nebulas emittebat vniuerſam illam terram humectantes: nimios autem imbres occluſum cohibebat: alterum adapertum efflabat ventos regionem perflantes, quò ſalubrius eſſet cœlum. Tale etiam eſt illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cùm Apollonius cùm Iarcha & alijs Brachmanis menſæ accubuiſſet, tripodes lapideos ſua ſponte fuiſſe motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatós eſſe, certa menſura vinum & aquam miſcentes & cyathos proferentes. Nec ſileri debet quod Philoſtratus libro quarto, capite decimoſexto ſcribit de puella quæ tanquam mortua portabatur ad ſepulchrum: cuius funeri occurens in via Apollonius, tanquam ſecretò quædam illi admurmurans & iuſuſurrans, ad vitam & integram valetudinẽ reuocauit. Nec minus mirabile eſt quod idem auctor narrat libro ſexto, capite tertio de ſtatua Mẽnonis, quam cùm radius ſolis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, ſtatua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiuſdem libri ſexti capite quinto, iuſſu Veſpeſionis, qui princeps erat gymnoſophiſtarũ, apud AEthiopes, vltimũ quandam voce quidẽ clara & diſtincta, ſed tenui admodùm & quaſi fœminea ſalutaſſe Apollonium. Sed illud miratu digniſsimũ, quòd Philoſtratus tradit capite ſecundo, libri octaui, Apollonium cùm eſſet in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo cõdemnandus, repentè ex omnium oculis euanuiſſe.

Quam-

Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud poſteros, vt eum Hierocles cum CHRISTO Domino noſtro cõferre auſus fuerit. Sed eius audaciam fregit, inſaniamque coarguit Euſebius Cæſarienſis: Alexander autem Mammeas Imperator Romanorum in ſuo Larario imagines CHRISTI, Abrahæ & Apollonij habebat, quòd hos tres maximè omnium miraretur & coleret.

Euſebius in libro contra Hieroclem.

VERVM, ſicut à principio dixi, eorum quæ Magi feciſſe dicuntur, quamplurima falſa ſunt vel ab ipſis vel ab alijs confićta, & ſuperſtitioſis nimiumque credulis hominibus perſuaſa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto AEneidos promiſiſſe dicitur:

Hac ſe carminibus promiſit ſoluere mentes
Quas velit; aſt alijs duras immittere curas,
Siſtere aquam fluuijs, & vertere ſidera retro,
Nocturnosq́ue ciet manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & deſcendere mõtibus ornos.

Plinio nulla eſt Magia.

Quocirca Plinius nullam eſſe putauit Magiæ vim atque poteſtatem, & quæ de Magis feruntur, omnia eſſe vana falſaque: totamque Magiam reijcit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immenſum, inquit, & indubitatum exemplum eſt falſæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam diſcendam Neroni defuit vel ingenium, vel diligẽtia, vel quælibet facultas, nec ſtudium, cum eius diſcendæ auidiſsimus eſſet: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobliſsimos Magos ſecum ducens venit ad eum, cænisque magicis eum inuitauit: ſed is regnum quidẽ à Nerone accepit; Magiam autem quæ nulla eſt, docere

eum non potuit. Proinde ita perſuaſum ſit, inteſtabilem, irritam, inanem eſſe, habentem tamen quaſdam veritatis vmbras, ſed in his veneficas artes pellere, non magicas. Hæc Plinius. Cui vt cōcedo plurima Magorum eſſe vana & falſa;ita eſſe talia omnia nō aſſentior.Eſſe autem pleraque Magorum promiſſa non ſolum inania & falſa, ſed etiam incredibilia & ridicula demonſtrat Plinius lib.26. cap.4. his exēplis; Magi aiunt AEhiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari: cōiectu, tactu,clauſa omnia aperiri: Alchimenide cōiecta in aciē hoſtium,trepidare agmina,ac terga vertere: Latacem dari ſolitam à Perſarum rege Legatis,vt quocumque veniſſent, omnium rerum copia abundarent. ApudDemocritum inuenitur compoſitio medicamenti, quo pulchri, boniq́ue & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. cap.9.Circa herbam,inquit, quam noſtri Verbenacam vocant, Magi miri inſaniunt: hac perunctos impetrare quę velint,febres abigere,amicitas conciliare,nullique non morbo mederi. Lege apud Aul.Gellium lib.10. cap.12. & apud Plinium lib.28. cap. 1. quæ fabulantur Magi deChamaleonte tradita à Democrito magicę artis principe,qui,quo temporeHippocrates medicinā, eodem magicas artes in Gręcia celebrauit,hoc eſt, circa bellum Peloponneſiacum, anno poſt Romam conditam trecenteſimo: vt auctor eſt Plinius lib. 30.cap.1.

Figmenta Magorum Plinio.

Aul. Gellius Plinius.

CAPVT. II.

CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIAE ſint ſimulati & tantùm apparentes, hoc eſt, non tales reuera quales videntur; an verò ſint aliqui eius effectus etiam veri & naturales, nempe tales reuera quales videntur.

NONNVLLOS effectus Magorum naturales & veros eſſe, tum ex ſacris literis, tum ex alijs probatis hiſtorijs compertum eſt. Nam opera Magorum Pharaonis verà fuiſſe, ſatis indicat ſcriptura cap. 7. Exodi; itaque ſentiunt Origines & Auguſtinus. Id quoque declarat Samuel à Phitoniſſa ſuſciatus; quem fuiſſe verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Eccleſiaſtici cap.46 nos dubitare non ſinit. Ad hæc Dominus noſter ait venturos pſeudoprophetas tempore Antichriſti, qui faciant prodigia & Portenta magna: quæ S. Paulus vocat mēdacia, non quod omnia per ſe & ſua natura falſa; ſed quòd fient ad perſuadendum falſum, & ad decipiendos homines, & quòd putabuntur eſſe vera miracula, hoc eſt, ſupernaturalia opera, cum non ſint talia. Nónne DEVS Deuteronom. 13. denunciat venturos pſeudoprophetas prædicentes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat prædictum? Dæmones item naturali ſolertia, quæ ſumma illis eſt, & ſcientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiſerũt; denique longiſsimi temporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facul-

Matth.24.
2.Theſſ.2.

cultates & virtutis, ipſarumque rerum inter ſe vel ſympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inuſitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos miniſtros ſuos præſtare poſſunt. Atque hæc eſt doctrina B. Auguſtini in lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in libro Octoginta trium quæſtionum, quæſt 79. & in quæſtione 22. in Exodum, à Chriſtianis Philoſophis iuxta & Scholaſticis Theologis recepta. Neque poſſumus negare (ſunt enim multis Romanæ hiſtoriæ ſcriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim mater deorum ex Peſsinũte Phrygiæ, naui adueheretur Romam; ita dicitur hæſiſſe in Tiberi, vt non hominum, nō boum vi moueri loco poſſet. Q. Claudia veſtalis quò ſuam caſtitatem probaret, diſcinxit ſe, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque veſtalis quò ſuam etiã probaret pudicitiam, aquam Tiberi hauſtam cribro tulit vſq; ad capitolium, anno vrbis conditæ ſexcenteſimonono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec poſſumus inficiari opera Magorum, homines fœminaſué inflammari ad libidines, & ad amores antè exoſos: cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis ſupra commemoratum. Quanquam duo illa quæ virgines illas veſtales egiſſe diximus, putat S. Thomas in Quæſtionibus de potentia, quæſt. 6. art. 5. etiam miniſterio bonorum Angelorum Deo ſic volente, caſtitatis virtutem & præſtantiam commendare & probare hominibus, fieri potuiſſe. *Notabilis ſententia B. Thomæ.*

Caeterum plurima Magorum opera eſſe ſimu-

ſimulata, fallentia oculos ſpectantium, nudamque tantùm eorum quæ repræſentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atque compererunt; & ego facilè credo. Tales fuerunt (ſi tamen fuerunt) admirandæ metamorphoſes, quas à Varrone proditas comemorat B. Auguſtinus lib. 15. de Ciuitate Dei, cap. 17. & 18. de ſocijs Vlyſsis à Circe mutatis in varias beſtias, de ſocijs Diomedis in aues conuerſis, de Arcadibus traiecto quodam ſtagno transformatis in Lupos, de ſtabularijs quibuſdam mulieribus, quas narrat B. Auguſtinus ſuo tẽpore in Italia viatores quibus caſeum dabant veneficijs imbutum, mutare ſolitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquandiu vſas, rurſus in priſtinas hominum figuras reformaſſe.

Tale quoque fuit quod Philoſtratus lib. 4. capite 5. tradit accidiſſe Apollonio: erat enim quædam lamia quæ ſpeciem gerens pulchræ mulieris, ſimulabat ſe captam amore cuiuſdam Menippi iuuenis formoſi, ei velle nubere. Die igitur nuptijs dicato mulier illa conuiuium apparauit lautiſsimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini & dapum copia inſtructiſsimum, quo cùm ingreſſus eſſet Apollonius, ad eos qui aderant conuerſus, inquit: Tantali hortos videtis, qui, ſicut Homerus ſcribit, apparebãt eſſe aliquid, cùm nihil tamen eſſent: talẽ enim eſſe hunc omnẽ apparatum exiſtimare debetis: neque enim quę apparet materia, vlla ſubeſt, ſed materiæ duntaxat ſimulachrum eſt & imago. Hæc autem ſponſa, vna eſt è numero lamiarũ, quas aliqui laruas alii lemures appellant. Sunt autem ad amorem &

manas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicie͂tes eos quos cupiunt poſtea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier ſeſe Lamiam eſſe confeſſa eſt, & voluiſſe Menippum voluptatibus e plere, vt eius poſtea corpus deuoraret: co͂ſueuiſſe enim pulchroru͂ iuuenu͂ corporibus veſci, vbi ad ſumma͂ ſanguinis abundantia͂ perueniſſent. Non ſunt admodum diſsimilia quę 26. quęſt. cap. 5. Epiſcopi, de nonnullis ſtrygibus narrantur, quas dæmones deluſa earum imaginatione credere faciebãt, longa terraru͂ ſpatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amœniſsimis locis iucu͂diſsimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque perſonis, quibus credebant, adeſſent, ſed tantùm imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentiſsimis rationibus probari poteſt. Magi enim promittunt ſe ex lapidibus vel lignis leones vel lupos ſubitò producere poſſe; & nonnunquam in ſpectaculis ex terra faciunt ſubitò exiſtere leones vel lupos: conſtat autem eiuſmodi animalia perfecta citra ſupernaturalem Dei potentia͂ nulla ratione gigni poſſe niſi ex ſemine; nec ad iuſta͂ magnitudine͂, niſi ſtatis temporu͂ interuallis peruenire poſſe Dicu͂tur etiam mortui à Magis reuocati ad vita͂, ſicut traditu͂ eſt de puella illa quam Appollonius reuiuiſcere fecit, & de Alceſte quonda͂ ab Hercule ad vita͂ reſtituta. Plinius etia͂ lib. 7. c. 37. narrat Aſclepiade͂ celeberrimu͂ tempore Pompeij Magni medicum, quendam homine͂ mortuum è funere retuliſſe & ſeruaſſe. Non poſſe autem Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita concluditur: Si animus hominis eſt mortalis, non

Nulla vi & arte magica poſſe mortuos reuiuiſcere.

poteſt ſemel extinctus idem numerò reuiuiſcere: ſin autem eſt, vti verè eſt, immortalis, non poteſt vllis hominum vel dæmonum artificijs, vel vllis naturalium agẽtium viribus rurſus ad corpus ſuum animandum viuificandumque reuocari: nam cũ ſit immaterialis & incorporeus, eſt ſupra omnis naturæ corporeę facultates; nec vllius rei creatæ poteſtati ſubiacet. Neceſſe eſt igitur, reſurrectiones mortuorum quæ à magis factæ narrantur, vel eſſe fabuloſas, vel fuiſſe ſimulatas, & tantùm in ſpeciem factas.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA NAturalis.

LICET iam vſus obtinuerit vt nomẽ Magiæ ferè in malam partem accipiatur, pro ea nimirũ arte quæ opera & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit vel facere ſimulat; & Magi vulgò dicantur qui ex commercio quod habent cum dæmonibus, res ſtupendas efficiant veluti ſunt præſtigiatores, incantatores, Necromantici, & alij malefici homines: Attamen nec nomẽ Magiæ abſolutè & præcisè ſumptum hoc ſignificat, nec à principio ſic fuit vſurpatum, ſed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inuſitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter ſumpta Magia dupliciter diuidi poteſt: altera enim eſt naturalis, altera non naturalis. Naturalẽ voco, quæ cognitione & applicatione quarundam ſingularium virtutum, quæ ſunt in rebus naturalibus, quæque latent ferè mortales, agentia

& patientia ſuo loco & tempore, & ſicut opus eſt inuicem componendo & temperando, effectus quoſdam inuſitatos & admirandos,& quorum ratio videtur incomprehenſibilis, moliuntur, Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens viribus agentium naturalium,ſed ſola dæmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rurſum triplex tradi poteſt: alia enī dici poteſt humana, quia humano ſtudio & diligentia comparatur; altera Diuina, quæ per reuelationem vel à DEO, vel ab Angelis bonis percipitur:Tertia,Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus, qui ſe illis impia ſocietate & fœdere deuinxerunt. *Triplex Magia naturalis*

ESSE autem Magiam quandam naturalem,quę eſt ſecretior quædam & abſtruſior ſapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vſu quarūdam rerum naturalium mira perficit,nullo modo viris doctis dubitandum eſt. Quis enim vel tinctus dūtaxat literis Philoſophicis;neſcit eſſe multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effectrices, quas ſi quis benè noſſet, & ad vſum accōmodare ſciret, haud dubiè mira poſſet efficere. Multa ſunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis, &, (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maieſtate penitus abdita. Hæc, ſi quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens,faceret, Magus vulgò diceretur, & non niſi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamē opera illa eſſent naturalia, & naturaliter à cauſis naturalibus profecta.De miraculis naturæ integrum librum ſcripſit Ariſtoteles, qui inſcribitur De Admirādis auditionibus,quanquā eum nonnulli adſcribunt Theophraſto.Plinius cum alijs libris *Eſſe naturalē quandam Magiam.*

multa, tum plurima ſecundo libro Naturalis hiſtoriȩ prodidit,& Proclus in libro De Sacrificio & Magia & beatus Auguſtinus libro 21. De Ciuitate Dei cap.4.&.5. Albertus Magnus lib. 2.Mineraliũ, Tractatu 2. cap.1.11 & 12.& Fracaſtorius in lib.De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, cap.1. multaque eius generis ſparſa leguntur in libris Cardani de ſubtilitate & varietate rerum, quorum hîc nonnulla ex Plinio recenſebo lib. 2. *Miracula naturæ.* cap. 96. Iuxta Harpaſa oppidum Aſiæ, cautes ſtat horrenda vno digito mobilis, eadem, ſi toto corpore impellatur, reſiſtens. Duo ſunt montes iuxta flumen Indum, alteri natura eſt, vt ferrum omne trahat, alteri, vt reſpuat; Itaque ſi ſint claui in calciamento, in altero auelli non poſſe, in altero ſiſti. Et cap.105. Hæc eſt natura Naphtæ circa Babyloniam profluens bituminis liquidi modo, vt in eam vndecunq; viſam protinus tranſiliat ignis. Ita ferunt à Medea pellicem crematam, poſtquam ſacrificatura ad aras acceſſerat, corona igne rapta,& cap.107. In Nymphæo exit è perta flāma quæ pluuijs accenditur,& cap.103. In Dodone Iouis fons cùm ſit gelidus,& immerſas faces extinguat; ſi extinctæ admoueātur, accēdit. In Illyrijs ſupra fontem frigidum expanſæ veſtes accenduntur. Idem Plinius libro vltimō, cap. 4. Adamas (ſic Græcè dictus, quòd nec ferro, nec igne dometur) hircino tamen rumpitur ſanguine : & cum magnete lapide in tantum diſsidet, vt iuxta poſitus ferrum non patiatur abſtrahi; aut ſi admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. Verùm nihil eſſet mirabilius magnete, ſi vis eius nō adeò nobis eſſet nota & explorata. Nam rationem cur ferrum ad ſe trahat, & acum nauticam ſua vi

tactam eatenus agitet, quoad illa directo ſeptentriones ſpectet, quis nobilium philoſophorũ non diligentiſsimè inueſtigauit? quis autem adhuc cõperit aut ſatis explicauit? Sed omnia excedit miracula Echneis piſciculis quem Latine vocant Remoram, cuius meminit Ariſtoteles lib 2. De Hiſtoria animalium cap. 14. ſed Plinius libro 32. cap. 11. non ſolùm ab antiquis de eo prodita, ſed etiam ſibi ſuique tẽporis hominibus planè cognita & explorata tradens, ait eum ſemipedalem eſſe, limaci magnæ ſimilem, adhærentemque nauigijs, licet ea ſint ingentia curſuq; incitatiſsimo ferantur, eorũ tamen ita frenare impetum, vt ſtare cogat, non labore vllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello tenuiſſe prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari ſuos, donec iret in aliã. Ideoq; cæſariana claſſis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiã eius memoria Caij principis ab Aſtura Antium remigantis quinquiremẽm quadringẽtorum remigum viribus propulſam, eiuſque adhærens gubernaculo: feruntq; Cæſarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuiſſet, nec idẽ polleret in nauigium receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modò quę ratione carent, ſed etiam homines mira edere & non cernẽtibus incredibilia cùm alij teſtificati ſunt, tum haud dubiũ reliquit S. Auguſtinus multis certisq; eius rei poſitis exemplis. Nouimus, inquit, lib. 14 de ciuitate DEI, cap. 23. hominum quorundam naturas multum cæteris diſpares, & ipſa raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore ſuo facientiũ, quæ alij nullo modo poſſunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures moueãt, vel ſingulas vel ambas ſimul. Sunt qui totam cæſariẽ, Remora piſcis

 capi-

capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum præcordijs contrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imo ſine pudore vllo, ita numeroſos pro arbitrio ſonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipſe ſum expertus ſudare hominē ſolere cum vellet, notum eſt quoſdam flere cùm volunt, atque vbertim lachrymas fundere. Presbyter fuit quidam nomine Reſtitutus in parœcia Calamenſis Eccleſiæ, qui quibuſcunque volebat, ita ſe auferebat à ſenſibus & iacebat ſimillimus mortuo, vt non ſolùm vellicantes & pungentes minimè ſentiret, ſed aliquādo etiam igne vreretur admoto, ſine vllo doloris ſenſu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Auguſtinus.

Sphæra Archimedis.

IAM verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tuſculanarum diſputationum, & ſecūdo libro de Natura Deorum ab Archimede primùm, & deinde à Poſſidonio factam, omnes cœleſtium orbium conuerſiones ſuis motibus clariſſimè perfectiſſimeque repręſentantem, quis humanum ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum & opus crediſſet? Huc etiam referri poteſt quod Albertus capite tertio libri ſui De moribus Animalium commemorat, duos in Germania natos eſſe pueros, quorum altero iuxta domorum oſtia incedente, omnia oſtia verſus latus ſiniſtrum illius aperiebantur, tametſi clauſa eſſent: idemq; cōtingebat alteri puero illius fratri, verſus latus eius dextrum; & hoc dicit vidiſſe multos, negatq; id referri poſſe aliò, quàm in proprietatem occultam quæ vtrique in eorum ortu indita eſt à

cœlo

cęlo: quanquam ego vereor ne illud nō fuerit verum: aut ſi fuit, non puto id naturaliter ſine interuentu & opera dæmonum fieri potuiſſe.

Si igitur tam mira ſunt naturæ opera; cur non ſapiens reconditiori naturalium rerū cognitione vſuq; prędi tus ſimilia facere poſſet? Atquę hæc eſt Magia naturalis. Tales erant apud Perſas Magi (ait Philo in libro, Quod omnis probus ſit liber) naturę ſcrutatores, prę veritatis cognoſcendę ſtudio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios ijſdem initiant myſterijs. Et in libro De ſpecialibus legibus. Veram, inquit, Magiam, hoc eſt, Perſpectiuam ſcientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honeſtam expetendamq;, non plebeij ſolum teſtantur, ſed etiam Reges regum maximi, præſertim Perſici, tam curioſi harum artium, vt regnare non liceat niſi familiariter cum Magis verſato. B. Hiernoymus exponens ſecundum Danielis caput: Magi, inquit, ſunt, qui de ſingulis philoſophantur, nec malefici ſunt, ſed Philoſophi Chaldæorum, & ad artis huius ſcientiam reges quoque & principes eiuſdem gentis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris noſtri natiuitate, primi ortum eius intellexerunt. Huius artis excellenti peritia, cenſet Philoſtratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effeciſſe, idéque ſenſit de illo Iuſtinus martyr in Quęſtionibus ad Orthodoxos, quæſtione vigeſimaquarta ita ſcribens: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & diſſenſionum atque conſenſionū earum peritus, ex hac ſcientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit aſſumptione idonearum materiarum, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur.

Quales Magi Perſarum.

Matth. 2.

Iuſtini martyris teſtimonium de Magia Apollonij Tyanei.

tur. Et Apollonij quidem opera quoniã facta ſunt ex ſcientia rerum naturalium ad corporalium actionem hominum, non euertit DEVS. Sic ibi Iuſtinus, Huius Magiæ naturalis fiducia auſus eſt Archimedes admirãdum illud theorema ponere.

Archimedis ſcientia potentia.

QVANTVMLIBET onus quibuslibet viribus mouere: nec poſuit modo, ſed & apertiſsimè demonſtrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, ſpeculationẽ illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariam quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq́; impoſitis, procul aſcidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quaſi mari prolaberetur, ad ſe adduxit. Cumque Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracuſas obſideret, Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telaq; huius Magiæ naturalis ſcientia adinuenit, quibus tantas hoſtium ſtrages paſsim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq́; perculſi, dicerent ſe nõ contra homines, ſed cõtra deos pugnare. Quid dicam de ſtupẽdo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philoſophus pro certo confirmat, ſimulachrum columbę è ligno ratione quadam mechanica factũ, volaſſe; ita erat ſcilicet libramentis ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima ſpectantium admiratione loqueretur, fabricaſſe. Seuerinum etiam Boëtium, in epiſtola quadam ſiue à Caſsiodoro, ſiue à Theodorico ad eum ſcripta, dicitur, huius artis

Plutarchus in Marcello.

Colũba lignea volans.

Caput æneum loquens.

Mira opera Boëtij.

vi, miracula feciſſe, hoc eſt, vt metalla mugirent, æneus anguis ſibilaret, aues ſimulatæ dulciſsimè canerēt, homines ærei in aëre buccinarentur. Verùm de his ſatis, illudq́; ratū & indubitatū ſit, eſſe quandam Magiam naturalem, quā qui tenēt (pauciſsimi autem benè tenent) poſſunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonū fieri: Tum quia opera illa ſunt inuſitata; Tū quod ſecreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quàobrem plerique putant eiuſmodi homines habere conſortium cum dæmonibus, & non niſi eorū ope illa præſtare. Talem de ſe fuiſſe hominum opinionem, quodam loco ſcribit Galenus, Boetius libro primo de conſolatione, proſa quarta, queritur ſe, propter reconditioris Philoſophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectionem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuiſſe accuſatum & damnatum.

MAGIAE autem naturalis, non humano ſtudio partæ, ſed à DEO vel Angelis bonis acceptæ, manifeſtum eſt argumentum perfectiſsima rerū omnium naturalium ſcientia diuinitùs infuſa Salomoni: per quā veriſimile eſt, eum mira effeciſſe, aut certe ſi voluiſſet facere, potuiſſet. Ioſephus certè libro octauo de Iudaicis antiquitatib⁹ ait Salomonē inſtituiſſe occulta quæda remedia ad pellendos morbos & fugādos dæmones. Incantationes. inquit, compoſuit quib⁹ morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit ſcriptos, quib⁹ ita fugātur dæmones, vt deinceps nunquā reuerti audeant: atq; id ſanationis genus etiam ſuo tempore apud Iudæos in vſu eſſe; & ſe vidiſſe Eleazarum Iudæum, præſente Veſpaſiano alijſque Principib⁹ multos à dæmonib⁹ vexatos, hac ratione liberaſſe,

Naturalis Magia Salomonis.

3. Reg. 4.

Modus curationis erat hic:admoto narib⁹dęmoniaci annulo,ſub cui⁹ ſigillo incluſa erat ſpecies cuiuſdã radicis à Salomone indicatę,ad eius olfactũ, per naſum contrahebatur dæmoniũ, & collapſo mox homine, adiurabatur dæmoniũ ne amplius rediret,Salomonis mẽtione facta,& incantationibus ei⁹ recitatis. Diſceſſus autẽ dęmonis ab homine, illud erat indicium, quod iuſſu Eleazari egrediens, vas plenum aqua ibi poſitum, inuiſibiliter euertebatur.Hæc ex Ioſepho. Sed profectò illa ratio eijciendi dæmonem, nõ ex Magia naturali, ſed ex ſuperſtitioſa & Diaboli artificio cõpoſita proficiſcebatur; nec eam credibile eſt inſtitutam eſſe

3. Reg. 11. à Salomone, niſi forte poſtquam is D E I gratiam perdidit, in cultũ idololatriæ prolapſus. Iuuenis etiam Tobias, mirabilem vim eius piſcis quem in Tigri ceperat Angelo Raphaele docẽte,cognouit nam ſic Tobiæ dixit Raphael (vt legitur cap. 7. illius libri) *Cordis eius particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, ſiue à viro, ſiue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos : fel autẽ eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo & ſanabuntur.* Simili remedio piſcis,Gregorius Turonẽſis Epiſcopus, cum puer eſſet, diuinitùs admonitus, patrem ſuum à grauiſsimo morbo liberauit.

N O N N V N Q V A M etiam Magiam naturalem diſcunt homines à dæmonibus . Sic enim Magos Pharaonis eam didiciſſe, certum eſt. Imò ferè,qui hanc Magiam tenent, cum ſint homines minimè probi,& philoſophiæ aliarumque liberalium doctrinarum rudes & imperiti,non dubium eſt,quin vel ipſi eam artem à dæmonibus didicerunt,vel ab his quibus eam dæmones tradiderunt. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucißimis, nec niſi ijs qui

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obſeruatione vſi, talis Magia naturalis contingere poteſt.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQVA MAGIA NON *naturalis, hoc eſt, quæ non ad naturam, ſed ad dæmones neceſſariò referri debeat.*

MVLTA faciunt Magi, quæ nullo modo effici poſſunt per cauſas naturales, ſed ea neceſſariò referri debent ad aliquas ſubſtantias incorporeas, quæ occultè cum ipſis Magis & per ipſas operantur. Magi enim nonnunquã faciunt ſtatuas è ligno vel alia materia factas, nullo extrinſecus impellẽte, moueri ex ſe motu progreſsiuo & humano, quin etiam loqui & reſpondere ad quæſtiones de varijs rebus propoſitas: ſi id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, niſi dando formam, ex qua illa operatio procedit, ſupradictæ verò actiones, ſint tantummodo animaliũ perfectorum, & quædã propriæ hominis, oporteret in illa ſtatua productam fuiſſe animam ſentientem perfectam, & animam rationalem. At nec huiuſmodi animæ poſſunt eſſe ſubiectiuè in tali materia, qualem habent illæ ſtatuæ, quippe quæ carent vita & ſenſu; nec animalia perfecta poſſunt generari niſi ex ſemine à ſui ſimilibus; nec poteſt natura ſimul & generare animal perfectum, & perfectã illi magnitudinem dare: Neceſſe igitur eſt, prædictas operationes ſtatuarum, non à natura, ſed ab aliquo dæmone, qui intra illam ſtatuam latet, proficiſci.

Dein-

Deinde, Magi quædam manifeſtant occultiſsima, & quæ ratione humana nota eis eſſe nõ potuerãt; veluti furta clã facta, theſauros alicubi recõditos, res quæ in remotiſsimis regionibus geruntur, quę quiſque olim vel dixit vel fecit, denique prædicũt quædam futura; hæc autem opera ſunt mentis, & quidem ſublimioris atque præſtantioris, quàm eſt humana. Prætera Magi cùm volunt mira illa facere, certis quibuſdam veſtibus induuntur, ducunt quaſdam lineas, deſcribunt figuras, pingunt charácteres, & alia quædam adhibent, quæ per ſe nec vim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per cauſas naturales.

ADHAEC, ſupra omnis naturæ corporeæ poteſtatem eſt illud quod nonnunquam faciunt Magi; vt ad eorum præſentiam, & fores & alia loca quæ clauſa ſunt, repentè pateſiant; interdum etiam ſe vel alios repentè ex hominũm conſpectu ſubducũt, quod de Apollonio Tyaneo memorię proditum eſt: is enim cum ſiſteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem, repètè ex oculis omnium euanuiſſe dicitur. His accedit quod Magi nõ faciunt hæc, niſi pronunciando certas quaſdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis Magicæ ponunt; voces autem & verba, cùm ex ſe non habeant aliam vim quàm ſignificandi, vel quodãmodò afficiendi auditum, non poſſunt eſſe cauſa vt aliquid fiat, niſi dupliciter; vel rationę rerum quæ illis verbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos variè afficiunt & mouent præſertim adiuncta decenti conuenientiąuę actionis & pronutiationis ratione; & hoc

Quomodo voces poſſunt eſſe cauſa efficientes aliquarum rerũ.

modo

modo oratorum & concionatorū verba, mouere ſolent audientes; ſed hic modus mouendi, nō niſi ad audientes qui intelligunt, pertinere poteſt: Vel mouent verba, propter ſuauitatem modi, quo modulatè & artificioſè cum ſuauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non ſolem homines, ſed etiam animalia vocibus muſicis variè affici & permoueri cernimus; neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquā per cauſas naturales, illos ſuos effectus producunt. Iam verò, cum Magi ad faciendum quòd volunt, adhibeant quaſdam inuocationes, obteſtationes, comminationes, ſacrificia, poſtrationes corporum, & alia eiuſdem generis; quis non liquidò cernit hæc nō poſſe referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, ſed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligēti, cuius Magi opem implorant, & ſine cuius concurſu, quod intendunt, efficere non poſſunt, exhiberi?

Poſtremò, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus ſit locus, illud meo iudico omnem tollit dubitationem, quod non ſolum Magi mirāda illa opera per ſeipſos faciunt, ſed quaſi quędam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vſu venit quoſdam planè ignorantes, an illa eſſent vel à dæmone tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentis illis ſibi dictatis, eiſque vtentes, mira etiam feciſſe; quod apertè demonſtrat, facultatem eiuſmodi res perficiendi non eſſe naturalem. Non me fugit, Petrum Apponenſum, Cardanum, maxime verò Pomponatiū in libro De incantionibus, eiuſmodi opera Magorū, excluſis dæmonib⁹, ad ſolas cauſas na-

naturales conatos eſſe referre; ſed fruſtra & infeliciter. Verùm eorum opinionem infrà explicabimus & refellemus. Sciendum autem eſt, hanc noſtram ſententiam quam hîc docuimus & cõfirmauimus, ab omnibus Platonicis fuiſſe probatam & literis traditam; hoc enim ſenſit Plotinus, Porphyrius, Iãblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, imò ante hos omnes idem in Pimandro ſenſit & docuit Mercurius Triſmegiſtus.

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVORVM opera & auxilio Magi mira faciunt, ſint boni an mali.

SVBSTANTIAS incorporeas quæ fauent Magis, eoſque iuuant, ad illa opera facienda, quæ non fiunt per cauſas naturales, ſed excedunt naturæ corporeæ poteſtatem, non eſſe bonos Angelos, ſed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis ſanè firmis manifeſtiſque argumentis oſtendi & concludi poteſt. Primò, eiuſmodi ſpiritus iubent ſe à Magis adorari tanquam deos, ſibique ſacrificia fieri; hoc autem eſt proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes aſſequi non potuerunt, decipiẽdis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem angeli, eiuſmodi honores non ſolùm non optant, ſed etiam vehementer auerſantur. Vnde legimus in Apocalypſi, Angelum quendam prohibuiſſe ne Ioãnes ipſum adoraret, dixiſſeque: *Vide ne feceris; conſeruus enim tuus ſum, &c.* DEVM *adora.* Deinde Magi ſunt homi-

Apoc. 19.

mines flagitioſiſsimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium alijs, hoc eſt, ad patrãda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiuſmodi ſceleribus abhorrẽt. Poſthæc, Magi multa miſcent mendacia multasq́; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non poſſunt. Præterea Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impoſsibilia niſi venerint: & cum venerunt, imperant illis, & cogunt ne inde diſcedant; hoc autem imperium non poſſunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia ſuperior dęmon, cum quo Magi habent ſocietatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parêre iuſsis Magorum; vel ſimulant dæmones ſe cogi à Magis, cum tamen id voluntariè faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirãtes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noſter argumentatur, ſe non eijcere dæmones poteſtate principis dæmonum, quia non poteſt Satanas Satanam eijcere; alioqui regnum eius diuideretur, nec diu ſtare poſſet, intelligendũ eſt de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc eſt, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiſcitur ex odio dęmonis, & deſiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia vt benè, inquit Euſebius lib. 5. De præparatione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt Magi diſcere verba illa & cæremonias quibus dęmones aduocant, eoſque vel loco, vel annulo, vel vaſi, vel ſtatuę vel alijs rebus adeſſe cogunt? Vnde ſcire

Quomodo Magi Dæmonibus imperent.

Matth. 12.
Luc. 11.

qui-

quibus ſacrificijs, libamentis aut ſuffimentis dæmones auertantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones, alijs rebus: vnde: inquam homines hæc diſcere potuiſſent, niſi ab ipſis dæmonibus?

Dubitationes nouem Porphyrij de ijs quæ faciunt aut dicunt Magi inuocando Dæmones.

QVID quod non eſt credibile, hominem poſſe imperare Angelis bonis, eoſque vel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum; quod tamen Magos facere diſertiſsimis verbis declarauit Prophyrius Philoſophus in epiſtola ad Anebonum AEgyptium, quam Euſebius lib.5. De præparatione Euangelica capite ſexto ſcriptis ſuis inſeruit; ex ea verò nonnulla quæ ad rem præſentẽ maximè pertinent, hic adſcribam. Proponit autem in ea epiſtola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio eſt, Quomodo Magi inuocant & obſecrant dęmones tanquam ſuperiores, & eiſdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines eſſe iuſtos, ipſi autem à Magis iuſsi, multa patrant iniqua & flagitioſa. Tertia Nolunt: illi exaudire Magum, qui non multis diebus ante ſe abſtinuerit à Venere ipſi tamen iuſſu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipſos, ante ab eſu carnium abſtinere; cum ipſi tamen nidore ac ſanguine cæſorum animalium maximè oblectentur. Quinta: ei, qui mortuũ tetigit, ad operationes magicas accedere non licet; cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minãtur Soli & Lunæ & Dijs cœleſtibus, dicentes ſe conciſuros cœlum & arcana Iſidis edituros,

ſturos, & Oſiridos membra Typhoni tradituros niſi Dij aduenian & reſpondeant ipſis; abſurdum tamen videtur, Deos quaſi infantes, eiuſmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos iſtis minis, Cheremon ſacer ſcriba teſtatur, & hęc eſſe illa inquit, quib⁹ Dęmones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes ſuos Deos, inanes & ridiculæ videntur? ſic enim eos compellāt: Tu, inquiunt, qui è limo emerſiſti, qui ſedes in loco, qui nauigio nauigas, qui ſingulis horis formā commutas, & in ſingulis Zodiaci ſignis commutaris. Atque his precationibus & adiurationibus aiunt Deum ſe hominis viſui ſubijcere. Octaua: Quid ſibi volunt verba illa barbara, & nihil planè ſignificantia, quibus Magi vtuntur ad deos ſuos aduocandos? nam ſi ad verborum ſignificationem Dij reſpiciunt, quacunque voce eadem res ſignificetur mouebūtur: non enim dij ſunt AEgyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cùm dæmones ſint ſupra ordinem rerum ſenſibilium, quomodo poſſunt rebus ſenſibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia ſunt excogitata, qui noſtras paſsiones DEO attribuere auſi ſunt; aut aliter homines de DEO cogitant, quā rei veritas habeat. Hæc in illa epiſtola Prophyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnā peritiam rerum diuinarum, cum incredibili ſtudio & religione coniunctam, diuum pręnominare ſolent, in libro, quem De Myſterijs AEgyptiorum ſcripſit, ad ſupradictas omnes Porphyrij dubitationes reſpōdere conatur: ſed eiuſmodi ſunt omnia eius reſponſa, vt mihi quidem videantur eſſe ma-

gis incredibilia & abſurda, maioribusque implicata difficultatibus, quàm illæ ipſæ, quæ propoſitæ ſunt dubitationes.

Notabilis dubitatio. SED quæret aliquis, cur Dæmones non niſi ſub certis quibuſdam cœli conſtellationibus, & non niſi certis quibuſdã, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut alijs ſignis adhibitis aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Reſpondeo, id quidem facere dæmones varias ob cauſas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant eſſe aliquod numen & diuinitatem in ſtellis, eaſque pro Deo adorent & colant. Deinde, vt ſimulando per ſtellas multa maleficia, multaque incõmoda & detrimenta inferri hominibus, infament eas, & exoſas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non niſi per cauſas naturales operentur, animaduertunt, ſecundum certas aliquas conſtellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnunquam dæmones ſecundum incrementa Lunæ, maximè quoſdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus ſanaſſe dicitur in Euangelio Matthæi cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Ariſtotele, ſit omnium corporis partium humidiſsimũ, ideoque maxime ſubijciatur poteſtati Lunæ, quæ magnam habet potentiam & vim cõmouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorum ſenſuum, hinc fit, vt dæmones ſecũdum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantaſiã hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id eſſe magis pręparatum. Porrò dęmones, ſicut dixit beatus Auguſtinus 21. De ciuitate DEI, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus

alijs-

aliiſque ceremoniis, non tanquam animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, ea ratione, vt hæc illis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius illi ſunt cupidiſsimi. De hoc vide S. Thomam prima parte. quæſt. 115. art, 5.

CAPVT VI.

QVAE OPERA ADMIRANDA POSſint facere Dæmones vel per ſe ipſos, vel per Magos.

DVo ſunt hîc ponenda ex ſacris literis ſatis manifeſta, vnum eſt, Dæmones per ſe ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan DEO interroganti vnde venerit, reſpondiſſe: *Circuiui terram & perambulaui eam.* & Dominus in Euangelio ait quendam ſpiritum nequam egreſſum ab homine quem tenebat, perambulaſſe per loca arida & inaquoſa, & iterum aſſumptis aliis ſeptẽ ſpiritibus nequioribus ſe, ad eundum illum hominẽ reuertiſſe: & Petrus admonet fideles vt ſobrij ſint & vigilent quoniam aduerſarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus eſt dæmonẽ non ſolùm poſſe mouere ſeipſum, ſed etiam alia corpora, ex vno loco in aliũ transferendo. Id quoque ex ſacris literis certum eſt: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia: ſicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes cœleſtes, ſic Dæmones poſſunt mouere alia corpora: & ſicut Angelus ille Prophetam Habacuch capillo capitis apprehẽſum, ex Iudæa, Babylonem vſq; tranſportauit, indeque reportauit in Iudæam, ita poſſet dæmon idẽ facere; quin imò id eum feciſſe

Iob, 1. & 2.

Matth. 12.

1. Pet. 5.

Dan. 14.

certum eſt: legimus enim diabolum, Dominum noſtrum tuliſſe in pinnaculum templi, & in montem excelſum. Nec hoc loco diſputandum eſt, an talis virtus motiua dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu & voluntate eius: nam diſtinctam eſſe equidem arbitror, licet plerique negent. Verùm eius quæſtionis tractatio aliena eſt huic loco. Nec definio nunc quanta ſit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & nō amplius, id enim incognitum mortalibus puto; exiſtimò tamen in dæmonibus ſuperioribus maiorē eſſe hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: ſicut enim eorum naturæ ſunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoque eorum potentiæ ſunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus eſt terminatæ ſpeciei & definitæ naturæ & perfectionis; ideo nec poteſt eſſe vbique locorum, neque poteſt quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea ſciendum eſt, duplicem eſſe dæmonum actionem, quæ à Philoſophis vocatur tranſiens, alteram immediatā quę immediatè proficiſcitur à dæmone, & hæc eſt motus localis quo mouet corpora; nam ſicut intelligentiæ non per aliqua media inſtrumenta, ſed immediatè mouent orbes cœleſtes; ſic dæmones immediatè poſſunt mouere corpora ſecundùm locum. Altera eorum operatio tranſiens, eſt mediata, nempe quæ motionem localem ab ipſis factam conſequitur: dæmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando cauſas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producūt effectus; qui effectus immediatè quidem exiſtunt ex cauſis naturalibus, mediatè verò à dæmonibus qui illas cauſas præſentes fecerunt, &

Math. 4.

Duplex actio dæmonum tranſiens.

& materijs quę ab illis aptę ſunt pati accommodarunt. His poſitis, quænam opera mira dæmones poſsint facere, demonſtremus.

PRINCIPIO, per motum localem multa poſſunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic ſubijciam exempla. *Opera quæ poſſint Dæmones facere* Primo poſſunt ignem ex ſuperiore aëris parte demittere, quo multa conſumant & perdant: poſſunt etiam immittere vehemẽtes & turbulentos, vẽtos qui magna diruant ædificia, ſicut feciſſe legitur aduerſus Iob. *Cecidit (inquit ſcriptura) ignis de cœlo & tactas oues pueroſque conſumpſit: & repentè ventus irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos & mortui ſunt* *Iob.1.* Poteſt dæmon grauiſsimas tempeſtates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo commouẽdo, vel per concitatiſsimos ventos. Poteſt terram magnis motibus concutere, vel immittendo vehementem aliquem ſpiritum in cauernas terræ, vel in illis incluſum vehementiſsimè agitando. Sic fortaſſe fieri pôtuit, quod narrat Philoſtratus de duobus dolijs, quæ vidit Apollonius apud Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebãt; clauſa verò eadem cohibebãt atque compeſcebant. Secundo poteſt transferre ex vno loco in alium quãtumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus CHRISTVM tulit in pinnaculum templi & in montem excelſum; *Math.4.* & hiſtoria Eccleſiaſtica narrat, Simonẽ Magum à Dæmonibus per aëra euectum eſſe in cœlum. In hiſtorijs etiam Gentiliũ traditum eſt, nonnunquam viſos eſſe ſerpentes, dracones & homines per aëra volantes; quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues ſeu vitulos pluiſſe: quod hac

ratione factum eſſe exiſtimandum eſt. Tertiò poteſt dæmon ſubitò res præſentes è conſpectu hominum ſubtrahere, atque ita reddere inuiſibiles; ſicut Apollonius cùm eſſet in conſpectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium exceſsit, & niſi volumus fabulam fuiſſe id, quod de Gyge memorat Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuiſſe latere oculos præſentium & ſpectantium, idque feciſſe, non vi & poteſtate eius annulli quem geſtabat, vt illi tradunt, ſed potius Dæmonum artificio. Quartò poteſt facere, vt ſtatuæ vel aliæ res inanimatæ ambulent & incedant more hominum, Dæmone illas mouente, & motum moderante: ſic factum eſt quod ex Philoſtrato ſupra commemorauimus, de tripodib⁹ lapideis, & pincernis æreis qui apud Iarcham præſente Apollonio, in conuiuio per ſe mouebantur, & more famulorum miniſtrantium menſis, & pocula & fercula conuiuis ſuo loco & tempore præbebãt. Quintò: poſſunt facere, vt ſtatuæ, arbores, animalia loquantur more humano; qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib.1.cap.vlt.de ſimulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veijs Romam transferre religionis ergò cupiebant. Cùm enim quidam militum per iocum interrogaret illud ſimulachrũ an Romã migrare vellet; velle ſe reſpondit: qua voce audita, luſus in admirationẽ & religionẽ verſus eſt. Simulachrũ etiã Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde ſua conſecratũ, bis locutum eſſe, idem Valerius auctor eſt, his verbis; Ritè me matronæ vidiſtis, ritè me conſecraſtis. Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio Coſs. dicitur, bos humano ſermone locutus; bello etiam Punico ſecundo

Plato in 2. de rep. Cic. lib. 3. de offic.

Statuæ per ſe incedentes.

Statuæ loquentes more humano.

cundo fertur Gneo Domitio, bouem dixiſſe: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philoſtratus, cum Apollonius eſſet cum Gymnoſophiſtis AEthiopum, quorum princeps erat Theſpecion, eius tacito iuſſu, arborem vlmum humana voce Apollonium ſalutauiſſe. Nec putandum eſt vel leonis, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominum loqui poſſe, ſed Dæmonem eſſe qui ſermones illos articulatos & humanis ſimiles in aëre formet iuxta, vel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentãs, fecit vt eius aſina loqueretur: nam etiam videmus eſſe quoſdam qui per organa vel alia inſtrumenta muſica, tanto artificio modificare ac temperare poſsint flatum quo illa pulſantur & reſonant, vt voces & cantus hominum æmulari & reddere videantur. Sextò: poſſunt facere vt animalia mirabili quadam ratione ſe ipſa moueant, & quædam agant, quæ ſine intelligẽtia & ratione, nec ea quidem vulgari, ſed admodum ſolerti & prudẽti minimè fieri poſſe videantur: tale eſt quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod eſt de Miraculis, de ſerpente illo AEſculapij, quem Romani quaſi volentem & intelligentem, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiuſdam ſigna dantẽ, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiã generis eſt quod narrat Philoſtratus lib. 5. cap. 15. de leone quodam manſuetiſsimo, qui loro, veluti canis, in AEgypto per vrbes ducebatur, cõtrectantib' ſe, nõ modò non nocens, ſed etiã blandiẽs; qui ad genua Apollonij modo ſupplicantium hominũ humiliter ſe abiecit: quem aſpiciens Apollonius, ad eos qui aderãt, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceã hominis animã illum habere: fuit enim hic quondã

Num. 22.

Fabula Leonis, Apollonij.

Amaſis AEgypti rex, quæ ſimul atque dixit Apollonius, leo miſerabiliter fremens, lachrymabilẽ rugitũ edidit, tum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, cenſeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandũ: regem enim in regiam belluam conuerſum, tanquam, egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta ſunt, quò facilius error Pythagoricus de tranſmigratione animarum humanarum in varia beſtiarum genera, hominibus perſuaderetur. Septimo: quod in hiſtorijs Romanorum legitur, & à nobis ſupra eſt commemoratum, Claudiam mulierem Veſtalem, quò ſuam pudicitiã probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, vt multi eam homines loco mouere non poſſent, Zona ſua quo volebat, nullo labore traxiſſe: Et Tucciam item Veſtalem, aquam Tiberi hauſtam, ad Capitolium vſque cribro tuliſſe: hæc inquam, facta ſunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquã ne per cribrum dilaberetur, ſuſpenſam tenebat. Octauo: poteſt facere, vt ſubitò globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum aliquem fulgeat; ſicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuiſſe; & L. Martio in Hiſpania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad vltionem exhortanti, arſiſſe ſimili modo. Nono: poteſt aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere videãtur: quod Plinius ſuo tempore accidiſſe ſcribit lib. 2. cap. 103. his verbis: Amnes retro fluere, & noſtra vidit ætas Neronis principis annis ſupremis, ſicut in rebus eius retulimus. Decimo: poteſt Dæmon

Amnes retro fluentes.

varia

varia corpora variè formata aſſumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur; idque facit vel ad exterrendos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim. B. Antonio dæmones in varijs animaliũ formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciendum & à ſancto propoſito remouẽdum apparuiſſe. Sic accipiendum eſt quod ſcribit Valerius Maximus lib.1.cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tuſculanorum, Caſtorem & Pollucem Romanarum partium propugnatores, viſos hoſtiles copias penitus fudiſſe: & Publ. Vatinio noctu vrbem petenti, obuios eſſe factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis inſidentes, nunciãtes illo ipſo die Perſam regem à Paulo fuiſſe captum: quod ita eueniſſe poſtea compertum eſt. Vndecimo: poteſt Dęmon repręſentare varias figuras cuiuſlibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nã ſicut fictores ſculptoreſue ex materijs ſibi ſubiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, ſicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo perfectè naturales vuas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas eſſe dicitur. Sic Dæmon ex aëre condenſato vel alia quauis materia, cuiuſlibet rei figuram effingere poteſt: cuius rei ſupra ex Philoſtrato exemplum poſuimus, lamiæ cuiuſdam quæ Menippo quem decipere volebat, maximas opes, pretioſa ornamenta, magnam copiam vini & epularum oſtentabat; quæ Appollonius oſtendit eſſe tantùm inania ſimulachra & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: poſſunt concitare & cõturbare humores, vel ſpiritus qui ſunt

Plinius libro 35. cap. 10.

in corpore humano, diſiungere etiam atq; diſtrahere partium compages & connexiones, qua re grauiſsimos morbos & acerbiſsimos cruciatus efficiunt; ſicut in ijs qui à Dæmonib⁹ torquẽtur, cernere licet. Decimotertio: poſſunt etiam ſpiritus animales, qui interiorum ſenſuum functionibus peragendis inſeruiunt, ita mouere & conformare, vt res quaſdam vel præteritas, vel præſentes, vel futuras repræſentẽt: poſſunt etiam eoſdem ſpiritus, in quibus inſunt ſpecies rerũ ſenſibilium, extrinſecus per ſenſus exteriores impreſſæ, vſque ad ipſos ſenſus exteriores deuoluere, ita vt etiam qui vigilant, videantur ſibi aliquid videre, audire & facere quod reuera non eſt: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non eſt etiam id dæmonum artificio in homine effici poſſe. Decimoquarto: poſſunt dormientiũ phantaſmata mouere & conformare ad repræſentandum aliqua futura quæ dæmones cognoſcunt eſſe futura, vt ita decipiant homines fidem habentes ſomnijs, & ex ipſis actiones humanas vel ſuas, vel aliorum cognoſcere & dirigere velint: atque hinc quidẽ ortum duxit diuinatio per ſomnia, cuius diuinationis exempla ſunt quamplurima apud Valeriũ Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurũ & Aruſpiciũ diſciplina, per volatum vel garritũ auium diuinans, vel per inſpectionem extorum animaliũ cæſorum, vel per electionem ſortium eiuſmodi enim rebus Dæmon ſe ingerit & immiſcet, quò mẽtes hominum ſuperſtitionib⁹ imbuat, & varijs erroribus implicet. Nam quod in Romanis hiſtorijs tra-

traditur, in Victimę opimę quam Iulius Cæſar immolauerat, extis non eſſe inuentum cor, & in alijs vel iecur, vel principem aliã partem corporis nõ eſſe repertam, nõ alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas eſſe credendũ eſt. Decimoquinto: poſſunt Dæmones ſenſus exteriores immutare & ſeducere dupliciter, Primo extrinſecus, obijciendo ſenſibus variã ſenſibilia non vera, hoc eſt, non talia qualia videntur, ſed ſolas eorũ imagines & ſimulachra; vel intrinſecus commouendo ſpiritus & humores, quorum commotione etiam ſenſus exteriores varie afficiuntur & turbãtur, vt non rectè iudicent de ſuis obiectis; id quod cernimus ſenſibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimoſexto: poſſunt varia paſsiones vel amoris vel odij, vel timoris vehementer excitare in homine; idq; facere dupliciter, vel obijciendo ſpecies rerum, quæ ad tales paſsiones excitandas plurimum valent; vel interius mouendo phantaſmata ad ſimiles res pręſentandas, vel agitando & accendendo humores qui ſunt harũ paſſionum materia, nimirum vel ſanguinem, vel atram aut flauam bilem. Atque hæc ſunt & alia horum ſimilia quæ Dæmones per motũ localem facere poſſunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quæcumque poſſunt facere, licet eis facere, ſed quantum eis per diuinam prouidentiã permiſſum eſt. habent enim potentiam à DEO reſtrictã & quaſi ligatam, quam eis interdum laxare ſolet DEVS, vel ad exercendos bonos, vt aduerſus Iob; vel ad puniẽdos malos vt aduerſus Achab & Prophetas eius, Sicut enim Dæmones, permiſſu DEI, ingreſsi in porcos, præcipitarunt eos in mare: ſic homines in omnia malorũ tam culpę quàm pœnę gene- *Iob. 1. & 2. 3. Reg. 22. ſupra 18.*

genera deturbarent; ſi eis DEVS, quantam vellent potentiæ ac malitiæ ſuæ exercendæ poteſtatem faceret.

PER alteram porrò actionem Dęmonum, quæ non eſt motus localis eorum, ſed eum conſequitur, hoc eſt, per actiones cauſarum naturalium, quas Dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quoque Dęmones poſſunt efficere. Sunt enim ſingulares quædam virtutes occultę & ignotæ hominibus, ſunt, in quam, in certis quibuſdam aquis, terris, ſuccis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipſo hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, ſupra tractando tertiam quæſtionem, nonnulla poſuimus, ſed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium & Albertum in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalib⁹ inſint, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & miſceri ac temperari debeant, quo tempore tempeſtiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notiſsimum eſt Dæmonibus; quas etiam vndecunque & quocunque voluerint, maxima facilitate, celeritateque clàm homines transferre poſſunt. Huiuſmodi autem effectus, quatuor ob cauſas ſunt hominibus admodùm mirabiles. Primo quia ſunt noui & inuſitati. Secundo quia modus quo dæmon illos molitur, eſt occultus & inuiſibilis. Tertio quia ſicut homines variè temperando & accõmodando res naturales poſſunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per ſe cauſæ naturales produxiſſent, ſicut patet in arborum inſitionibus, in diſtillationibus aquarum, in ciborum & condimentorum confectionibus & in me-

di-

dicamentorum cōpoſitionibus; ſic Dæmones, effectus aliquos ſingulares, per cauſas naturales poſſunt producere, quos ipſæ per ſe nunquam produxiſſent. Quarto quia vt inquit S. Thomas 3. libro aduerſus Gentes, cap. 103. & prima parte, quęſt. 110. art. 2. ad 3. cùm Angeli vel dæmones adhibent cauſas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam inſtrumentis, non ſecus quàm medicus vtitur herbis ad ſanandum; ex inſtrumēto autem procedit effectus nō tantùm virtuti eius reſpondens, ſed etiam ea ſuperior & præſtantior, nempe reſpondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud inſtrumentum; quemadmodum ſecuris non ſolùm ſecat, ſed etiā facit lectum vel menſam, vel hominis ſtatuam, vt eſt inſtrumentū hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui eſt in ſemine, vel in animali, nō ſolùm calefacit, rarefacit, aut ſegregat, ſed etiam generat ſanguinem carnes & oſſa, in virtute animæ vel animalis cuius eſt inſtrumentum. Sic etiā cauſæ naturales interdum producunt effectus pręſtantiores ſuis ipſarum virtutibus, ex eo quod ſunt inſtrumenta Angelorum vel Dæmonum à quibus mouentur & reguntur, Poſſet igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ, quam homines callent incurabiles, magna, celeritate ac facilitate ſanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abſtruſorum cauſas & affectiones; tùm quia ſcit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem; ſed non omnes tamen poſſet ſanare, quia ſunt morbi aliqui ſimpliciter incurabiles.

CAPVT

CAPVT VII.

QVAS RES DAEMON NEC per Magos, nec per ſe ipſum poßit efficere.

PER motum localem, qui eſt immediata eius operatio tranſiens, multa non poteſt facere Dæmon. Primò enim, vt inquit S. Thomas in Quæſtionibus de Potentia, quæſt.16.art. 8. Et 3. libro aduerſum Gentes,cap, 108. nō poteſt deſtruere aut ſubuertere ipſum vniuerſum; ſunt enim Dæmones partes vniuerſi, pars autem non habet vim atque poteſtatem in totum cuius eſt pars,& vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non ſubiecit DEVS Angelis orbem terræ* Nec poſſunt peruertere ordinem vniuerſi, cum auctore Ariſtotele, bonum vniuerſi ſit ordo: Non poſſunt item perturbare, vel ſuis locis commouere principes partes mundi,ex quibus eius integritas coaleſcit. Non poſſunt ſiſtere cœlum vel motū eius in contrarias partes agere.Non poſſunt elementum aliquod ex vno loco in alienum transferre. Non poſſunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem atque ſubordinationem omnium partium vniuerſi, in quo eius conſeruatio atque gubernatio cōſiſtit. Dixi non poſſe Dæmonem eiuſmodi res facere, vel ſimpliciter, vel ſecūdum potentiam ordinariam eis à DEO conceſſam, & quam eis concedi poſcit æquiſsima diuinæ prouidentiæ ratio. Et cum Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem alij verò minorem, non poſſunt quantūlibet corpus,quantalibet volocitate mouere, ne dum in inſtanti.

Non

Non poſſunt facere vt duo corpora ſint ſimul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis ſimul, vel vt vnum penetret dimenſiones alterius. Nec pôteſt Dæmon diſtans à corpore, illud mouere ſecundùm locum, quia mouẽs & mobile debent eſſe ſimul: alioqui poſſet mouere per vacuum, & per quantamcunque diſtantiam. Non poteſt transferre corpus de extremo ad extremum & non per medium.

MVLTA quoque ſunt, quæ per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiuſmodi eſt naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non poſſunt à Dæmonibus effici. Non enim poteſt Dæmon immediatè producere vllam formam ſubſtantialem vel accidentalem; cum enim ſit incorporeus, non poteſt immediatè alterare materiam corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundò, non poteſt aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitã virtutem actiuam, qualem DEVS ſolus habet; tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per cauſas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil verſari poſſunt. Tertiò, non poteſt ex quolibet facere quodlibet. Quartò, nec per quamlibet cauſam vel inſtrumentũ poteſt quemlibet effectum producere: ſicut medicus non poteſt per quamlibet medicinã, quemlibet morbum ſanare, nec artifex per quæuis inſtrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc eſt quod Auguſtinus compluribus locis docet, nec Dæmones nec Angelos eſſe creatores rerum, nec poſſe tranſmutare formas rerum, nec materiã corporalẽ ad nutum illis obedire. Quinto, non poſſunt Dæmones producere formas ſubſtãtiales non præuijs alte-

alterationibus & præmiſsis diſpoſitionibus. Sexto, nec poſſunt eas in inſtanti aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non poſſunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam tranſmutare, etiam adhibendo cauſas naturales. Octauo, non poſſunt animalia perfecta ſine ſemine producere; quare ſi viſi ſunt vnquā vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non eſt putandū ſic eos fuiſſe generatos, ſed vel aliunde inuiſibiliter per Dæmones illuc tranſlatos, vel non fuiſſe vera animalia, ſed eorum tantum imagines & ſimulachra cernētium oculos fallentia. Nono, nec poteſt animal producere ſubitò ſecundū perfectam magnitudinem & virtutem eius: denique quod ſuperat vires agentium naturalium, quodq́; naturali eorum diſpoſitioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo ſe extendit, id fieri à Dæmone nequaquam poteſt. Decimo, non poteſt peruertere atque immutare ordinem qui eſt inter formas & diſpoſitiones rerum naturalium, vt poſsit poſteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo non poteſt mortuos ad vitam reuocare propter cauſam ſupradictam. Duodecimo, non poteſt impedire ne agens naturale habēs omnia requiſita ad agendum, non agat. Diſputari poſſet hoc loco an vlla res naturalis habere poſſit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobiæ, cap.6.& 8.de iecore cuiuſdā piſcis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur ſpiritus malus à Saule. Vide 1. Reg. cap.16.& 4.Regum, cap.3.

Lyra-

Lyranum & Burgenſem ſuper primũ Regum, cap. 16. & ibidem Toſtatum quæſt. 40. Vide Ioſephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmõ exibat per nares eius hominis quẽ tenebat. Verum hac de re noſtrum lector diſputationem & ſententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime ſequitur, & in quo eam quæſtionẽ tractamus explanãtes illa verba quæ ſunt in Cantico trium puerorum: *Beneditite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT VERA miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoſcantur.

ADMIRANDA Magorum opera non ſolùm Ethnici, ſed etiam noſtri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorũ miraculorum ſunt ſimillima; vel æſtimatione hominum, quod ea ipſe nec facere, nec quemadmodum facta ſint intelligere poſſunt, non naturæ, ſed diuinitatis opera exiſtimantium. Et ſanè nonnulla faciunt Magi in ſpeciem non diſsimilia eorum quæ faciunt ſancti: namque Magi Pharaonis ſimiliter vt Moſes, & virgas ſuas verterunt in ſerpentes, & aquam mutarunt in ſanguinem; & magnam ranarum vim ſubitò produxerunt. Sanant interdũ Magi ægrotos, & Dęmones ex corporibus hominũ eijciunt. Nec tamen hæc operum ſimilitudo facit vt Magorum opera vera ſint miracula; alioquin miraculum non eſſet idoneum declarandę probãdęque Deitatis atque veritatis argumẽtum; quare ratio fidei & doctrinæ Chriſtianæ quæ miraculis *Exod. 7.*

D tan-

tanquã veris diuinæ potentiæ ſigillis obſignatur, & quaſi quibuſdam fulcris quodammodo ſuſtinetur, omninò periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiuſmodi Magorum facta non ſint miracula, & quibus rebus differant, quibuſúe notis atque inſignibus à veris miraculis internoſcantur.

Quid ſit miraculum. TRIPLICITER igitur poteſt intelligi aliquid eſſe miraculũ. Primò ſimpliciter & abſolutè, nempe comparatione cuiuſlibet naturæ; hac ſignificatione, nullum planè eſt miraculum: nihil enim eſt, quod diuinæ potentiæ & ſapientiæ comparatione, miraculũ dici queat. Nã miraculũ alicui dicitur, quod eius & facultatẽ & intelligentiã excedit: DEVS autẽ nihil eſt quod admirari poſſit, quippe cum & cauſas omniũ quæ fiunt, optimè nouerit, & ipſe princeps cauſa ſit efficiẽdi omnia. *Prouerb. 8.* Nam qui per ludum & iocum (vt eſt in Prouerbijs Salomonis) ex nihilo mundũ condidit, quid ei magnum, ne dum miraculum eſſe queat? cum vt eſt apud Eſaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis apud ipſum ſit tanquã gutta roris antelucani, & quaſi puluis, & tanquam inane & nihil. Deindè poteſt appellari miraculum reſpectu hominum, qui, quæ ſunt ipſis inuſitata, & quorum cauſas ignorant, quoniã ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modò Dęmonum & Magorum, ſed etiam ſapientum hominum inuenta quędam noua, & artificioſa opera, qualia fuerunt illa Architę & Archimedis, quæ ſupra commemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum dicitur opus, quod ideo verè ac meritò mirandũ eſt, quia omnis naturæ creatæ vim atque poteſtatem excedit. Hoc autem multis modis poteſt euenire:

nam-

namque exceſſus naturæ creatæ, vel eſt in eo quod fit, quale nullo modo natura poteſt facere; cuiuſmodi eſt, vt duo corpora ſimul ſint in eodẽ loco, & ſe permeent, vel vt corpus humanũ euadat immortale, impaſsibile & glorioſum: atque hæc tenent primum locum & gradum in miraculis. Vel exceſſus eſt non in eo quod fit, ſed in eo vel ex quo vel in quo res fit, poteſt enim natura producere aurum vel arborem, ſed non ex nihilo; poteſt dare vitam, ſed non mortuo; poteſt item facultatem videndi largiri, ſed non nato cæco & hæc ſecundum locum in miraculis tenent. Vel exceſſus nec eſt in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, ſed vel in modo: vel in ordine, vel in alia quapiam circumſtantia, alijſue rebus cum quibus omnib⁹ naturaliter opus illud fit; Exempli cauſa, poteſt medicus ſanare ægrotũ, verùm non ſubitò, nec abſq; medicina: poteſt Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere ſerpentẽ, verùm non immediatè: atque hic eſt infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obſcurè dicta ſint; quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in ſcripturis & hiſtorijs Eccleſiaſticis, à ſeruis DEI facta legimus, his quinque modis; Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorũ qui faciunt, Diuerſitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt ſupra diximus) omis naturæ creatæ vim exuperent, ſolius DEI poteſtate poſſunt effici: nam quamuis per Angelos vel ſeruos DEI fieri videantur; illi tamẽ nõ agunt virtute ſua, ſed Dei cuius ſunt adminiſtri & tanquã inſtrumẽta. Magi autẽ opera ſua faciunt,

Tres gradus verorum miraculorum.

Quinque differentiæ verorum miraculorum à falſis & ſimulatis.

vel virtute quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè; vel opera Dæmonum, qui clàm Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali; rarò tamen, nec niſi ad confirmationẽ veritatis, & diuinæ virtutis declarationẽ: fere autẽ magi homines ſunt flagitioſi & malefici, quos proinde diuinis humaniſq́; legibus conſulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel ſunt tantum phantaſtica & ſimulata, & ideo nec diuturna; vel ſunt pernicioſa, vel inutilia: vera autẽ miracula, ſunt opera ſolida & vera, vtiliſsima hominibus, & nõ niſi magna aliqua neceſsitate & vtilitate facta. Magi, opera ſua faciunt, vel per cauſas naturales, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præſtigijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis vel nihil, vel abſurda ſignificantibus, alijsque ſuperſtitioſis cerimonijs; miſcentque ſacra profanis: nãmque nonnulla verba ſacra vſurpant, adiunctis ſuperſtitionibus fœdant & contaminant. Docent enim ea dici debere ſub certo quodam conſtellationum ſitu, certoque loco & tempore, toties ſigno crucis facto, tot candelis accenſis adhibitis, vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quę nihil prorſus ad effectum producendum pertinent, ſed ridiculam habent vanitatem. dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua lauare faciem, radere capillos; hac, vel illa veſte indui. Sed, quod impietatis pleniſsimum eſt, ſanguinem ex humano corpore mittunt, eoque libamina quædam conſecrant, nomina quorundã dæmonum vſurpant, quibuſdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Dæmonibus

bus ſacrificant, nomen & fidem CHRISTI abiurant, prohibent homines ſignare ſe ſigno crucis, & alia faciunt partim ſuperſtitioſa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale ſancti faciunt edendis miraculis, ſed vel interiore vel etiã exteriori ſupplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel facto ſigno crucis, vel aliquibus verbis ſacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel magi faciant illa ſua miracula, non eſt obſcurum; nimirum vel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, ſibi diuinum nomen & cultum aucupantes; vel vt veritatem peruertant & falſitatem hominibus perſuadeant; vel ad patranda maleficia, veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non ſua cauſa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiant; ſed vt DEVM honorent, Eccleſiam ædificent, homineſque non ſolum corpore, ſed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur ſanæ mentis eſt, & ſtudioſus veritatis amatorque virtutis, non erit ei difficille vera miracula à falſis diſcernere: qui autem flagitioſè viuit, & CHRISTI doctrinam odit, nec ſtudio veritatis, ſed vanæ curioſitatis cupiditate miracula quærit; is iuſto DEI iudicio permittitur, vt quia veritati conſentire & acquieſcere noluit, circumueniatur mendacijs & falſis miraculis perſuaſus, peruerſam doctrinam falſaque dogmata, pijs veriſque repudiatis, amplectatur. Hoc eſt enim quod docuit beatus Paulus in 2. epiſt. ad Theſſal. cap. 2. præmonens venturum Satanam vel antichriſtum in omni virtute, in omni ſeductione iniquitatis; non quidem omnibus, ſed ijs qui charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent. his enim mittet DEVS ope-

rationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ ſpecies, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandã execrandamq; exiſtimemus, & ne hoc inſtitutæ tractationi deſit, vel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatam tradiderint, oſtendemus. Plinius lib. 30. cap. 2. compluVariæ ſpecies Magiæ. res Magiæ ſpecies ab Oſthane principe eius artis doctore traditas eſſe commemorat. Namque, ait, & ex aqua, & ex ſphæris, & ex aëre, & ſtellis, & lucernis ac peluibus, ſecuribusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbram, inferorumque colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro ſuo de Myſterijs AEgyptiorum, & Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Prophyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, ſicut, etiam ex Prophyrij doctrina refert beatus Auguſtinus lib. 10. de Ciuitate DEI, cap. 9. Alteram vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibuſdam hoſtijs & ſacrificijs, munditia quadam animæ & corporis, alijsq; ſacris cæremonijs, bonos ac beneficos dæmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifeſtant & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ prędicti ſcriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goetiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & conſulit, & per eos reſponſa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goetia a planctu, quo circa mortuorum ſepulchra

pulchra eorum animæ ex inferis euocātur: Necromātia verò, quia ſit diuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem diſtinguit Magiam, quam ait Perſarum eſſe inuentū, in Goëtiam, Magiam propriè dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, eſt inuocatio Dæmonū, ſcilicet benificorum ad aliquod bonum conficiendum; cuiuſmodi Apollonij Tyanei prædictiones fuerunt. Goetia ſit per coactionem & inuocationem mortuorum; ſic enim dicta eſt à planctu qui ſit circa ſepulchrum. Pharmatia verò ſit, cum aliquid porrigitur alicui ſumendum ore, quod mortem ei ſit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo ſit effecturum, certis incantamentis præparatum. Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ ſpecies hac ratione & ordine diſtingui poſſe videntur. Magia, alia eſt Naturalis, quæ per res naturales ſingulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit; Altera eſt non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum. Hæc in Theurgiam & Goëtiam & Necromentiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam ſi quæ ſunt aliæ, ad has ſpecies commodè reuocantur. Illa, quam naturalē diximus, partim eſt phyſica cuiꝰ nomine medicinam etiā complectimur, quæ circa occultas rerum naturaliū virtutes, rerum mirabilium effectrices, verſetur; partim eſt Mathematica, cuiꝰ excellēti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, ſupra cōmemorauimꝰ. Rurſus Magia tā naturalis, quàm nō naturalis, bipartitò diuiditur: altera enim habet veros & naturales effectꝰ; altera ſimulatos tantū, nec tales reuera quales vide-

tur: hanc vno vocabulo Præſtigiatricē appellam', ſuis enim præſtigijs adeo præſtringit & eludit ſenſus humanos, vt faciat videre quæ non ſunt, & nō videre quæ ſunt; idque vel interuentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam ſpuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulū id reijcere; videntur gladij vorari; ingens vis euomi acuum, minorum, & zonularum, quarum rerū circulatores miri ſunt artifices. Hęc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate & motione, defixum in res obtutum ſpectātium fruſtratur, hæc collyrijs, ſuffumigationibus, alligationibus, potionibusque ſenſus interiores & exteriores ita perturbat, vt ſecus quàm reuera eſt, iudicent de ſenſibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, ſpeculis vario ſitu varioque modo poſitis & tranſpoſitis.

MAGIAE porrò Naturali, quidam duas alias ſpecies adiungunt, alteram vocant Aſtronomicam, alteram Cabaliſticam, quæ an ſint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid ſolidi habeant & præſtent, nunc paucis dijudicandum eſt. Aſtronomicam appellans, quæ certas quaſdam imagines & figuras, annulos, ſigilla, ſtatuas & alia quædam horum ſimilia fabricatur, in quibus, eius cultores & defenſores affirmant, cœleſtium corporum virtutes & influxus recipi, receptoſq; miros effectus præſtare. Sed hæc vana ſunt, nec modò à chriſtiana veritate, et pietate, ſed etiam à philoſophica ratione & diſciplina longè

Contra Magiam Aſtronomicam.

lõgè remota. Virtus enim cleſtais per ſe vniuerſalis eſt & indeterminata ad hunc vel aliũ quẽlibet effectum producendũ; determinatur autẽ per cauſas naturales particulares: Illę autẽ imagines & figuræ aſtronomicæ, non ſunt cauſæ naturales, nec habẽt vim, aut efficiendi quippiam, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illæ autem imagines ſunt ingenio & artificio hominũ inuentæ, & pro eorum arbitrio adhibitæ; non igitur per illas, virtus cœleſtis modificari aut determinari poteſt. Poſtea, lignum quocunque modo figuretur, nõ poteſt in ſe recipere immediatè formam equi vel leonis; nec vitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur minus huiuſmodi materiæ, propterea quod ab ipſis Aſtronomis variè figurentur, idoneæ habileſque reddentur ad certas quaſdam virtutes ſiderum recipiendas. & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ eſt naturalis conuenientia illarum Aſtronomicarum imaginũ cum cœlo? neque enim eſt vel ſecundum figuram, vel ſecundũ naturam vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales ſine ipſis figuris non ſunt idoneæ ad diuinos illos ſiderum influxus accipiendos, ſignatæ autem & adornatæ iſtis imaginibus, ſtatim fiunt idoneæ? His accedit, quod inſignia viſu effectuq; ſidera, ſi Mathematicis demonſtrationibus credimus, ampliora ſunt quàm vniuerſa terra; quomodo igitur influxus illorum ad vnam imagunculam aſtronomicam reſtringitur. vt non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiuſmodi Magia aſtronomica proficiſcitur; & ſi quis fortè cernitur ali-

quando, is non earum imaginum aut ſiderum potentia, ſed occulta dæmonum opera, quò eiuſmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiſcitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabaliſticam, quam philoſophi quidam Iudæorum, & de noſtris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis ſtudioſi, & res curioſas atque inauditas quàm veras & ſolidas diſcendi auidiores, affirmant ſcientiam eſſe Moſi primùm à DEO in monte Syna traditã; deinde nõ quidem literarũ monumentis, ſed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionẽ, & receptionẽ poſteris traditam, adhuc fuiſſe conſeruatam: ideoque dictam eſſe Cabala, quod verbum Hebraicè idẽ ſonat quod Latinè recipio; nimirũ eam poſteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaque cuſtodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, diſciplinam Pythagoricam multis ſæculis eſſe conſeruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabaliſtica vniuerſam Philoſophiam, diuinam & humanã, nec non & naturalem: omniumq; rerum doctrinam myſticè ac ſymbolicè continet; non eã more aliarum humanarum diſciplinarum, rationibus & argumentis diſputationibusq; tractans, ſed numeris, figuris, ac Symbolis: itaque in ea ſingulæ literæ, figuræ, nomina, elemẽta, apices, lineæ, puncta, accẽtus, ſpiritus, & ſi quid aliud eſt minutius, profundiſsimam quandam & abditiſsimam ingentiũ rerum ſignificatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere

aiunt,

aiũt, omni ſcire epræſcire, naturæ imperare, cunctaſque res ei obedire; hac Moſen prodigia illa feciſſe in Aegypto & in deſerto; hac Ioſue, Eliam, Eliſæum, Iſaiam, Danielem, Samuelem tot tantaque feciſſe miracula. Dicunt enim, nomina quæ DEVS per Adamum cunctis rebus ſecundum ſuas cuiuſque rei proprietates impoſuit, fuiſſe Hebraica, quibus rerum omnium ſubſtantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confeſtim res omnes ſe illi ſubijciunt, & eius obſequio ſe totas addicunt. Huius amentiæ expers non fuit VVicleff, qui vt memorat Thomas VValdenſis in opere ſuo de Sacramentalibus, dixit, in ſtatu innocentiæ Adam impoſuiſſe nomina animalibus ſecundùm naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, ſtatim ei obediuiſſent, eiuſq; omnia iuſſa feciſſent: & huius rei reliquas remanere in exorciſtis & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces hebræas. Cuius ſententiæ doctam copioſamque refutationem lege apud ipſum VValdenſem.

Exod. 7. & ſeq.

Gen. 2.

VERVM adeo eſt inerudita, inſulſa & ridicula hæc Cabaliſtarum opinio, vt nihil æquè mirum ſit quàm vlli hominum ſanæ mentis aliquando eam probari & perſuaderi potuiſſe, ſed ita eſt profectò, ſunt ingeniorum ſimiliter vt hominum monſtra quædam, & portenta è quibus eiuſmodi opinionum commenta & deliramenta proficiſcuntur. Principio, nonné incredibile eſt, Solem & Lunam & cætera aſtra, elementa item & ſtirpes cùm ratione careant, diuinã illam vim quę latet in vocibus hebræis ſentire, eaque ſic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareãt?

Refellitur Cabaliſtica ars.

Sed

in ſcriptura, quomodo Moſes & Aaron per virgam *Ioſua. 10.*
eis à DEO traditam plurima maximaque fecerint
prodigia. Legimus Ioſue retinuiſſe curſum Solis
& Lunæ, cùm dixiſſet: *Sol contra Gabaon ne mouearis,
& luna contra vallem Aialon. Stetitque ſol in medio cœli,
& non feſtinauit occumbere ſpatio vnius diei. Nec fuit antea
& poſtea tam longa dies, obediente Domino voci hominis
& pugnante pro Iſraël.* Narrantur etiam Samuelis,
Eliæ, Eliſæi & Danielis miracula, nec tamen vſquam
de iſtis Cabaliſticis myſterijs vlla mentio
aut verbum fit; ſi tanta eſt Cabaliſticæ Magiæ vis
& poteſtas, vt cœlis imperet, ſolem ſiſtere aut retrocedere
cogat, maria diuidat, flumina ſiccet, totamque
naturam commutet, & ſibi ad nutum obedire
faciat, cur iſti ſapientes Cabaliſtæ, eius artis
pertiiſsimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam
nunc patrare poſſunt? Certè Philoſophi Iudæorū
qui ſibi hanc ſapientiam arrogant, ſi quid ea pollerent,
ad excutiendum iugum duriſsimæ ſeruitutis,
quo miſeri iam mille & quingentis annis oppreſsi
tenentur, vti debuiſſent.

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nõnihil dicamus, vt qualis
quantaúe ſit eius vis, vel potius fraus &
fallacia, oſtendamus. Necromantici profitentur
ſe animas mortuorum euocare poſſe ex
ijsque cognoſcere multa quæ ſunt occultiſsima,
vel etiam futura; animas autem mortuorum, præſertim
eorum qui flagitiosè vixerunt, aut violenta
morte de vita deturbati ſunt, Magis eas inuocãtibus
adeſſe, reſpondere, multaque manifeſtare,
docet

Porphyrius de reuocatione animarum ex inferis: docet Porphyrius lib. 2. De Abſtinentia animalium. nam cum de prauis & fallacibus dæmonibus dixiſſet, mox ſubdit hæc de animalibus: Tales, inquit, ſunt & animæ mortuorum, quæ vitijs opplétæ è corpore migrarunt; confligantur enim etiam tũc, iræ & cõcupiſcentię perturbationib⁹, & in naturam conuerſæ dæmonum, ſimiles illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ; in varias ſe vertunt formas, ac modò conſpicuas ſe oculis præbent, modò recõdunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio locò: Praua, inquit, anima quæ corpus ſuum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipſum deinde ſe admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquã viſæ ſunt animæ lamentari: nam animæ carentium ſepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici ſæpius abuntuntur ad miniſterium ſuum explendum, compellentes animas à poſitione corporis vel partis cuiuſdam aſſumptione. Quòcircà qui vaticinantium animalium inſinuari ſibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt. & ita præſentem ſibi faciunt animam, DEI ritu vaticinantem: talis enim anima vnà cum ſui corporis integra ſumptione, in corpus humanum ſe penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Phytoniſſam repræſentatus eſt Sauli. MAGNAM ſanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigeſimooctauo Pythoniſſam rogatu regis Saulis, exciſtaſſe à mortuis animã Samuelis, feciſſeq́; vt Sauli de euentu impendentis belli conſulenti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem beatus Auguſtinus libro 2. ad quęſtiones Simpliciani, reſpon-

pondens ad tertiam quæſtionem, & in libro de octo Dulcitij quæſtionibus, quęſtione ſexta diſputat in vtramque partē, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon ſpecie & figura Samuelis; propenſior tamen eſt ad credendum, illum non fuiſſe verum Samuelem, ſed eius imaginem & ſimulachrum, arte diabolica formatum, & aſpectui Saulis præſentatum: appellari autem in ſcriptura Samuelem, quòd illum habitu, ſpecie & authoritate repræſentaret. Non enim rarò tùm in communi hominum loquendi conſuetudine, tum in ſacris literis rerum imagines & ſimulachra, nominibus ipſarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro ſecundo de Mirabilibus ſacræ ſcripturæ, cap. 2. & in libro Quæſtionum veteris & noui Teſtamenti quæſt. 27. qui libri, nomine beati Auguſtini in eius Operibus numerantur. Tertullianus in libro De Anima, nō ſolùm hoc probat, ſed contrariam ſententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc ſcribit: Ecce hodie eiuſdem Simonis hæreticos tanta præſumptio artis magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere ſe spondeant: & credo, quia mendacio poſſunt; nec enim Pythonico tunc ſpiritui minus licuit animam Samuelis effingere, poſt DEVM mortuos conſulente Saule. Abſit autem vt animā cuiuſquam ſancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractā, certi quod ipſe Satanas transfiguretur in angelū lucis, nedum in hominem lucis, etiā Deum ſe aſſeueraturus, ſignaque portentoſiora editurus, ad euertendos, ſi fieri poſsit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijſque proximè conſequentibus apertè docet non fuiſſe illū verum Samuelē. 2. Cor. 11.

S. Tho-

S. Thomas prima parte quæſt. 89. art. 8. & ſecunda ſecundæ quæſt. 95. art. 5. ad 2. & quæſt. 174. artic. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, ſecutus nimirum Auguſtinum: idemq́; fit in Decretis 25. Quæſtione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Toſtato & ni fallor etiã, B. Auguſtino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius eſt, immò certum eſt, fuiſſe verã animã Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythoniſſa artem ſuam magicam, ſed non eius artis vi & potentia, ſed DEI imperio ab inferis excitatam, quæ diſpenſatione diuina Pythoniſſam & Saulum latẽte, oſtendit ſe aſpectibus iniqui regis, diuina eum ſententia percuſſura; vt impius rex, quæ poſt mortem ſupplicia ſuæ impietati debita paſſurus erat, iam tum acerbiſsimo doloris ſenſu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut perſuadendum opus eſt teſtimonijs vel argumentis, cum id in ſacra Scriptura perſpicuè traditum ſit. Nam in libro Eccleſiaſtici, cap. 46. ſic eſt: *Et poſt hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetiã, delere impietatem gentis.* Et ſanè B. Auguſtinus libro illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas ſecunda ſecundæ non obſcurè ſignificant, ſi liber Eccleſiaſtici tanquam ſacer & canonicus recipiatur, neceſſariò ſentiendum eſſe, verum Samuelem apparuiſſe Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Eccleſiaſtici, nõ quod non eum pro ſacro & canonico haberent; ſed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, ſic nec de vero Samuele

Sauli poſt mortem prophetante, dubitare licet. Nec obſtat huic ſententiæ, quod ille Samuel dixiſſe legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cùm certum ſit diuerſas eſſe ſedes poſt mortem, bonorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abraam dixiſſe illi epuloni, inter ſe, & ipſum, maximum & intranſibile chaos intercedere: hoc inquam, non obſtat. Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur S Auguſtinus reſpondens ad tertiam quæſtionem Simpliciani; non ad æqualitatē fœlicitatis, ſed ad ſimilem conditionem mortis referri debent: vt ſit ſenſus; Cras & non amplius eris inter viuos, ſed inter mortuos, inter quos ego ſum, quin etiam & tunc, & vſque ad CHRISTI Domini reſurrectionem, omnes tam boni quàm mali, apud inferos, licet ſedibus diſcluſi, detinebuntur. *Lucæ 16.*

SED redeo ad Necromantiam, quæ olim multis locis & apud multas gētes celebratiſsima fuit. Oſthanes apud Plinium lib 30. cap. 2. huius artis nobiliſsimus profeſſor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & ſanè maioris eſt admirationis, quod extremo illo capite ſubdit Plinius: Adoleſcentibus nobis, inquit, viſus Apion grammaticæ artis, prodit Cynocephaliam herbam, quæ in AEgypto vocaretur Oſyrites, diuinam non in viuos modò, ſed etiam in mortuos habere potentiam, eaq; ſe euocaſſe vmbras ad percunctandum Homerum qua patria quibuſque parentibus genitus eſſet. Cicus Aſculanus in commentarijs quos in ſphæram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inſcribebatur SCRIPTVRA CHAM; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenū, continens elementa *Antiquus Necromantiæ vſus.*

& praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione diſſerit: Publica, inquit, iam literatura eſt, quæ animas etiam iuſta ætate ſopitas, etiã proba morte diſiunctas, & prompta humatione diſpunctas, euocaturam ſe ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vſu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & reſponſa petebantur. Homerus lib. 11. Odyſſeæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlyſſes conceſsit, vt Thyreſiam de reliquo itinere ſuo conſuleret, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Teſprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad ſuperos reditum impetraſſe creditum fuit. Vnde Virgilius libro ſexto AEneidos:

Si potuit manes accerſere coniugis Orpheus,
Treijcia fretus cythara fidiſque canoris.

Apud Lucanum Erictone venefica Theſſala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharſalicæ pugnæ denunciet. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiuſmodi Necromantas, à quibus occulta & futura ſciſcitari vſitatum fuit. B. Auguſtinus lib. 9. de ciuitate DEI, cap. 11. citat Apuleium affirmantem animas hominũ dæmones eſſe; & ex hominib⁹ fieri lares, ſi meriti boni ſunt; Lemures autẽ aut laruas, ſi mali; qui nullis bonis ſedib⁹ in terra vagatione puniuntur, inane terriculã amentum bonis hominib⁹, cætrùm noxium malis. Cum verò incertum eſt quæ cuiq; ſortitio obuenerit, vtrum lar ſit an larua, manes deos nominant, & fanis atque cæremonijs vulgo admittũtur, vt oracula reddãt, vt in Bœotia Amphiaraus, in Africa Mopſus,

in

in AEgypto Oſiris, alius alibi gentium, AEſculapius vbiq;. Hæc ex Apuleio: quem ibi Auguſt. verè grauiterque refellit. Et apud Tertullianũ in libro De Anima ſic habes; Noſomanas propria oracula, apud parentum ſepulchra manſitãdo captare, Eraclides ſcribit. Celtas apud virorum fortium buſta, eâdem de cauſa abnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces eſſe, non eſt dubitandum: plerasque enim ab ipſis Necromantis alijſue fictas eſſe compertum eſt. Si quæ autem reuera contigerunt, in his exiſtimandum eſt, non animas defunctorum apparuiſſe viuis, ſed ipſos Dæmones tales ſe oſtendiſſe Necromantis, vel eos conſulentibus, tales, inquã, habitu, ſpecie, ætate, voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cum inter viuos verſarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus teſtimonijsque & experimentis adducor. Ratio nec obſcura nec ſanè infirma ſit ea, qua S. Thomas prima parte quęſt 117.4. art. hoc ipſum cõfirmat. Non poteſt, inquit, anima ſeparata, naturali virtute ſua, mouere aliquod corpus: cum enim ſit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi ſecundum locum, niſi corpus quod informat & viuificat: nam etiã cum eſt vnita corpori, ſi ſit aliquod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motũ localem. Quare animæ defunctorum, nec aſſumere corpora, nec cum illis ad viuos venire poſſunt. Deinde, Necromãtæ non habent vim & imperium in animas defunctorum quæ ſunt in cœlo, nec quæ ſunt in Purgatorio; nõ enim conuenit aut decet animas ſanctorũ, impijs

Confutatur Necromãtia.

Argumentatio beati Thomæ contra Necromantiã.

Necromantarum artibus ſubiacere: neque in animas quæ ſunt in inferno; nã cum illuc ſint à Deo tanquam in carcerem detruſæ, vt æternas ſcelerũ ſuorum pœnas luant nulla inde vi poſſunt efferri, nec niſi Dei mandato egredi: non eſt autem credibile, Devm id conceſſurum Necromantis, per quos Dæmon ſatagit mortales decipere, & à veri Dei cultu auertere: ſic enim Devs artem Necromantiam & per ſe infamem, & toties à ſe in ſacris literis reprobatam, extremoque mortis ſupplicio comdemnatam, non ſolùm honoraret, ſed etiam fide cultuque apud mortales dignam reddere. Profectò, ſi cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixè rogabat Abraam, vt de ijs qui ſimul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatosq́; ſuos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas inferni pœnas euaderent; nec tamen ei conceſſum eſt. Non inficior, animas quæ ſunt in Purgatorio, nonnunquam apparuiſſe viuis: id enim B. Gregorius in quarto libro Dialogorum nõnullis & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, deſcendere in terras hominibus eorum auxilium implorãtibus, opem & ſolatium laturas: id enim confirmat B. Auguſtinus in lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Epiſcopi, quem ciuibus ſuis Nolanis, cum à Barbaris oppugnarentur, apparuiſſe & ſubueniſſe, affirmat Auguſtinus, ſe non incertis rumoribus, ſed certis teſtib⁹ audiuiſſe: Hęc, inquam, non nego; ſed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, non id facere ſua voluntate

&

& arbitratu, nec naturali poteſtate, multoque minus vi & potentia artis Necromanticæ, ſed id fieri ſingulari quodam DEI conſilio, voluntate ac poteſtate. Nec animas defunctorum intereſſe rebus viuorum, minus eſt miraculum ſecundum B. Auguſtinum loco ſupra dicto, & ſecundum B. Thomam prima parte, quæſt. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis DEI miraculis numerantur. Adſcribam hic in hanc ſententiam B. Auguſtini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verùm iſta, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm ſeſe habet vſitatus ordo, ſingulis creaturarũ generibus attributus. Non enim ideo putandum eſt viuorum rebus quoſlibet intereſſe poſſe defunctos, quoniam quibuſdam ſanandis vel adiuuandis Martyres adſunt: ſed ideo potius intelligendum eſt per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus intereſſe, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus intereſſe non poſſunt. Hæc Auguſtinus. *Auguſtini obſeruanda ſententia.*

SED audiamus Tertullianum qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc noſtram ſententiam grauiſsimis diſertiſſimisque verbis comprobauit: Necromantia, inquit, ſecunda eſt idololatria, in qua ſe Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa deos. Quid ni? cum & dij mortui ſint? Itaque inuocantur quidem defuncti, ſed Dæmones operantur ſub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli ſub perſonis defunctorum deliteſcentis (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorciſmis noſtris, interdum Dæmon aliquem ſe ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel beſtiariũ, ſicut alibi Deum, nihil magis curans quàm hoc *Notabilis Tertulliani ſententia.*

ipſum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuerſas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & reſurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon, poſtquam circumſtantes circumuenire tentauit, inſtantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero eſt, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromantia quæ iam quieſcentes animas euellere ab inferis creditur, & conſpectui exhibere, non alia fallaciæ vis eſt, operatior planè, quia & phantaſma præſtatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciē excæcare, perfacile eſt. Nulli autem animæ omninò inferos patere, ſatis Dominus in argumēto illo pauperis requieſcentis & diuitis ingemiſcentis, ex perſona Abrahæ ſanxit, non poſſe relegari renunciatorem diſpoſitionis infernæ, quod vel tunc licere potuiſſet & Moſi, & Prophetis crederetur. Sed etſi quaſdam reuocauit D E I virtus in documentū iuris ſui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ ſomniorum & licentiæ poëtarum: nam in hac mortuorum reſurrectione qua D E I virtus in corpora animas repræſentat, ſolida & cōtrectabili & ſatiata veritate præiudicatū eſt hanc eſſe formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præſtigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum ſecundum Auguſtinum & Chryſoſtomum, quorum teſtimonia loco ſupra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores Gentilium animis hominum inferāt ad eos decipiendos. Primùm enim ſic Dæmon facilius homini quicquid vult perſuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognato-

Luca. 16.

Cur Dæmones ſimulent animas de mortuorum.

to-

torum, vel amicorum ſuorum quos diligunt, & à quibus ſe diligi non dubitant, libentius & promptius credunt, quàm Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita perſuadet hominibus, infernum non eſſe carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquãdo egredi: nec eſſe adeo graues & perpetuas inferni pœnas, ſicut homines putãt. Ad hęc ſic facit, vt homines putent, animas etiã poſt mortem habere corpora, vel poſſe quælibet ſe in corpora induere, vel in quælibet hominum aut beſtiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de tranſmigratione animarum, eoque concepto labaſcit fides & ſpes chriſtianæ reſurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, vt viui mortuos vel tanquam terrificos & noxios ſibi metuãt, & varijs ſuperſtitionibus placare ſibiq; conciliare ſtudeant; vel tanquam beneficos ſibique vel amicitia vel neceſsitudine deinctos, nimium ſuperſtitioſè diligant & colant; vel tanquã animas hominũ quorundã apud mortales, aut ſapiẽtia, aut fortitudine, aut potentia clariſsimorum, non humanis modo, ſed diuinis etiam honoribus proſequantur atque venerentur.

HVGO ſancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didaſcalicæ, cap. 5. numeroſius & enucleatius eam de qua diſputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum ſcribit: Magicæ repertor primus creditur Zoroaſtres. rex Bactrianorum; quem nõnulli aſſerũt ipſum eſſe Cham filium Noe, ſed nõmine mutato, hunc poſtea Ninus rex Aſſyriorum bello victum interfecit, eiuſque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Ariſtoteles de hoc ipſo, quod vſq; ad bis & vices centũ millia verſuum eius de arte magica ab *Variæ ſpecies Magiæ ſecundum Hugon.*

ipſo dictata, libri eius vſque ad poſteritaris memoriam traduxerunt. Hanc artem poſtea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ inſignis habebatur. Magia, in Philoſophia non recipitur, ſed eſt extrinſecus falſa, profeſsione, omnis iniquitatis & malitiæ magiſtra, de vero mentiens: & veraciter lædens animos, ſeducit à religione diuina, culturam Dæmonum ſuadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne ſcelus ac nefas mentes ſequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod ſonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia. Præſtigia. Mantice autem quinque continet ſpecies ſub ſe; Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuinatio in mortuis. νεκρός enim Græcè, id eſt, mortuus Latinè; & νεκρὸν cadauer dicitur; vnde eſt diuinatio quæ fit per ſacrificium ſanguinis humani quem Dæmones ſitiunt, & in eo delectantur effuſo. Secunda, eſt Geomantia, id eſt, Diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia, id eſt, Diuinatio in aqua. Quarta, eſt Aërimantia, id eſt, Diuinatio in aëre. Quinta, eſt Diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit eſſe, in quibus diuinatio conſtaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id eſt, Necromantia, ad infernum videtur pertinere; ſecunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërē; quinta ad ignē. Mathematica diuiditur in tres ſpecies, in Aruſpicinā, in Auguriū, in Horoſcopicā. Haruſpices ſunt dicti quaſi horuſpices, id eſt, horarum inſpectores, qui obſeruant tēpora in rebus agendis; vel haruſpices quaſi haras inſpicientes; qui in extis & fibris ſacrificiorum futura conſide-

rant

rant. Augurium vel auſpicium, aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auſpicium, quaſi auiſpicium, quia in motu & volatu auium attẽditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quaſi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoſcopia, quæ etiam Conſtellatio dicitur, eſt, quando in ſtellis facta hominum quæruntur; ſicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obſeruant, qui olim ſpecialiter Magi nuncupabantur; de quibus in Euangelio legimus. Sortilegi ſunt, qui ſortibus diuinationes quærunt. Malefici ſunt, qui per incantationes dæmoniacas ſiue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera cooperatione Dæmonum atque inſtructu nefanda perficiunt. Præſtigia ſunt, quando per phantaſticas illuſiones circa rerum immutationem ſenſibus humanis arte dæmoniaca illuditur. Sunt ergo omnes ſimul vndecim. Sub Mantice, quinque, id eſt, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruſpicina, Auſpicicium, Horoſcopia. Poſtea tres aliæ, id eſt, Sortilegium, Maleficium, Præſtigium. Præſtigia dicitur Mercurius primus inueniſſe: Auguria Phryges inuenerunt: Haruſpicinam & Sortilegia Tages primus Etruſcus tradidit: Hydromantia primùm à Perſis venit. Hactenus Hugo.

(**)

CAPVT

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM VErum aurum fieri poſſit ab Alchimiſtis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimiſtis poteſt effici, haud dubiè chymica facultas vna de præcipuis Magię partibus cenſenda eſt: nimirũ tale opus Magiæ, tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum eſſet: tum propter magnitudinem vtilitatis, optatiſsimum atq; gratiſsimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de reſcriptum reliquerit. Triplex eſt, inquit, Magia; vna hîc infima & noſtras, ſanè & fœda & ſordida cũ cãtiunculis, cadaueribus, & funibus ſuſpendioſorum: quæ ſi quis attrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex aſtris deducit vires in ſpecula, ſigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina eſt. Nomen apud vulgus odioſum fecit colluuies impoſtorum. At Magus apud Perſas, nihil aliud quàm ſapientẽ ſonat: ſed propter Smerdis proditionem & perfidiã, nomen Magorum infenſum diu fuit. Hac Magia Dominum IESVM fuiſſe promiſſum regem, cognoueruntMagi, qui ad eum adorandũ longinquis è regionibus profecti ſunt. E Syrorum libris hæc deſcripſimus. Aiunt Magiæ & tranſmutatoriæ artis vires, vias, & fines, eſſe perquã ſimiles. Opus & finem Chimiſtarũ, eſſe corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, eſſe ſpiritum in corpore. Magi ſuas affectiones, violentias appellant, proptera quod vires ſuas ſupra eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimiſtæ ſuum opus nominãt Fortitu-

Scaliger contra Cardanum excercitat. 327.

Smerdis Magus inuaſit regnum Perſarum. Herodotus lib. 3. & Iuſtinus lib. 1.

Matth: 2.

titudinem: hoc enim ſignificat decantatũ illud, Elixir, in cuius fide omnẽ oppignorant naturã. Sic eo loco Scaliger. Ergò digna cum primis inquiſitione ac diſputatione res eſt, vtrũ nõ modo ex ſolis cauſis naturalibus, & in ſolis naturalib⁹ locis, atq; ordine tantũ modoq; naturali aurũ generari queat, verũ etã per artificialẽ viam ac rationem, quam iactant Chimiſtæ, perfectum vſquequaq; aurum, & tale omninò quale eſt naturale, poſsit effici.

DVPLEX circa hanc quæſtionem, Philoſophorum eſt ſententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorum ſententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid ſentiamus ipſi, & ſimilius vero iudicemus, breuiſsimè indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA EORum qua negant verum aurum poſſe fieri ab Alchimiſtis.

AVICENNA in quibuſdam ſuis commantarijs in libros Meteororum, vt refert AEgidius in 3. Quodlibeto., quæſt. 8. de Alchimiſtico auro ita ſcripſit: ſciãt artifices Alchimiæ, ſpecies metallorũ mutari non poſſe, quamuis ſimilia illis fieri poſsint; & quamuis Alchimiſtæ queant tingere ipſum æs colore quo volunt, donec ſit multum ſimile auro, & abſtergere immundicias plumbi, ita vt videatur argentum, ſemper tamen ſecundùm ſubſtantiam manebunt æs & plumbum. *Auicenna.*

AVERROES in Paraphraſi ſuper primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem ſententiam hæc ſcribit: Similiter etiamſi datur aliquid artificiale valde *Auerroës.*

ſimi-

ſimile naturali, tanta poterit eſſe ſimilitudo, quod exiſtimabitur eſſe idem ſpecie, & ſi ars, Alchimiæ habet eſſe, hoc eſt, quod poteſt fieri in ea. Et ibidem Auer. declarat ſicut ſe habent mures ex putri materia, ad mures ex ſemine, inter eos enim eſt tanta ſimilitudo, vt quamuis reuera inuicem differant ſpecie, tamen vulgo putentur eſſe eiuſdē ſpeciei, ita etiam aurum alchimiſticum ſe habere ad verum & naturale aurum. Idem ſenſit Auicenna, cuius verba paulò infrà memorabuntur initio capitis proximè ſequentis.

S. Thomas. S. Thomas in ſecunda ſecundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæſt. 77. art 2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchimiſtis, non ſit verum & tale, quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniuſtam eſſe; ſin autem fiat verum aurum ab Alchimiſtis, id licitè pro vero auro vendi poſſe, nihil enim prohibere, artem, vtendo cauſis naturalibus, naturales & veros effectus producere. Sed quid ipſe ſimpliciter & abſolutè ſentiret de auro alchimico, ſatis perſpicuè declarauit in 2. ſent. diſt. 7. quæſt. 3. art. 1. ad quintum, ita ſcribens: Poteſt quidē ars virtute naturaliū agentium aliquas formas ſubſtantiales inducere in materiam; ſunt tamen quędam formæ quas nullo modo ars poteſt efficere, quod propria actiua & paſſiua earum non poteſt inuenire atque adhibere, ſed benè aliquid ſimile illis efficere, ſicut Alchimiſtæ faciunt aliquid ſimile auro quantū ad accidentia exteriora, ſed tamen non faciunt verum aurum, quod forma ſubſtantialis auri non eſt per calorem ignis quo vtuntur Alchimiſtæ, ſed per calorem ſolis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis; & ideo tale aurū non habet operati-

rationem conſequentem ſpeciem; & ſimiliter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

AE G I D I V S in tertio Quodlibeto quæſt. 8. affirmat Alchimiſtas poſſe quidem facere metallum aliquod quod tantum conſtet ex permixtione aliorum ſimplicium metallorum, cuiuſmodi eſt electrum, quod dicitur conſtare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia ſæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiſcetur cum alio, Alchimiſta per actionem ignis ſegregãdo & ſeparando aurum, quod erat permixtũ cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum; tãtum autem abeſt, vt poſsit verum aurum facere, vt ne ſimile quidem vero auro ita effici queat, vt nõ poſsit aliquo modo dignoſci & diſcerni. Porrò exiſtimat AEgidius aurum alchimiſticũ non poſſe ſine peccato vendi pro auro naturali; non ſolùm quia incertum pro certo & falſum pro vero venditur, ſed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quoſdam profligandos; maximum autem periculum eſſet, ne aurum alchimiſticum propter diuerſam rationem conſtitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eique inſigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat, AEgidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vno quoque genere entiũ, quædam illius generis eſſe perfecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem eſſe determinatam tam ſecundum principiũ actiuum & ſecundum materiam, quàm ſecundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè: Exempli cauſâ, in genere animalium, quæ ſunt perfectiora, ita ſe habent natura, vt equus non generetur

Aegi.

Aegidius negat aurum alchimicum licitè vendi poſſe pro vero.

niſi ab equo, & ex ſanguine menſtruo equæ, & intra matricem; at mures poſſunt generari ex ſemine & ſine ſemine, intra matricem & extra. Idem perſpicitur in plantis; idemq́; ſimiliter contingit in elementis, nam purus ignis elemẽtaris, nec generari, nec conſeruari poteſt, niſi in ſuo loco naturali, id eſt, in concauo Lunæ; ergo ſimiliter etiã eueniet in metallis; quare cum aurũ ſit perfectiſſimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra ſinum & ventrẽ terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici poſsit. Neque valet illud, quod poſſet afferri contra hoc quod diximus: nimirum ſi mures qui ſunt perfectiores auro, poſſunt generari extra matricem multò magis aurũ effici poterit extra ſuum locum naturalem; &, ſi ſerpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum induſtria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nã eâdem ratione probari poſſet, cum mus ſit perfectior qualibet planta, & mus generari queat ſine ſemine, quãlibet etiã plãtã poſſe abſq; ſemine procreari, quod falſũ eſt: nihil ergo prohibet, quod eſt imperfectiùs alio ſimpliciter, eſſe perfectiùs illo ſecundùm quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum ſuæ generationis, nõ arguit ipſum ſimpliciter eſſe perfectiùs aliquo animali ſed tantùm ſecundũ quid. Hęc ex AEgidio.

Exod. 7.

Conciliator. CONCILIATOR in differentia 109. ſic ait: Metallum non poteſt fieri per artem, & in aliud transmutari; cùm ars ſolũ faciat permutationem in accidentibus, non autem in ſubſtantia; vel forſaſſe ſi poſsibile eſt, tamen id eſt homini ignotum,

vnde Commentator tertio, De anima ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur eſſe poſsibilia, ſed ſunt cauſarum ignotarum. vt v. g. Alchimia, etſi talis ars conſtituatur, fortaſſe hoc erit per accidens, & inſpiratione diuina potius quàm artis humanæ ſapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire poteſt, vt agentia & materiam, cum tempore, modo, & alijs circumſtantijs, ſciat ita proportionare, vt inde nouum conſtituatur metallum. Quod ſi apparentur videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte conſtructum, vim non puto habere confortandi cor, ſicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentũ decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparēter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritiſsimi, de quibus etiam ſubtiliter & accurate ſcripſerunt, dixerunt, primum atque ſummum fundamentum, quo nititur ac ſuſtentatur ars Alchimiæ nullum eſſe: quo licet intelligere, ipſam artem (ſi tamen ars dicenda eſt quæ in ſe nihil veri & certi habet) inanem & fallacem eſſe. Etenim Alchimiſtæ putant materiam omnium metallorum eſſe ſulphur & argentum viuum, quamobrem profitentur ſe ex varia ſulphuris & argēti viui inuicem permixtorum temperatione, poſſe quodlibet metallum efficere: in quo ſanè vehementer falluntur. Nam ſi ſulphur & argentum viuum eſt materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurum & argentum, apparerent aliqua veſtigia ſulphuris & argenti viui; ſimiliter etiam in venis ſulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indica auri

Non eſſe materiam omnium metallorũ ſulphur & argentum viuũ.

vel

vel argenti; ſed ipſi qui totam pene vitam curioſiſsimè luſtrandis, & conſiderandis venis, locisq́; metallorum conſumpſerunt, nunquā tale aliquid reperire potuerunt. quare falſa eſt opinio Alchimiſtarū, & aurum quod ab ipſis fit ex ſulphure & argento viuo, non eſt verum aurum: non enim, vt dictum fuit, talis eſt materia veri & naturalis auri. Aurū autem quod fit ab Alchimiſtis, licèt ſimillimum videatur vero auro, falſum tamen eſſe multis modis cognoſci & iudicari poteſt, nempe vel expondere; vel ex eo, quia non ſuſtinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem ſuum; vel quia non eſt ductile in tenuiſsimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

Cardanus.

CARDANVS lib. 17. de ſubtilitate hæc ſcribit: ſunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longiſsimas lineas, tenax aut prædurum efficere poſſe. Vidi ego dudum ſphæram exiguam ex vitro, quæ omni conatu illiſa ſolo lapideo, non cōminuebatur, ſed reſiliebat ad trabes. Eiuſdem facultatis chimicæ eſt, vitrum albis lineis interſtinguere, celare in eo imagines, falſas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miſcere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimiæ vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiā hæc ſubiungit: Aurum & argentum facere, ſeu ex alijs metallis ea cōficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores trāſmutare, nemo nō optare debet vt ſciat; at quid horum fieri poſsit, difficile ſcitu admodū eſt; & ſi hoc etiam ſciuerimus, longè difficilius eſt ſcire, Quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimiſtis

Inuenta & opera artis chimicæ.

ſtis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vſum; ad voluptatem ſunt gemmæ & metalla nobiliora; ad vſum tincturæ, colores, materiæ vaſorum & alia ſimilia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari poſſunt, vel vt fiant, quod maximum eſt; vel vt purgentur; vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc ſub iudice lis eſt an fieri poſsit; ſecundum & tertium, fermè inuentum eſt ad ſummam perfectionem. ac licèt ars chimica non faciat verum aurum, quattuor tamen præſtat magnas vtilitates. Prima eſt, quia poteſt vnum metallum facere ſimillimũ alij, vt ferrum æri, & æs auro & argento, idque clarius apparet in gemmis. Secunda, cùm id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia, cum ea quæ ſuperflua ſunt, vi ſua abſumendo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum eſt vi ignis, ſed exceptum; ita quo vocant multiplicatiońe; cùm ex terra ipſa quæ aliquid cõtinet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere poteſt cõpoſitiones atq; ſeparationes, nõ minus vtiles & lucroſas ijs quę ab Alchimiſtis tam anxiè quæruntur & ambitiosè promittuntur tranſmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perſpicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel eſſe impoſsibilem, vel propemodùm impoſsibilem. *Vtilitates artis chimicæ.*

DECLARATVR OPINIO EORVM qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro ſuo 3. de Mineralibus, cap. 9. hanc de facultate Alchimiæ quæſtionem pertractans, primùm exponit ſententiã Auicen- *Opinio Auicennæ.*

F

cennæ quæ fuit hæc: ſciant (inquit Auicenna) artifices alchimiæ ſpecies metallorũ permutari non poſſe, quãuis aliquid illis ſimile fieri poſsit; quod enim differentia ſpecifica aliquo tollatur ingenio, non credo poſsibile; ſed expoliatio accidentium non eſt impoſsibilis, vel ſaltē diminutio nō enim permutatur ſpecies metallorũ, niſi prius in primam materiam metallicam reducantur, & ſic iuuamine artis deducantur in ſpeciē metalli quod voluerit. Atque idem quoque ſenſiſſe aït Haſtem Philoſophum præcipuũ in Phyſicis & in mathematicis, deinde Albertus ſubiungit ea quæ ſequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos nō aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes ſanitati, & poſtea per remedia confortantia naturã, iuuant virtutem naturalium, vt digerendo, ſanitatem inducant: quæ ſanitas eſt effectus & naturæ & artis; ſed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & inſtrumentaliter: ſic Alchimiſtæ primo benè purgantes materiam argenti viui & ſulphuris inſitam omnibus metallis, confortant; deinde deducunt virtutes elementares & cœleſtes tali materiæ inhærētes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere; & tunc ipſa natura operatur, & non ars niſi organicè iuuando & expoliendo vt diximus; & ſic verum aurum & argentum educare, & facere videntur: quod enim virtutes elementares & cœleſtes faciunt in vaſis naturalibus, hoc etiam faciunt in vaſis artificialibus, ſi artificialia formãtur ad modum vaſorum naturalium: & quod facit natura calore ſolis & ſtellarum, hoc faciet ars calore ignis; dummodo ſic contemperetur, vt non exce-

Sententia Alberti Magni.

excedat virtutē ſe mouentem & informantem quæ eſt in metallis: huic enim cœleſtis ineſt virtus, quæ primo commiſcuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamen. Alahimia igitur per hunc modum procedit, id eſt corrumpens vnum, à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia inſunt, alterius ſpeciem inducēdo. quare omnium operationum alchimicarum melior eſt illa, quæ procedit ex eiſdem, ex quibus procedit natura; ſicut ex purgatione ſulphuris, per decoctionem & ſublimationem & expurgationem argenti viui, horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli ſpecies inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente ſpecie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores ſunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedūt. propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum eſt, & poſtquam ſex aut ſeptem ignes ſuſtinuit, tandem amplius ignitum conſumitur & perditur & quaſi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce ſupradictis verbis Albertus, non ſolùm docet verum aurum poſſe fieri per Alcihmiam, ſed etiam quis modus eius ſic efficiendi ſit poſsibilis, & quis impoſsibilis, manifeſtè declarat.

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in tranſmutādis metallis multa diſputauit, eiuſque diſputationis ſummam memorat Cardanus loco ſupradicto, probat arte chimica poſſe confici verum aurum, his rationibus. Primò metalla ſunt quædam pura & concocta, vt aurū & *Quinque rationes pro Alchimiſtis.*

argentum : quædam cocta ſed impura, vt æs,ac ferrum:quædam cruda & impura vt vtrumque plumbũ; ſed impura repurgari, cruda cõcoqui poſſunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentũ fieri poteſt. Quod autem talia concoqui poſsint, demonſtrat ex ſententia Ariſtotelis 4. Meteororũ vbi de cõcoctione agit. De purgatione dubiũ non eſt,quippe cũ proprium ſit ignis ſeparando purgare. Deinde propinquitas, paruumqúe cauſarum diſcrimẽ, hoc idem ſuadet, cum ab ijſdem omnia fiant.Supponit autem omnia metalla conſtare ſulphure & argento viuo; quæcumque verò ſimilia ſunt, facilè inuicem tranſmutantur, eoque magis, quòd natura videtur ſemper perfectiſsimum intendere in omni genere, velut aurum; quæ igitur inperfecta ſunt,artis beneficio perfici poſſe videntur; tum vt ad finẽ, tum vt ad motus ipſius perfectionem perducantur. Poſtea, ſi ars auctore Ariſt. in 2. Phyſ. & 4. Meteororum eſt imitatrix naturæ, cum natura concoquendo purgandoque ex ſulphure & argento viuo, aurum argentumque perficiat, cur non etiam idem ſimili ratione operans ars poſsit efficere? Adhæc, ea dici debent ſecundùm naturæ ordinẽ copulata & inuicẽ tranſmutabilia, quæ non habent omninò diuerſas operationes ſed eaſdẽ, in eo tantùm differentes, quod quędam habent eas imminutas & imperfectas,velut fœtus, infantis cõparatione, ouum pulli, aurelia papilionis. At plumbum, æs, ferrum, argentũ, nullas habent operationes ab auro diſtinctas, ſed quas illud habet, vtpote liqueſcere, duci, graue eſſe, nitere,ignibus reſiſtere; eaſdẽ habent hęc, ſed vitiatas & imminutas; non enim ita ſplendent, non ſunt adeò grauia, minus reſiſtunt ignibus,

bus, non tota liqueſcunt, nō tàm tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum,& beneficio artis perduci queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus eſſe maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri poſsit. Poſtremò, idem aſtruit exemplo ranarū, quæ ſtatim, ob præparationem materiæ,ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & vt animalia perfecta,non ſolùm partium ſimilarium compoſitione, ſed etiam inſtrumentorum compoſitione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem,vitulum in nubibus generatum ſemiuiuum excidiſſe inter imbres. Generantur etiam ex iuuenculo ſtrangulato apes, ex Baſiliſco ſcorpiones, ex elixatura Anatis ſub dio expoſitæ bufones, ex Aſinis veſpæ, ex equis Scarabæi,ex mulis locuſtę,aqua quibuſdā in locis cōuertuntur in lapides: aër concuſſus inter duriora corpora,repentè tranſit in ignem, fumus metallorum, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum,cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tàm admiranda & penè incredibilia fieri poſſunt, atque adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, poſſe ab Alchimiſtis verum aurum confici? Hæc ille diſputat pro Alchimiſtis.

ANTONIVS Mirādulanus, Philoſophus noſtræ memoriæ præſtans, & in Ariſtotelis doctrinā excellenter verſatus,in illo ſuo opere quod ſcripſit de Euerſione ſingularis certaminis lib. 19. ſect. 7.hanc de Alchimiſtis ſententiā pronuntiat.Dicimus veram eſſe Alchimiſtarū opinioē quod aurū poſſit fieri,& ab arte& à natura,quia tranſmutare poſſunt argentū viuum,&alia quę ad id requiruntur, ita vt fiat eadē materia: ſicut non ſolùm à na- *Antonius Mirandulanus.*

ſed etiam ab arte animalia, vt ſcorpiones, generari poſſunt. Verùm quia illud aurum fit rariſſimè & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri poſſunt, idcircò non videtur fieri poſſe; ſed rei difficultas nó arguit impoſsibilitatem. Non eſt autem danda opera illi arti, non quia non ſit vera, ſed quia tantæ eſt difficultatis, vt ſit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditiſsimi ad magnam inopiam redacti ſunt, propterea quod maximis ſumptibus impenſis, vel nunquam aſſecuti ſunt quod hæc ars pollicetur, vel certè raró & parum, ita vt ſumptus longè ſit maior lucro, quare ſatius eſt alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam ſuam præſtant, quàm huic quæ rariſsimè propter res naturæ abſconditas, finem ſuum aſſequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREVITER OPINIO auctoris.

Sententia auctoris de auro alchimiſtico.

NOBIS autem propoſitam quæſtioné philoſophicè conſiderantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valdè probabilia dici & firmari poſſe; vnum eſt, nullam eſſe rationem philoſophicam, vel neceſſariã, vel etiam admodùm probabilem, qua demonſtretur rationem chimicam efficiendi verum aurum, eſſe impoſsibilem. Cur enim putetur impoſsibilis? An quia nihil eorum quę fiunt à natura poteſt fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum quę opera & miniſterio artis non ſecus generantur quàm à ſola natura, falſum eſſe cognoſcitur. An quia (vt volebat AEgidius) nihil eorũ quæ ſunt in genere ſuo perfectiſsima, poteſt pro-

produci niſi vno modo, id eſt, ſolùm ab agēte ſuo naturali? Verùm ſi AEgidius veriſimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortaſſe valeret ad perſuadendum: cùm autem nullam huius rei probationē afferat, qua facilitate ab eo id dicitur, eâdem plane à nobis contemni ac reijci poteſt. An deniq; quia aurum naturale generatur virtute caloris cœleſtis, aurum verò chimicū efficitur à calore igneo, qui duo calores cùm multùm inter ſe differant, non poterunt eundē effectum præſtare? ſed hæc ratio dupliciter peccat. Primùm enim falſum eſt calorem cœleſtē & igneum ſpecie inuicē diſtingui: cùm enim ab eodem contrario, hoc eſt, à frigore ſimiliter corrumpantur, cùm ab eadem cauſa interdum producantur nimirùm à lumine, cùm ſe inuicem intendant atque augeant, cùm ad productionem ignis & mixtorum ſimili ratione conducant, fieri non poteſt, vt ea ratione qua calores ſunt, ſpecie diſtinguantur inter ſe: differunt igitur ea re ſolū, quòd calor cœleſtis propter ordinatum cœli motum, eſt valde tēperatus & accōmodatus ad generationem & conſeruationē rerum ſublunariū, quam ob cauſam appellatur ſalutaris & viuificus: calor autem igneus ex ſe nō eſt temperatus, ſed agit quantum poteſt agere, & res ſibi ſubiectas tandē deſtruit atque interimit, quocirca vocatur à Philoſophis deſtructiuus & corruptiuus rerum. Verùm ſi hic calor aliūde corrigatur atque temperetur, nimirùm vel a facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis quæ à calore igneo, moderatione artis procreantur; efficietur profectò vt calor igneus talis propemodū euadat, qualis eſt cœleſtis. Deinde, experientia manifeſtè

Calor Cœleſtis & elementaris non differunt ſpecie.

oſtendit quædã animalia ſimiliter generari poſſe calore igneo atque calore cœleſti. Nam apud AEgypitios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium diſciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ ſcripſit contra Cardanũ excercitatione 23. pulchrè deſcribit his verbis; In AEgypto ed Cayrum furnos conſtruũt alij alio multiplici fornice impoſito: quorũ tholi ſupremi medio, foramen eſt, per quod caloris vis, quæ immodica poſsit officere, ſubit atque exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornicum ſuperiore planitie diſponunt: ſtatutis diebus erumpit pullorũ turba, quos illi non numero ſed mẽſura venales habẽt: modiolũ ſtatuunt ſine fundo: quem vt implerũt, tollunt, neque hæc fabula eſt, ſed fabulæ ipſi qui negant. Hæc Scaliger. Cæterùm poſſe ex alijs metallis verè aurum effici, probari argumento & experimento poſſet auripigmenti, ex quo perfectũ aurum poſſe fieri, teſtis eſt Plinius, qui rem non priſcis temporibus ſed ſua ætate factam teſtatamque commemorans, ita ſcribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi eſt etiam vna ratio ex auripigmento quod in Syria foditur pictoribus, in ſumma tellure, auri colore, ſed fragili lapidum ſpecularium modo, Inuitaueratque ſpes Caium principem auidiſsimum auri; quamobrem iuſsit excoqui magnum pondus: & planè fecit aurum excellens, ſed ita parui ponderis, vt detrimentum ſentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquã auripigmenti libræ 14. permutarentur: nec poſtea tentatum ab vllo eſt. Sic Plinius.

Animalia generari poſſe ſolo calore ignis, argumẽtum Iulij Scaligeri.

Ex auripigmento teſte Plinio, fieri verum aurũ.

ALTERVM verò, quod eadem de re probabiliſ-

bilisſimè poteſt afferi, illud eſt, chimicam rationem efficiendi verum aurum nō quidem phyſicè, ſed moraliter vt aiunt, loquendo vel impoſsibilem, vel propemodum impoſsibilem videri; non propter vllam rationem philoſophicam quæ adhuc ab vllo ſit allata, ſicut oſtenſum eſt, ſed propter ipſam experientiā quæ in rebus naturalibus, moralibus atque artificialibus ſummi argumenti firmiſsimęque rationis vim debet obtinere. Etenim cùm plurimi in chimicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectionem acerrimis ſtudijs atq; incredibili cupidiate incubuerint, nemo tamē adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum hiſtorijs, quem liquidò conſtet verum aurum & omni ex parte probatum ac perfectum effeciſſe, Quod ſi effectio auri per artem chimicam eſt poſſibilis, cur ea, cùm tamdiu & tam multum optata, quæſita, & procurata fuerit, nondum tamē reperta & vſitata fuit? nam quia poſsibilis eſt generatio animalium, medicamentorum, aliarumque multarum rerum non ſolum per naturam, ſed etiam per ſolertiam & induſtriam humanam, iampridem iuuentæ ſunt artes, quæ huiuſmodi res & verè & facilè poſſunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chimico? niſi quia vel talis modus efficiendi tale aurum ſimpliciter eſt impoſſibilis, vel ſi eſt poſsibilis, nondū tamen is eſt humano ingenio, & fortaſſe non poteſt eſſe, exploratè perfecteque cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non ſolùm apud Philoſophum naturalem, qui nunquam à rebus ſenſatis experientiaq; comprobatis, vel tranſuerſum (vt aiunt) digitum diſcedit, ſed etiam apud quem-

Cur non videatur eſſe vera ars Alchimia

cumque hominem ſanæ mentis rectique iudicij plurimùm valere debet. Quod ſi habent iſti, vt iactant, veram certamque artem faciendi aurum, cur ſibi primùm non faciunt tantum auri, vt nullius egeant, ſed bonis omnibus quæ parari auro poſſunt, abundent? At enim videre licet iſtos, ſemper egentes & mendicos, quique per vana promiſſa, alienis opibus exhauriendis, ſuam quoquomodo egeſtatem ſubleuare, ſuamque famẽ explere cupiant.

Non eſſe permittendum in Republica vſum Alchimiæ.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, ſed etiam pro vero certoq; confirmari poteſt, artem chimicam, licet ea fortaſsis ſit vtilis in diſtillationibus & alijs rebus quas ſuperius ex ſententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod ſpectat ad effectionem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur vanam eſſe, noxiam ac pernicioſam Reipublicæ. Primò, Quia aut nunquam, aut rariſsimè præſtat quod promittit, ex quo non ſemel factum eſt, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint, vnde rectè quidam ait, Alchimiſtas non efficere aurum ſed abſumere; non implere crumenas, ſed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falſum aurum falſamq; monetã, atque gemmas pro veris paſsim diſtrahunt, atq; diuendunt, ex quo Reſpublica hominumq; ſocietas magnum caperet detrimentum, Poſtremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor, aurum autem chimicum cùm vel non ſit verum aurum, vel certè imperfectius ſit auro naturali, vel non vtiq; habebit eiuſmodi proprietates, aut certè nõ ita vitales & ſalutares humano corpori, quare non ſine diſcrimine ſalutis & periculo

culo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis viſa ſunt de chimica facultate efficiendi verum aurum probabiliter poſſe diſputari.

CAPVT XIII.

DE ORIGINE MAGIAE ET IIS *qui in ea clar fuerunt.*

ORIGINEM Magiæ, præſertim eius quã diximus non eſſe naturalem, variè tradunt ſcriptores. Philo libro De ſpecialibus legibus cenſet ex vera & naturali Magia adulterata & corrupta natam eſſe fallacẽ & quæ vulgo propriè dicitur Magia, ita ſcribens: Ex hac adulterata & deprauata, deſcendunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus circulatorum ariolorumq; ſtudia, mulierũ, mancipiorumq; nequiſſimorum expiationes & luſtrationes profitentiũ, mutationesq; amoris in odium, aut ex aduerſo in amorem odij, per quaſdã paſsiones amatorias & incantamenta idonea: atque his dolis circũueniunt homines & ingentium malorum atque ruinarum ſunt cauſæ, nõ priuatis modò hominibus aut familijs, ſed ciuitatib', regnis & prouincijs. Quamobrẽ huiuſmodi artes, meritò lege Moſaica, grauiſsimis propoſitis pœnis prohibẽtur. Hæc Philo. *Philo de origine Magiæ.* Vetus tamẽ opinio eſt plurimorum ſcriptorũ probata conſenſu, principem huius Magiæ, doctorẽ & quaſi parentẽ fuiſſe Zoroaſtrẽ, vel Perſem, vt Plinius & Diognes Laërtius vocant; vel Bactrianũ, vt Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo ſcribit: Sine dubio in Oriente orta eſt Magia, in Perſide à Zoroaſtre, vt inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroaſtrem hunc, *Zoroaſtres Magiæ parẽs.*

ſex

ſex millibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit; ſic & Ariſtoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentiſsimè ſcripſit, & vicies centum millia verſuum à Zoroaſtre condita, indicibus quoque voluminum eius poſitis explanauit, præceptorem à quo inſtitutus eſt *Zoroaſter*, tradidit Azonacem quinque millibus annorũ priorem bello Troiano. De quo Zoroaſtre mira alijs locis ſcribit Plinius : Vnum enim eum (inquit) mortalium eodem, quo natus eſt die, riſiſſe, cerebrumque ita ei palpitaſſe, vt impoſitam repelleret manum, futuræ præſagio ſcientiæ, viginti annis in deſerto Magiæ vacantem, caſeo vixiſſe ita temperato, vt vetuſtatem non ſentiret. Iuſtinus quoque hiſtoricus libri 1 initio, inuẽtorẽ artis Magicæ facit Zoroaſtrem : idemque ſentit B. Auguſtinus lib. 21. De ciuitate DEI, cap. 14. Solum, inquit, Zoroaſtrem quando natus eſt, ferunt riſiſſe, nec ei boni aliquid monſtroſus ille riſus portendit: nã magicarum artium fuiſſe perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præſentis vitæ vanam felicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt; à Nino quippe Aſſyriorum rege, cúm eſſet ipſe rex Bactrianorum, bello ſuperatus eſt. Suidas etiam ait, Magiam inuentum eſſe Perſarum, aqud quos Magi magnam fidem & auctoritatem habuerunt. Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ enarrans hiſtoriã libri Geneſeos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham qui adhuc viuebat & regnabat in Bactria, ſeu in Thracia, vt alij volũt, & vocabatur Zoroaſter inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & ſeptem liberales artes in quatuordecim colũnis ſcripſit; ſeptẽ æneis, & ſeptem lateritijs, contra duplex orbis excidium quod timebatur, vnum per aquas, alterum

Plin. lib. 7.

Cham idem qui Zoroaſtres.

per

per ignem. Ninus verò libros eius combuſsit. hinc etiam orta ſunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroaſtris non cõuenit inter ſcriptores: nam Eudoxus & Ariſtoteles, vt ex Plinio retulimus, volunt eum antiquiorem fuiſſe Platone, ſex millibus annorum Hermippus autẽ vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus in libro De diſciplinis facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetuſtiorem; & contrario autem Xanthus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorẽ eum facit, hoc eſt, ſexcentis duntaxat annis ante Xerxis tranſitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Conſtat enim Zoroaſtrem fuiſſe tempore Nini primi Aſſyriorum regis, quo regnante natus eſt Abraam: ab ortu autem Abraæ, vſque ad primam Olympiadẽ fluxerunt anni mille centum ſeptingenti & paulò amplius ſexaginta: nam qui plures quam cæteri annos manarchiæ Aſſyriorum & Medeorum vſq; ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos ſexaginta. huic trecentos quinquaginta aſsignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquageſimæ quintæ Olympiadis: Secundùm hanc igitur laxiſsimam computationem, à Nino & Zoroaſtre vſque ad primam Olympiadem, numerantur anni mille quadringẽti nonaginta quattuor. Bellũ porrò Troianum ſeptem & quadringentis annis præceſsit Olympiades: Xerxis tranſitus in Græciã, in 75. exceſſus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinẽ illam annorum, quam Eudoxus, Ariſtoteles & Hermippus tribuũt antiquitati Zoroaſtris, vel eſſe fabuloſam, vel annos illos non quales noſtri ſunt, ſed quales AEgyptij & Arcades habuerunt, hoc eſt, trimeſtres, eſſe cen-

Laërtius initio Operis.

cenſendos. Nec diſsimile fuit eodem in loco Plinij, quippe qui ait Moſem multis annorum millibus poſteriorem fuiſſe Zoroaſtre; cum ſubtiliſsima Chronologiæ ratione compertum ſit, paulò amplius ſexcentis annis Moſe priorem fuiſſe Zoaſtrem.

Caßiani de origine Magiæ opinio.

APVD Caſsianum Serenus abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarũ artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij DEI, vt ſcriptura narrat, permiſti ſunt filiabus hominum, ait enim, ſcientiam omnium rerum cœleſtium & ſublunarium quam Adam à DEO acceperat, tradidiſſe ipſum filio ſuo Seth, cuius ſemen eam ſeruauit incontaminatã, & donec diuiſum à ſacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad DEI cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuiſſet impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, inſtinctu Dæmonis deriuauit; curioſaſq; ex ea maleficiorum artes atque præſtigias ac magicas ſuperſtitiones audacter inſtituit. Sed quomodo hæc curioſa & malefica doctrina diluuio non perierit, in cauſa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui ſuperſtitionibus & ſacrilegis artibus fuit infectus, eaſque artes, cùm in arcam, in quam cum Noë patre ſuo iuſtiſsimo, & ſanctis fratrib⁹ ingreſſurus erat, inferre non auderet; diuerſorum metallorum laminis, quæ ſcilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & duriſsimis lapidibus, qui vim ignis non ſentirent, inſculpſit: quæ diluuio peracto, eâdem qua ille celauerat curioſitate perquirens, ſacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ ſeminariũ tranſmiſit in poſteros. Hac itaq; ratione illa opinio vulgi

qua

qua creditur Angelos vel maleficia, vel diuerſas artes hominibus tradidiſſe, in veritate completa eſt. Hactenus Abbas Serenus.

SED mihi verius ſentire videntur, qui Diabolum primum Magicarũ artium auctorem & parẽtem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vſum didicerint. Et ſanè primum Magiæ vſum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri poteſt, Magiæ vſum vnà cum mundo cœpiſſe, & quidem in Paradiſo, ſalua etiam tunc & integra illibataque hominis innocentia Ibi enim Diabolus formam ſibi induens ſerpentis, vel occultè per verum & naturalem ſerpentem Euam alloquens, blãdiſsimis deceptam promiſsis, ad vetitum pomum maximo ſui ſuæq; totius humanæ ſobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet ſi Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cùm ipſe, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noſter dixit: *Homicida fit ab initio, & in veritate non ſteterit quia non eſt veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, mendax eſt & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius libro ſecundo Diuinarum inſtitutionum. omnium maleficarum artium inuentores & magiſtros fuiſſe Dæmones, confirmat his verbis: Eorum inuenta ſunt Aſtrologia & Aruſpicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palã, vel occultè: quæ omnia per ſe falſa ſunt, vt Sibylla Erythræa teſtatur. Hæc & alia multa in eandem ſententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ ſpecies omneſque fallacias ex Dæmone profectas eſſe oſtendit quàm Cyprianus in lib. de Ido-

Prima origo Magicarum artium à Dæmone.

Lactantius.

Praeclara Cypriani ſententia.

Idolorum vanitate: Nequiſsimi, inquit, ſpiritus, ſub ſtatuis ac imaginibus conſecratis deliteſcunt. hi afflatu ſuo vatum pectora inſpirant, extorum fibras animant, auiuum volatus gubernant, ſortes regunt, oracula efficiunt, falſa veris ſemper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, ſomnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra diſtorquent, valetudinem frangunt, morbos laceſſunt, vt ad cultum ſui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum ſaginati, remiſsis quæ conſtrinxerant, curâſſe videantur. Hęc eſt de illis medela, cum illorum ceſſat iniuria; nec aliud illis ſtudium eſt à DEO homines auocare, & ad ſuperſtitionem ſui, ab intellectu veræ religionis auertere: cùm ſint ipſi pœnales, quærunt ſibi ad pœnam comites, quos ad crimen ſuum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per DEVM vnum à nobis, ſtatim cedunt & fatentur, & de obſeſsis corporibus exire coguntur. Videas illos noſtra voce & operatione, quaſi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quando diſcedant, ipſis etiam qui ſe colant audientibus confiteri, & vel exiliunt ſtatim, vel euaneſcunt gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis adſpirat, Hinc vulgus in odium noſtri nominis cogunt, vt nos odiſſe incipiant homines antequam noſſe, ne cognitos aut imitari poſsint, aut damnare non poſsint. Hęc Cyprianus.

SED ne Chriſtianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiam teſtes Philoſophus Græcorum, & quidē noblisſimos. Ariſtoteles in primo de Philoſophia libro, vt Laërtius initio ſui Operis memorat, Magos AEgyptijs anti-

antiquiores eſſe prodidit, duoque iuxta illos eſſe principia, bonum Dæmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomaſdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum ſententias dicit, immortaleſque futuros: & vniuerſa illorum myſteria & effectus precationibus quibuſdam conſtare. Iſta Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verùm nihil luculentius teſtimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Euſebius: Magicæ artis dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipſis Dæmonib⁹ diſcere potuiſſent; Neque putes id à nobis tantùm dici: Porphyrius teſtis citetur, qui in libro De reſponſis ſic ait: Non ſolùm felicem conuerſationem ſuam verùm etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, Dij hominibus ſignificârunt. Adhęc quibus rebus cogantur, & quæ ſibi afferenda ſint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipſas ſimulachrorũ quales eſſe debeant, & in quibus locis ipſi verſentur, & omninò nihil eſt, quod ab ipſis dijs homines nõ didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proſerpinæ reſponſis demônſtrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & ſtudium & vſum fuiſſe antiquiſsimum? Certe nos ſupra á Mundi vſque primordijs, Magiæ originem repetiuimus, & liber Exodi ſatis clarè oſtendit, iam tempore Moſis, hoc eſt, pluſquam trecẽtis annis ante bellum Troianum, Magiã claram & celebrem fuiſſe, Magoſque magna apud eam gentẽ,

Porphyrius.

& ſapientiæ & diuinæ cuiuſdam virtutis auctoritate & exiſtimatione floruiſſe, vtpote qui ſe Moſi opponere auſi fuerint ſimiliter illi mira quædam operãtes. Nec Deus per Moſem tã graues pœnas aduerſus Magos conſtituiſſet, nec tam ſeuerè eorum conſuetudinem & congreſſum Iudæis interdixiſſet, niſi iam tunc eorum ars, ſicut hominibus exitioſa erat, ſic nota & celebris fuiſſet. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuiſſe Magiæ famã, non obſcurè indicat Homerus, præſertim in Vlyſſis erroribus, adeò vt totum opus non aliunde cõſtet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique & inferorum, euocatione hoc ſolùm agi. Deinde apud Theſſalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatẽ addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Oſthanes Xerxem regẽ Perſarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut ſemina artis portẽtoſæ ſparſit, obiter infecto quocũque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo ſcientiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clariſsimum in ea arte Pythagore nomen fuit. Is autem quem dixit Pythagoras, & poſt eum Empedocles, Democritus & Plato ad hanc diſcendam nauigauere, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus ſuſceptis, hanc reuerſi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum ſuiſquẽ editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc eſt, circa Peloponneſiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecenteſimum, eam illuſtrauit. Multis poſt hos

ſeculis, Apoſtolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnoſophiſtas AEthiopum, Teſpeſion Magiæ exiſtimatione illuſtres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, propter hanc artem multum claruiſſe, omnis loquitur Eccleſiaſtica hiſtoria. Is Apoſtolorum æmulus, non apud Samaritas mòdò, ſed apud Romanorũ quoque principes, ad magicas eius præſtigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parentę, multiplex hæreticorũ ſoboles prognata, & ſub Chriſtiano nomine magicas artes profeſſa, religionem & diſciplinã chriſtianam apud ignaros, infamem & odioſam fecit. Verùm omnes ante ſe poſtq́ue eius artis famæ celebres, longè ſuperauit Apollonius Tyaneus, eius perdiſcẽdæ ſtudio totum penè orbem peruagatus, & cum ijs congreſſus quicunque tunc in ea clari habebatur. Is Magiæ ſcientia tantam nominis claritatem gloriamq́ue ſibi comparauit, tantaq́uè ſui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius ſapientiam operaq́ue æſtimantibus, & viuus & mortuus quaſi Deus haberetur. Taceo hîc Plotinum, Porphyriũ, Iamblichũ, Proclum, Apuleium alioſq; Pythagoricæ ac Platonicæ ſectæ plurimos, qui Magiã & coluerunt ſtudioſiſsimè, & pugnaſciſsimè defenderũt & tanquã inter omnes ſapientiæ partes clariſsimã, vtiliſsimamq́ue, ſummis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omniũ vaniſsima & fraudulentiſsima, tantum in toto, terrarum orbe totq; ſeculis valuit? Huic quæſtioni reſpondẽs Plinius primò capite triceſimi lib. Auctoritatẽ, inquit, ei maximã fuiſſe nemo miretur: quandoquidẽ ſola, artiũ, tres alias imperioſiſsimas humanę mẽtis

Simon Magus. *Actor. 8.*

Vnde tanta Magiæ auctoritas.

trium ſuum, in pace ſunt ea quæ poßidet. Si autem fortior eo ſuperueniẽs vicerit eum, vniuerſa eius arma aufert in quibus confidebat & ſpolia diſtribuit. Quantum (inquit Euſebius libri primi De præparatione Euangelica, cap. 1.) recepta CHRISTI fide mundus profecerit, ipſis oculis cernimus. Nõ enim Perſæ qui eũ ſecuti ſunt, matres ſuas nefandis nuptijs cognoſcunt: nõ humanis veſcũtur carnibus Scytæ, nec cariſsimos, falſa religione impulſi liberos iugulãt: non Maſſagetæ ac Derbices propinquos atque affines ſuos ſenectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: non Tybareni ſenes ſuos præcipitare, Hyrcani rapaci auium generi, non Caſpij canibus proijcere ſolent; quæ quidem antea religioſiſsimè faciebant: nunc verò euangelica virtute vndiquè hæc tetra, fœda & immania flagitia exploſa ſunt. Quis iam doctrinam chriſtianam amplexus, Deos putat aut inania & ſurda ſimulachra, aut maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes mundi quæ conſpiciuntur, aut mortuorum vmbras, aut etiã animaliũ vel abiectiſsima & nocentiſsima? quibus tamen rebus vniuerſæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusque tribuebant. Non ſatis exiſtimari poteſt, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantũ Romanis debeatur, qui ſuſtulêre monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſsimum erat, mandi etiã ſaluberrimum. Quis ergo ſatis æſtimet, quantum debeant CHRISTO, cùm aliæ gentes, tùm in primis & gens & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis eſt malis liberata, ſummisq; beneficijs affecta; Roma enim (vt ait B. Leo ſermone primo De natiuitate Apoſtolorum Petri & Pauli) DEVM ſuum igorãs, cùm penè omibus

mercio & fœdere intio cum Dæmone nititur, dupliciter addiſci poteſt, vel ſpeculatiuè tantũ, vel etiam practicè, hoc eſt, vel noſcendi tantùm cauſa, vel etiam vtendi & exercẽdi. Nuda cognitio Magiæ per ſe mala non eſt: omnis enim cognitio veri bonũ quoddã & perfectio eſt intellectus; ſi enim cognitio malorũ bona non eſſet, Deus eam nõ haberet; atqui Deus omniũ bonorũ pariter atq; malorum ſcientiã perfectiſsimã habet, ſi per ſe mala eſſet cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorſus eã diſcere aut noſſe liceret. Quomodo igitur Eccleſię Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasq; ſuperſtitiones detegere & confutare poſſent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel eſſe meras impoſturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutũ naturalium effecta? quomodo demonſtrare, nullũ opus Magorũ verè poſſe dici miraculũ? quomodo docere, Chriſti miracula multũ differre ac prę̃ſtare Magorũ miraculis, & Magos virtute diuina operari, nec Chriſtum eiusq; ſeruos miracula magicis artibus edidiſſe? Atque hoc animo & conſilio nonnullis Magie ſtudere conceſſum eſt. Nos Chriſtiani (inquit Tertullianus libro De Anima) fallacem Magiam non ſocia conſcientia, ſed inimica ſciẽtia nouimus, nec inuitatoria operatione ſed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucẽ mentis humanæ, totius erroris artificẽ, ſalutis pariter, animæq; vaſtatricem. Itaque mihi quidem vidétur rectè dixiſſe Ioan. Picus Mirandulanus: Quò quis eſt Magiæ peritior, eò clarius eũ cernere quantum inter Magorum & Chriſti atq; ſanctorũ miracula interſit. Sed ſtudium eius poteſt tripliciter non eſſe bonũ; vel ſi quis illud prę̃ferat

ſtudijs vtilioribus,& tantùm propter inanẽ quandam curioſitatem illud capeſſat; vel ſi ad malè agendum id referre velit; vel ſi propter imbecillitatem mentis periculum ſit, ne huius Magiæ fraudibus & ſuperſtitionibus circumueniatur. Meritò igitur id ſtudij publicè chriſtianis vetitum eſt,nec vlli niſi permiſſu rectorum Eccleſiæ conceditur.

De vſu Magiæ.

VSVS autem huius Magiæ in totum damnatus eſt & vetitus, non ſolùm lege diuina & Eccleſiaſtica, ſed etiam ciuili,nec Chriſtianorum tantùm, ſed etiam Gentilium. Non eſt autem vſus Magiæ licitus: aut enim ibi eſt peccatum infidelitatis, ſi quis Dæmoni credens,tribuat ei diuinum numen: aut eſt peccatum idololatriæ,ſi oblationibus & ſacrificijs cultum Dæmonibus adhibeat: aut ſaltem eſt peccatum inobedientiæ,quia tam Magus quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionẽ diuinam & eccleſiaſticam. Cauſa autem huius prohibitionis triplex eſt; Primò, quia is peccat in ſe ipſum,committens ſe in magnũ diſcrimen,ſcilicet deceptum magicis fraudibus iu graues errores labendi. Deinde iniuriam facit Eccleſiæ, cum Dęmone habens commercium & familiaritatem,qui eſt omninò præciſus ab Eccleſia eique aduerſarius. Poſtremò grauiſsimè DEVM offendit, dũ cõfugit ad Diaboli opem & auxilium; quaſi non ſit omnipotens & homini abundè prouidens & conſulens DEVS chriſtianorum. Quam grauibus autem,& minacibus verbis DEVS & vſum & ſtudium huius Magiæ prohibeat, ex varijs ſcripturæ locis liquido cernitur.

Magia vetita diuinis legibus.

In ca. 19. Leuitici ſic habes: *Non augurabimini,nec obſeruabitis ſomnia. Non declinetis ad Magos, nec abariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos* & capite ſequenti 20. *Anima quæ declinauerit ad*

ad Magos & ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui. Et cap. 18. Deutero: *Non inueniatur in te qui ſciſcitetur ariolos, & obſeruet ſomnia & auguria: nec ſit maleficus nec incantator, neq; qui Pythones conſulat, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit has gẽtes in introitu tuo* Et 4. lib. Reg. cap. 1. Ochoziæ regi Iſraël qui miſerat nuncium ad conſulendum Beelzebub Deũ Accaron de ægritudine ſua: Elias hæc renunciari iuſsit: *Nunquid nõ eſt DEVS in Iſraël, vt eatis ad conſulendum Beelzebub* De*um Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus; De lectulo ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Et lib. 2. Paralipomenon, cap. 33. inter alia ſcelera regis Manaſsis, hæc connumerantur: *Obſeruabat ſomnia, ſciſcitabatur auguria, maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecũ magos & incãtatores; multaq; mala operatus eſt corã. Domino, vt irritaret eum* Cuius ſeueriſsimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro De ſpecialibus legibus: Nõ ſinit noſter legiſlator procraſtinari veneficorum ſupplicia, ſed abſque mora vult exigi: quod dilatio, noxijs opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metũ afferat, exiſtimantibus, quicquid illorum vitæ accedit, ſuæ ſecuritati decedere. Idcircò ſicut viperas, ſcorpios, aliaſque venenoſas beſtiolas, priuſquã mordeant aut ſaucient, aut etiam ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priuſquam noceant: eodẽ modo eiuſmodi homines plectendi ſunt, qui magicis ſuis artificijs & maleficis artibus incautos homines non ſolùm errore implicant, ſed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quàm eſſent autem hæ artes magicæ, & Apoſtolis & naſcentis Eccleſiæ chriſtianis abo-

Egregia Philonis ſententia.

abominabiles & exoſæ, vel vnus locus qui eſt in 19. capite libri De Actis Apoſtolorum, apertiſsimè declarat, vbi ſic legimus: *Multi ex his qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus.* Vt autem & multitudinem & pretium librorum intelligerimus; ſubditur, eos quinquaginta denariorum millibus fuiſſe æſtimatos, illos autem libros de rebus curioſis, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Beda, Oecumenius alijque de rebus magicis ſcriptos fuiſſe interpretantur. Reſtat vt de Magis Pharaonis, qui ſe oppoſuerunt Moſi, nonnulla diſputemus.

DE MAGIS PHARAONIS, Exod. 7.

Exod. 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem aduerſus Moſen iuſsiſſe accerſiri ſapientes & maleficos, qui per incantationes AEgyptiacas & arcana quędam ſimilia fecerunt tribus prioribus prodigijs à Moſe factis: ſapientes vocat vel Aſtrologos, vel Philoſophos, præſertim Magiæ naturalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam ſupra nominauimus, non naturalem, tenebant & exercebant. Itaque horum nomine ſignificantur præſtigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutũtur ad patranda ſcelera, velut adulteria, furta, homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirùm Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendacijs & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, vt refert Ioſephus libro ſecundo Antiquitatum, illi Magi fuiſſe ſacerdotes, apud AEgyptios enim tales erant exiſtimatione omnis ſapientiæ ſacerdotes-

dotes, quales apud Indos Brachmanes, apud AEthiopes Gymnoſophiſtæ, apud Græcos Philoſophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari ſolitos per incãtationes AEgyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminũ: ſed quia vel verba illa erant ſecreta, Onkelus vertit, ſuſurrationes: vel modus quo operabantur, erat ſecretus & occultus, ideò vocantur arcana. Dicuntur autem AEgyptiaca, non quod primùm in AEgypto inuenta fuerint, ſed quia verbis & ritibus AEgyptiacis conſtabant; vel quia nõ idem eſt genus & modus incantationum apud omnes gentes, ſed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes vocant Sophiſtas & Pharmacos, id eſt veneficos & incontatores, Onkelus MAGOS, Aquila vertit κρυφιαστάς, id eſt occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT XV.

QVI FVERINT ILLI MAGI QVI reſtiterunt Moſi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus poſterioris Epiſtolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & MAMBRE reſtitiſſe Moyſi. Chriſoſtomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorum nomina comperta habuiſſe ex antiqua certaque Hebræorũ traditione, vel ex SPIRITVS ſancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuiſſe librum quendam apocryphum, qui inſcribebatur liber Iannis & MAMBRES, ex quo lib. volunt Paulum trãſcripſiſſe illorum MAGORŨ nomina. Quod probare videtur Origenes Tractatu 35.

in

in Matthæum, vbi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in ſcripturis publicis, ſed in ſecreto quodam libro qui inſcribitur. Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epiſtolam illam Pauli reijcere auſi ſunt, tanquam apocryphis vtentem teſtimonijs: cùm tamen, inquit Origenes, nemo adhuc auſus ſit reijcere priorem epiſtolã ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur ſententia quædã ex Menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non diſcrepat vulgò putatus Ambroſius eundem illius epiſtolæ locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis eſt: Iannes enim & Mambres fratres erant magi vel venefici AEgyptiorum, qui arte Magiæ ſuę, virtuti DEI quæ per Moſem operabatur, æmulatione commentitia reſiſtere ſe poſſe putabant. Sed cum Moyſi virtus in operibus creſceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti ſunt DEVM in Moſe operari. Gelaſius Papa Diſtinct. 15. ſancta Romana Eccleſia, hunc librũ Iannes & Mambres inter apocryphos numerans, reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuiſſe Iudæos: ſed in eo præterea fallitur, quòd iſtos multis annorum millibus fuiſſe dicit poſt Zoroaſtrem; cum ex Iuſtini libro primo conſtet Zoroaſtrem fuiſſe tempore Nini primi Aſſyriorum regis, quo regnante natus eſt Abraam, à cuius ortu vſque ad tempus iſtorum prodigiorũ, non niſi quingẽtiquinque anni fluxerunt; quin ab ipſo diluuio non amplius ſeptingentis nonagintaſeptem prætererunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono ita ſcribit: Iannes & Mambres, AEgyptij erant, magicis artibus

Exod. 8.

adeo

adeò præpotentes, vt Muſæo Iudæorum duci, viro DEO cõiunctiſsimo, ſoli reſiſtere poſſe à cunctis AEgyptijs iudicati ſint: multas enim calamitates quas Muſæus AEgypto intulit, ſoluere viſi ſunt. Hæc refert Euſebius libro 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuiſſe, & Ambroſius loco ſupradicto affirmat, & ex narratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus; non alienum fuerit hoc loco quæ narrat Palladius vitam Macharij ſcribens de mirabili horũ Magorũ ſepulchro ab ipſo Machario viſa & comperta, & deinde narrata Palladio, hîc adſcribere. *Memorabilis historia.* Dicebat Macharius Iannem & Mambrẽ fuiſſe fratres, propter, magicæ artis excellentiam, maximã apud Pharaonem & AEgyptios tunc temporis habentes auctoritatem atque poteſtatem: qui dum viui eſſent, intra quandam AEgypti ſolitudinem, in hortis quibuſdam ſepulchrum ſibi conſtruxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plantauerunt, & maximũ aquæ puteum foderunt, ſperantes fore vt poſt ſuum obitũ in illo paradiſo delicijs fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à Dæmonibus tenebatur atque cuſtodiebatur. Inceſsit Macharium cupido viſendi locum, profectusque; cùm iam propè acceſsiſſet, obuiam illi occurrerũt ad ſeptuaginta Dęmones varijs formis, alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fremitu in eum ſtridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium; quibus euaneſcentibus ingredienti iam in paradiſum, occurrit Diabolus cum diſtricta romphæa ei minitans: quem facto cru-

crucis ſigno repellens, ingreſſus eſt locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum, catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore conſumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta ſole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de ſepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QVAE MAGI ILLI fecerunt, fuerint vera, an tantùm ſimulata.

MAGNA quæſtio eſt, varijs ſcriptorũ ſententijs in vtramq; partem agitata, an ſerpentes illi ſeu dracones, in quos ſcriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuiſſe Ægyptiacis incantationibus atque arcanis conuerſas, fuerint veri & naturales ſerpentes, non minus quàm is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint ſimulachra quædam tantùm & imagines ſerpentum qui à Dæmonibus, ſerpentum modo mouebantur. Quod autem de ſerpentibus Magorum diximus; de aqua mutata in ſanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8.

[illegible] ma opinio, [illegible] veros [illegible]s.

MVLTI & graues ſcriptores exiſtimarunt ſerpentes illos fuiſſe naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæſtionib⁹ ſuis in Exodũ quæſt. 18. idemque apertius & copioſius B. Auguſtinus lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in lib. octoginta triũ quæſtionũ quæſt. 79. quem in hoc ferè ſecuti ſunt Theologi Scholaſtici. S. Thomas affirmatiſſimè hoc tradit in Commentarijs ſuper 24. caput Euangelij

gelij ſecundùm Matthæum, & prima parte quæſt. 14. art. 4. in eandem inclinat ſententiam B Bonauentura 2. Sententiarum, Diſtinct. 7. quæſt. 2. Caietanus adeò clarum id eſſe inquit in ſcriptura, vt in dubium minimè verti poſsit. hoc etiam ſentiunt Lyranus, Toſtatus & Paulus Burgenſis, & cõfirmari poteſt argumentis B. Thomæ deſumptis ex prima parte, loco ſupra citato.

VERVM ex aduerſò multo pluris & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præſtantes, prodigia illa Magorum non fuiſſe veros & naturales effectus, ſed tãtùm ſimulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico ſpectantium oculis imponentes, & ſenſerunt, & ſcriptis ſuis prodiderunt. Nam Ioſephus lib. 2. Antiquitatum ait illos ſerpentes Magorum ſpecie verorum ſerpentum reptaſſe, ſed fuiſſe præſtigias, veritatis ſpecie hominibus non admodum cautis imponẽtes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Moſis hoc factum Magorum enarrans. Iuſtinus martyr in libro Reſponſionum ad quæſtiones Orthodoxorum, in reſponſione ad quæſtionẽ 26. Quæ, inquit, à Moſe facta ſunt miracula, quia deuina virtute ſunt edita, facta ſunt mutatione rei propoſitæ in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis ſunt facta, ſpectantiũ oculis preſtigias offundebant, vt qui ſerpẽs nõ eſſet, eum viderent quaſi ſerpentem, & non ſanguinem quaſi ſanguinem & non ranas quaſi ranas. Tertullianus in libro De anima: Poſſunt, inquit, & ſolent Dæmones phantaſmata præſtare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circũueniant. Corpora enim videbãtur Pharaoni & AEgyptijs magicarum virgarum dracones: ſed Moſis veritas, men-

Altera opinio non fuiſſe veros ſerpentes.

mendacium eorum deuorauit. Gregorius Niſſenus: Qui ex virga Moſis, inquit, factus eſt ſerpẽs, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, viſus autem deceptione ſerpentes, facilè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos ſerpentes Magorum fuiſſe meras præſtigias, nihil verorum ſerpentum præter ſpeciem & imaginem habentes. hoc etiam ſuper cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus & Hugo de S. Victore. Idem quoque ſatis indicat Ambroſius interpretans cap.3.poſterioris epiſtolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtute Dei quæ per Moſem operabatur, commentitia æmulatione reſiſtere conati ſunt. Eundẽ Pauli locum explanãs B. Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præſtigijs Moſi, ſic nonnulli argumentorum fallacijs, chriſtianæ veritati ac ſimplicitati reſiſtere, ac illudere conantur.

Autoris ſententia fuiſſe veros illos Magorum ſerpentes.

NEVTRA hæc opinio euidenter ex ſacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari poteſt: videtur tamen aliquanto probabilior B. Auguſtini ſententia. Scriptura enim Exodi 7. iiſdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron verſam eſſe in ſerpentes & item virgas Magorum: ergo ſi ille Aaron fuit verus ſerpẽs, pariter etiam ſerpentes Magorũ veri fuiſſe videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuoraſſe virgas Magorum, hoc eſt, ſerpentem ex virga Aaron factum, deuoraſſe ſerpentes ex Magorũ virgis factos, non diceretur autẽ deuoraſſe illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes. Deinde ſequenti cap. octauo traditur Magos defeciſſe in tertio ſigno, nec potuiſſe producere cinifhes: ex quo ſatis intelligitur, verè & non in ſpeciem tantum eos duo

priora

propria ſigna feciſſe. Moſes item detexiſſet fallaciam, ſi non fuiſſent veri ſerpentes. Quid quod ſcriptura vocat ſimpliciter ſerpentes, & ex nulla circumſtantia narrationis colligi poteſt eos non fuiſſe veros ſerpentes: nec repugnat fuiſſe veros, ergo probabile valdè eſt veros & naturales ſerpẽtes fuiſſe.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGI FECERINT ILlos ſerpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare poſſumus Magos feciſſe ſerpentes, ſanguinem, & ranas; duobus vel tribus in ſpeciem tantùm & ſimulatè, duobus alijs, verè. Primò enim ſpecies & phantaſmata virgarum & ſerpentum, aquæ & ſanguinis & ranarum quæ erant in phantaſia, & imaginatricè facultate, Dæmones commouẽdo & turbando ſpiritus in quibus erant illæ ſpecies, potuerunt facere, vt illæ ſpecies refluerent ad ſenſum communem vel etiam ad ſenſum viſus; verbi gratia, primò ſpecies virgæ mox ea ſublata, ſpecies ſerpentis: ita vt videretur virga conuerſa in ſerpentẽ. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæſt. 114. & 111. artic. 3. & 4. idemque in alijs fieri cernitur. Namque in ſomno motu vaporum aſcendentium in cerebrum, atque deſcẽdentium, refluentibus ſpeciebus rerum ſenſibiliũ ad primum ſenſitiuum, dormientes videntur ſibi & videre & audire: & vi morbi idẽ contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dæmõ virtute aliqua naturali occulta, ſpectantium viſum ita inficeret vel turbaret, vt viderentur eſſe quæ

non erant, & non eſſe quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & guſtatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerũt Dæmones virgas illas Magorum ſubitò conuertere in ſerpentes, applicando illis inuiſibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producẽdos ſerpentes potentiſsima & efficaciſsima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertẽtibus qui ſpectabant, virgas à Magis proiectas, ſubitò è conſpectu illorum clàm auferrent, & pro illis ſerpẽtes mole æquales ipſis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè aſportatos, intuentium oculis ſubijcerent, ita vt virgæ in ſerpentes viderẽtur eſſe conuerſæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modũ & formam ſerpentum figurarent, vel figuram ſerpentũ illis affingerent, & in illis motum qualis eſt verorum ſerpentum, ipſi efficerent.

Qui negant illos ſerpentes Magorum, fuiſſe veros & naturales, eos neceſſe eſt ſequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod ſcriptura ait factos eſſe ſerpentes, non igitur ſolùm erant in imaginatione vel aſpectu intuentium, ſed extra quoque erant ſerpentes: non enim dixiſſet ſcriptura, Magorum virgas verſas eſſe in ſerpẽtes. Contra quintum modum facit quod ſcriptura dicit, ſerpentem factum ab Aaron, deuoraſſe ſerpẽtes Magorum: quomodo autẽ deuoraſſet illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes. B. Auguſtinus, S. Thomas, Bonauentura, Caietanus & Burgenſis ſequuntur tertium modum; qui tamen ſicut nec Lyrano, nec Toſtato, ita nec mihi fit probabilis. Certum enim eſt, nec Dæmones potuiſſe immediatè producere

ſerpentes, ſed tantùm adhibendo cauſas naturales eorum productrices. Certum etiam eſt, nullum agens naturale naturaliter operando poſſe ſubitò producere formam ex materia non ante diſpoſita & præparata. Certum etiam eſt, diuerſas formas exigere diuerſas materiæ præparationes, & quo formæ ſunt nobiliores, eò plures & operoſiores præparationes depoſcunt: maior enim præparatio fit materię ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formã animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati vel plantæ. His poſitis, quæ ſecundùm veram Philoſophiam negari nõ poſſunt, quæramus an Dęmones produxerint illos ſerpentes immediatè ex virgis: at materia virgæ eſt admodum remota & aliena recipiendę formę ſerpẽtis. Si dicant non immediatè ex virga productos eſſe ſerpentes, ſed varijs tranſmutationibus præmiſsis; at tot & tam variæ tranſmutationes ſubitò fieri non potuerunt, ſtatim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt ſerpẽtes. Quid quod cum naturaliter producitur ſerpens, non ſtatim producitur magnus, ſed primò paruus, deinde paulatim acquirit iuſtam magnitudinem: at illi ſerpentes ſtatim producti ſunt magni, nimirũ æquales virgis Magorum, non enim viſum fuiſſet virgas mutatas eſſe in ſerpentes, niſi ſerpentes fuiſſent æquales virgis.

CAIETANVS vt vim harum rationum ab ipſo, vt arbitror, præuiſam effugeret, duo reperit effugia; alterum, eſt eo tempore quod effluxit, dũ Pharao vocauit Magos, & ipſi ad eum adierũt, Dęmones vltimam diſpoſitionẽ pro forma ſerpentis induxiſſe in illas virgas, atq; ita cùm proiectæ fuerunt, ſtatim potuiſſe produci ſerpentes: alterum *Caietanus refellitur.*

eſt, licet agens naturale per ſe non poſsit ex virgã & ſubitò producere ſerpentẽ, tamen vt eſt inſtrumentum Dæmonis, illud poſſe; ſicut motus & lumẽ cœli multa producunt quæ ſunt ipſo nobiliora, quatenus ſunt inſtrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod ſic non fuiſſent illæ virgæ, non enim poteſt manere forma virgæ cum vltima & proxima diſpoſitione materiæ & formæ ſerpentis, præterea dubium eſt an illi ſerpẽtes ſeu vt alij vertunt dracones potuerint aliter generari quam ex ſemine. Secundum effugium nihil valet: nam licet agens naturale vt eſt inſtrumentum vel hominis vel Angeli, poſsit velcitius vel melius aliquid facere, tamen non ob id poteſt ex qualibet & in qualibet materia effectum ſuum producere, nec poteſt poſteriorem formam inducere non inductis prioribus. Poſterior enim & nobilior forma, præſupponit neceſſariò priores; & ſicut inter formas, ita inter earũ diſpoſitiones, eſt ordo naturaliter immutabilis, vt non poſsit eſſe poſterior in materia niſi antea fuerit prior. Præterea verus ſanguinis naturaliter nõ poteſt produci niſi in animalia, & per calorẽ animalis, & per certa inſtrumenta quæ in ſolo ſunt animali.

Auctoris ſententia quomodo facta ſit à Magis illa virgarum in ſerpentes mutatio.

RESTAT igitur quartus modus ſupra expoſitus, qui & Lyrano & Toſtato mihique ſit veriſimilor: nam ſecundum eum modũ defendimus fuiſſe veros ſerpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, ſecundum & quintum modum: nec tamen dicimus eos productos fuiſſe ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum ſcrupulus hæret, quomodo ſi non fuerunt ſerpentes producti

ducti ex virgis, dicantur virgæ conuerſæ in ſerpẽtes? ſed reſpondendum eſt, ſcripturam id dixiſſe non quod ita fuerit ſecundùm veritatem, ſed quia ita videbatur & æſtimabatur ſpectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos qui negãt illos fuiſſe veros ſerpẽtes; & Caietanum qui vult illas virgas habuiſſe vltimam diſpoſitionem pro forma ſerpentis: ſic enim non poterant eſſe veræ virgæ, vt oſtendimus, ſed ſecndũ ſpeciem tãtùm; quare ſecundum eum, nec Magi proiecerũt veras, virgas, nec veræ virgæ ſunt conuerſæ in ſerpentes.

SED dicet aliquis, cur permiſit DEVS vt Magi qui contradicebant Moſi, prodigia facerẽt, cum ea res & diuinam virtutẽ quæ per Moſen operabatur, obſcurare videretur, & Pharaonis animũ magis in perfidia & inobedientia obfirmatum & obſtinatum redderet? Ad hoc Chryſoſt. homil. 46. in Acta Apoſtolorũ, ita reſpondet. Permiſit DEVS Magis aliquod aduerſus Moſem, ne Magus putaretur eſſe Moſes: Permiſit illos docere omnes quantum Magia imponat ſenſibus: vltra autẽ non deceperunt, ſed ipſi ſe victos confeſsi ſunt: & non poteſt, inquit, ſine certamine clara eſſe victoria, & quò potentior eſt hoſtis, eò illuſtriorem reddit eius gloriam à quo ſe victum eſſe ipſe confitetur: ſicut Magi victos ſe à Moſe confeſsi clariorem eius gloriam effecerunt. Theod. in quæſt. ſuis in Exod. quæſt. 18. Ne quis, inquit, ſuſpicaretur Moſem arte magica mira illa feciſſe; permiſit DEVS Magos ſimilia aliqua facere, vt quantum inter diuinam virtutem & magicas operationes intereſſet, tum euidentia rerum, tum etiam Magorum confeſsione, clariſsimè innoteſceret. Mutat Aaron virgam in ſerpentem, mutant etiam Magi virgas ſuas in ſer-

Cur Deus ſit paſſus illa prodigia fieri à Magis.

ſerpentes: ſed ſerpens Aaron prævalens, Mago-
Exod. 7. rum ſerpentes deuorauit. Mutant Magi aquam in ſanguinem: ſed non rurſus poſſunt ſanguinē mutare in aquam, ſicut fecit Moſes: producunt ranas, ſed eas auferre ſicut Moſes nō poſſunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id eſt, ciniphes, facere non potuerunt. Denique nec vlcera ipſi cauere, nec vlcerum dolorem quo vehementer affligebantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrem Moſem longè ſuperiorem quàm ipſi eſſent, & diuinam virtutem quæ operabatur, arti-
Exod. 8. bus ſuis magicis prçſtantiorem confeſsi: dixerunt: *Digitus DEI eſt hic.*

VERVM nos, quia hunc de Magia librum, vt perſpicuitate orationis, & varietate atque ordine diſputationum, delectuque probabiliorum ſententiarum, firmiorumq; rationum; ſic breuitate (quæ magna eſt legēdi diſcendiq; illecebra) cōmendatū lectori & probatum eſſe cupimus, expoſitus iam quæ ad propoſiti à nobis argumēti tractationem & explicationē pertinebant, hîc ei finem imponamus.

(****)

BENE-

BENEDICTI PERERII LIBER SECVNDVS,

qui eſt

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM.

NOn vnum eſt genus nec vna ſomniorum ratio; quocirca nec par eſt omnium cauſa, vt æquè omnia vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem ſomnia derident ſacræ literæ. alia, etiam damnant: quædã vero cõmendant ac venerantur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca ſunt naturalia, ex certis naturæ cauſis profecta. Sunt item alia Dæmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data ſunt. Diligens porrò ſomniorum tractatio, pulcherrimã per ſe ac iucundiſsimam parit cognitionem, & ad obſcuros diuinæ ſcripturæ complures locos illuſtrãdos valet plurimum: regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ vtiliſsima eſſe poteſt. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inſcitiam (ſed veriùs dixerim, ſtoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxiè ac ſuperſtitiosè obſeruant ſomnia, per ma-

gno eſt adiumento. His ergo rebus adductus, de ſomniorum natura, varietate ac veritate nonnullas quæſtiones ſcitu maximè dignas atque vtiles hoc libro explicandas ſuſcepi.

INDEX QVAESTIONVM LIBRI SECVNDI QVI DE Somnijs.

QVæſtio PRIMA: *An ſomnijs habenda ſit fides.*

II. *De cauſis verorum ſomniorum.*

III. *Quibus ſignis dignoſci queant ſomnia diuina à non diuinis.*

IIII. *Cur DEVS in ſomno arcana homines doceat.*

V. *Cur à DEO ſomnia dentur indoctis hominibus ſæpius quam ſapientibus.*

VI *Cur diuina ſomnia nonnunquam ſint obſcura & perplexa.*

VII. *An licitum ſit homini chriſtiano obſeruare ſomnia.*

VIII. *Cuius hominis ſit ritè interpretari ſomnia.*

IX. *An in ſomno vſus & voluntatis liber eſſe queat.*

X. *De ſomnio Salomonis, in quo donum ſapientiæ à Deo promiſſum ei & tributum eſt.*

QVAESTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS HABENDA ſit fides.

IN diuerſa, vulgi ac ſapientum ſuper hac re diſtrahuntur ſententiæ: quamquam vno verbo ea quæſtio poſſet expedire facta ſomniorum diſtinctione: nonnullis enim ſomnijs ſine dubitatione fides habẽda eſt: pleriſque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere ſomnijs, par eſt vecordia, & videtur extremæ vtrumque vel ſtoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & ſcitum, & verum eſt illud Ciceronis dictum: nihil tam abſurdè dici poſſe, vt non ab aliquo Philoſophorũ dicatur. Quid enim eſſe poteſt magis ἄλογον & ἀδύνατον, quàm omnia ſomnia vera & credenda eſſe arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus ſanè ex illo priſcorum philoſophorum ſenatu, omnibus ſomnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falſitatem non ipſa natura rerum, ſed ſola exiſtimatione hominũ conſtare: hominem eſſe menſuram omniũ & tale vnumquodq; eſſe, quale videtur homini, ſiue ſobrio, ſiue vinolẽto, ſiue ſano, ſiue inſano, ſiue vigilãti, ſiue dormiẽti. Affines huic errori fuêre quidam Stoici, nimio plus ſuperſtitioſi, ac penè fanatici philoſophi: qui nulla reijciunt ſomnia, in omnibus eſſe rati vim ſignificandi, ac denotandi aliquid. Exiſtimarí tamen aiunt, quædam ſomnia inania & falſa, quòd ſint admodum tenuiter expreſſa, ob idque obſcura, & ad intelligendũ difficilia: & quia proper ambiguitatẽ,

Cic. in 2. de Diuinatione.

Omnia ſomnia eſſe vera, Prothagoræ et Stoicorum opinio.

varias ad res videntur poſſe applicari, propterea nihil certum ex eorum obſeruatione nobis conſtare: præſertim verò quòd ad eorum ſomniorũ vim diſpiciendam, par hominum ſolertia & ſagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerſo, his contraria ſentientes Xenophanes Colophonius, vel ipſa vetuſtate memorabilis philoſophus (naſcentis enim in Græcia philoſophiæ propemodùm æqualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicureæ diſciplinę ſectatorés, omnium ſomniorum fidem & auctoritatẽ ſuſtulerunt. Non eſſe autem vllis credendum ſomnijs, ſic illi argumentabantur. Vna vis eſt eademq; natura omnium ſomniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio eſſe debet. ſed plerisq; ſomnijs non eſſe credendum, cõfeſsio eſt omniũ: nihil ergo cauſæ eſt cur pleriſque reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adijce, quòd ſi quædam ſomnia vera & certa ſunt, aliquas eſſe certas ipſorum effectrices cauſas neceſſe eſt. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidem amica eſt ordinis & conſtantiæ; in ſomnijs nullus ordo ineſt, ſed plena temeritatis inconſtantia. Dei autẽ maieſtate alienũ & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurſare grabatos, & ſtertentibus inijcere ſomnia, quæ illi expergiſcentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel ſi curanda ſibi putent, ſtulta impleti ſuperſtitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorũ expectatione bonorum elati. At, quantò & ratione conuenientiùs, & Dei præſtãtia dignius, atque vtilitati hominũ conſultiùs fuiſſet, viſa dare non ſordidis & indoctis hominibus, ſed opti-

Xenophanis & Epicureorum opinio omnia ſomnia eſſe vana.

optimis & ſapientibus viris, non dormientibus, ſed vigilantibus, nempe magis ad intelligendum idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, ſed propriè, apertè, explicatè ſignificare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

HAEC iſti de ſomnijs balbutiunt, in totum, ea vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia, inerrantes. Sed vera ſententia, quaſi media inſiſtens via varia facit ſomniorum genera: quorum plurima tanquam inania, ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat & reijcit. Hoc, cùm luce Solis clarius ſit, ſuperuacaneum eſt argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes ſomniamus, quotum igitur quodq; de tot ſomnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, ſed quia id rariſsimè, ac ſine ratione vlla contingit, nihil afferri poteſt, cur non caſu & temerè accidiſſe credatur. Idem quoque ratio ipſa fateri cogit. Nam quæ alia eſt iſtiuſmodi ſomniarum cauſa niſi quia ſpiritus, ſentienti animæ, præſertim autem phantaſiæ, cuius eſt fingere ſomnia, deſeruientes, in quibus inſident atq; inhærent, rerum in vigilia perceptarum reliquiæ, ac veſtigia, quas in ſcholis appellamus ſpecies, eiuſmodi inquam ſpiritus, in ſomno vaporibus cibi potusque caput ſubeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia reddunt viſa & ſomnia, ſed propter inordinatã eorum ſpiritũm iactationem, valdè incompoſita, ſæpè etiam turbulenta & diſtorta, deniquè talia, vt nullam vim ſignificandi aliquid habere queãt, Sic profectò ſunt ſomnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarũ rerum ſimilitudines & imagines, quas cernimus breuiſsimo

Vera ſententia de ſomnijs.

Pleraque ſomnia eſſe vana.

Cauſa ſomniorum.

tem-

tempore in alias, atque alias commutari, & mox diſſolui omnes, ac penitus euaneſcere. Has imagines, qui certam vllius rei ſignificationem facere putaret, obtuſus & excors haberetur, at non minoris videtur inſcitiæ, certas ſignificandarum rerum notas, & ſigna eiuſmodi ſomnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & inſanorum viſa negligimus, & pro nihilo ducimus, ęquè profectò ridenda, & contẽnenda ſunt ſomnia, quin eò magis, quod plerumque magis ipſa ſunt inordinata, confuſa, & monſtroſa. Facetè quidam, ſed verè tamen, dixit, ſi natura ſic eſſet comparatum, vt ea dormientes agerent, quæ ſomniant, fore omnino neceſſarium, vt alligarentur, omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & abſurda, magiſque incredibilia, quàm illi faciant inſani, facturos eſſe ſomniantes. Hanc quoque ſententiam confirmat diuina ſcriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui ſomnijs, hoc eſt, rebus futiliſsimis ac mendaciſsimis credendo, dignos ſe præbẽt, qui omnium irriſione ludantur. Itaque in libro Eccleſiaſtæ capite quinto ſic eſt : *Vbi multa ſunt ſomnia, plurima ſunt vanitates. & innumeri ſermones.* In lib. item Eccleſiaſtici cap. 34. ità legimus. *Somnia extollunt imprudentes, quaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur ventum, ſic qui attendit ad inſomnia, multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis.* Denique cùm ſcriptura vult ſignificare aliquid vanum, inſtabile, fugax, & fallax, ſomniorum comparatione, ac ſimilitudine perſæpè declarat.

Teſtimonia diuinæ ſcripturæ de vanitate ſomniorum.

CAETERVM, vt plurimus ſomnijs abeſſe veritatem, fidemq́ue. non eſt negandum, ita quædam

Multa ſomnia eſſe vera.

dam eſſe vera,& certa ſomnia, fatendum eſt.Nam ſi nullis inſomnis,quidquam veri & certi eſſet,inſcienter profectò, ac ſuperſtitioſè clariſsimi medicorum, ſomnia, quæ frequenter ægris contingunt ad eorum morbos dijudicandos curandosq́; tam ſubtiliter & curioſè obſeruarent. Stulto item labore phyſiologi ſe fatigarent, ſomniorum cauſas, vires, àc ſignificationes tanto ſtudio, & diligentia venando ac ſpeculando. Mendaces præterea eſſent totſuperiorum temporum hiſtoriæ,clariſsimis teſtatæ conſignatæq́; monumentis, referteq́ue exemplis verorum ſomniorum,quæ ad verbum cum rerũ euentis mirificè conuenerũt. Quid in ſacris literis quot memorantur ſomnia,nõ vera & certa modò, ſed etiam diuinorum myſteriorũ pleniſsima, Repetat memoria lector ſomnia Abrae, Abimelech, Iacob, Laban, Ioſeph, Pharaonis, Salomonis,regis Nabuchodonoſor,Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Teſtamento, ſomnia beati Ioſeph, Magorum, vxoris Pilati, denique ſomnium D. Pauli, quod à Luca in lib. de Actis Apoſtolorum narratur. Hanc ſomniorum diſtinctionem, etiam Homerus Poëtico more, fabularum integumentis velatam, ſignificauit, dum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera ſomnia: alteram eburneam, per quam ederentur falſa. Homerum imitatus, vt ferè ſolet, Virgilius libro 6. AEneidos,eandem ſententiam expreſsit his verſibus:

Math.1. & 27

Act. 16.

Homeri commentum ad ſignificandam verorum atq; falſorum ſomniorum diſtinctionem.

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia manes.

Odyſ. 7.

Cur

Mac. libro 1. cap. 3.

Cur autem poëta, veris ſomnijs corneam portam, falſis eburneam aſsignauerit, cauſam exponit Macrobius in eo commentario, quo ſomnium Scipionis explanauit.

QVAESTIO II.
DE CAVSIS VERORVM SOMniorum.

DICTVM eſt, alia eſſe ſomnia falſa, & alia vera: reiectis igitur falſis, vera contẽplemur. Verùm, quia quæ ſint vera ſomnia, & quo inſigni atq; nota internoſcãtur à falſis, planè intelligi non poteſt, niſi verorũ ſomniorum cauſas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiuſmodi cauſis creditum & proditum ſit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in lib. de Inſomnijs, duo ſtatuit ſomniorũ verorum genera; alterum nominat diuinum, alterum naturale. Diuina ſomnia, inquit à Deo mitti, & ſemper memorabiles aliquos caſus, inſignesque vel ad lætitiam & triſtitiam, vel ad fœlicitatẽ & miſeriam, ſiue priuatam, ſiue publicã, euentus portendere, horum autem ſomniorũ interpretationem, ex vatibus, rerumq; diuinarum interpretibus petendam eſſe. Tale fuiſſe dicitur ſomnium Cyri maioris, qui monarchiam Perſarum condidit, ad cuius pedes dormientis, ſol viſus eſt, terq; ab illo appetitus manibus, ter ſe conuoluens, elapſus eſt. Quo ſomnio magi Perſarum ſapientes, ſignificari reſponderunt, eum triginta annos, & ita ſanè contigit, imperio potiturum. Naturalia ſomnia, ex cauſis ferè intra corpus dormientis latentibus, exiſtere putat Hippocrates, atque hiſce ſomnijs affectiones ipſius corporis aut bonas, aut malas

Variæ de ſomniorum cauſis, auctorum ſententiæ Hippocrates.

Somnium Cyri.

malas, indicari, hoc eſt vel plenitudinem ac redundantiam vel contra inopiam atq; inanitatem, vel aliquem eorum, qui ſunt in corpore humorũ, aut corruptum, aut ſuo loco motũ, aut inordinatè & immoderatè agitatum. Horum verò ſomniorũ obſeruationem & coniectationẽ ſpectare ad medicum, eamq; ad dirigendas ordinandasq; curationes permagni referre arbitratur. Plato in Conuiuio, ſomnia vera & prænuntia futurorũ, à dæmonib⁹ proficiſci exiſtimat: dæmones enim eſſe medios inter Deum, qui eſt immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cùm ſint ipſi & corporei, quales nos ſumus, & immortales, qualis eſt Deus. Deũ namq; cenſet Plato non immiſcere ſe rebus humanis, nec proximè cum hominibus ſocietatem aliquam & conſuetudinem habere, ſed commercia & colloquia inter Deum, hominesq; ſiue vigilantibus ipſis, ſiue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirũ, dæmonũ munus & officium eſſe inquit, preces & vota hominũ referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omniſq; diuinandi ratio, & prodigiorũ effectio, ad homines peruenit. Itaq; dęmones eſſe Dei nuncios, intrepretes, & adminiſtros: hominũ verò eſſe quaſi patronos, aduocatos, magiſtros, & vt fictito Apuleiverbo dicã ſalutigerulos. Atq; hæc non ſoliusPlatonis, ſed ante Platonẽ etiã Empedoclis & Phythagorę fuit ſentẽtia: de qua & cõtra quã, in lib. 8. de ciuitate Dei. ca. 20. & 21. & in lib. 9. acutè doctèq; diſputat Aug. Ariſtoteles in libello quẽ inſcripſit de Diuinatione ex ſomnijs ducta, negat vlla dari hominb⁹ à Deo ſõnia. Vera autẽ ſomnia, inquit, vel eſſe naturalia quæ-

Plato.

Dæmonum natura & munus ſecundum Platonem.

Ariſtoteles.

quædam ſigna, & ex naturalibus cauſis profecta, quæ ſcilicet periti Philoſophi & medici vtiliter obſeruant: vel eſſe quodammodo principia quædameorum, quæ poſtea vigilantes acturi ſumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum poſſe conducere, quibus pòſt, ſomno excitati ad benè agendum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres cauſas verorum ſomniorum conſtituunt. Primam DEVM, qui cum ſit rerum omnium ſcientiſsimus & prouidentiſsimus, hominique beneuolus ac beneficus, quo fit homo cautior, dat ei ſomnia quę ſint ipſi futuorum indicia, & eorũ, quę agenda ipſi cauendaque ſunt, documenta. Alteram cauſam ponunt fatum, quo cuncta ſunt velut æterna quadam ſerie, nexuque colligata: ſiquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes cauſas, & præcurentia ſigna, tum alijs in rebus, tum etiam in ipſis ſomnijs præmitti. Tertiã cauſam faciunt naturam animi noſtri, quæ diuina eſt: animus, enim hominis, exteriorib⁹ ſenſib⁹ per quietẽ cõſopitis, & ab omni actione vacãtibus, ipſeq; negotijs curisq; omnib⁹ ſolutus ac liber, vegetior fit & habilior ad intelligendũ, tunc enim clarius præterita meminit, præſentia ſentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem ſomniorum refert, partim ad innatas animis hominũ notiones, & velut inſignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: ſed eo vehementer obrutus, atque oppreſſus, non poteſt eas vigilantibus ſenſibus cernere: in quiete verò, clariùs ei apparent, atque innoteſcunt. Partim refert ſomnia ad dæmones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua, fęda, & fal-

Stoici.

Porphyrius quid de veritate ſomniorum ſenſerit.

& fallacia. Syneſius multa diſputat de Spiritu phā- *Syneſius mira*
taſtico, quod eſt vehiculum animæ, eo namq; me- *ſed falſa tra-*
dio, ceu quodam vinculo, cum terreſtri hoc cor- *dit de ſpiritu*
pore colligatur & copulatur: in quo item ſolutus *phantaſtico.*
corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas perſoluit apud inferos, nec ſine eo dum eſt in corpore, quicquam poteſt intelligere. In hunc porrò ſpiritum, omnium quæ ſunt, fuerunt eruntq; ſimulachra imprimuntur, & in eo lucent tanquā in ſpeculo, pręſentium quidem rerum, clariora, præteritarum autē, quo ſunt vetuſtiores minus perſpicua, minima vero futurarum, quæ ſcilicet nec ſunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in poteſtate cauſarum cohibentur, quaſdam habent prægreſsiones, & præcurſiones ſignorum, quæ hoc minus manifeſta ſunt, quo illa longiùs abſunt, atque in hoc genere, ponenda cenſet ſomnia. Quapropter fere obſcuris imaginibus & ſimilitudinibus, res per ſomnia, ſignificantur, non æqualiter tamen, ſed prout varia eſt illius phantaſtici ſpiritus temperies & ratio, ſimiliter vt in ſpeculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac diſsimiles redduntur imagines. Monet præterea Syneſius nō parum conferre ad quieta & veracia in ſomno viſa percipienda, benè præparare hunc ſpiritū phātaſticum, moderato nempe victu, honeſtis ſtudijs, & actionibus, ſedandiſque animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & *Mos Pythago-*
ſono lyræ ſomnum captabat, atque hac ratione ad *ræ.*
bona lætaque ſomnia accipienda, ſe ipſe comparabat: ob eandemque cauſam, eſu fabæ ſuis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis con-

trariam. Verùm hęc de ſpiritu phantaſtico à Syneſio prodita, nugæ ſunt, & Pythagoræorum ac Platonicorum figmenta, vel ipſis poëtarum fabulis inaniora veritatis, atque incredibiliora.

D. Gregor. ſex cauſas ſomniorum tradit.

SED, vt aliquid etiã ex auctoribus Eccleſiaſticis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. ſex cauſas colligit ſomniorũ: *Aut enim*, inquit, *ex plenitudine, vel inanitate corporis ſomnia exſurgunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus & curis: aut ex illuſione dæmonum, aut ex cogitatione hominis ſimul & illuſione dæmonum, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis ſimul & reuelatione Dei.* Eaſdem ſex cauſas ſomniorum, cum idem Gregorius cõmemoraſſet in lib 8. Moralium, cap. 13. mox eas aptis diuinæ ſcripturæ ſententijs & exemplis illuſtrat atque confirmat. *Duo*, inquit, *prima, quæ diximus ſomniorum genera, omnes experimento cognoſcimus: quatuor autem reliqua in ſacris literis inuenimus. Niſi enim ſomnia plerumque ab occulto hoſte per illuſionem fierent, nequaquam ſcriptura dixiſſet, Eccleſiaſt. 34. Multos errare fecerunt ſomnia, & illuſiones vanæ, vel certè in Leuit. cap. 19 non eſſet ſcriptum, Nõ augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Quibus verbis, cuius ſint deteſtationis, oſtẽditur quæ augurijs coniunguntur. Rurſus niſi aliquando ex cogitatione ſimul & illuſione procederent, Salomon minimè dixiſſet Eccleſiaſt. quinto capite, multas curas ſequuntur ſomnia. Et niſi aliquando ſomnia ex myſterio reuelationis orirentur, Ioſeph Geneſeos 37 præferendum ſe fratribus per ſomnium non videret, nec Mariæ ſponſum, vt ablato puero in Ægyptum fugeret,*

per

per ſomnium angelus admoneret. Rurſum, niſi aliquā- *Matth. 2.*
do ſomnia ex cogitatione ſimul & reuelatione proce- *Daniel. 2.*
derent, nequaquam Daniel viſionem Nabuchodono-ſor ediſſerens, à radice cogitationis inchoaſſet, dicēs: Tu rex cogitare cœpiſti in ſtratu tuo quid eſſet futurum poſt hæc. Hæc ibi Gregorius. De cauſis igitur ſomniorum, ſic ab alijs proditum eſt.

EGO cauſas ſomniorum, quæ ad ſignificandum aliquid valent, & dignæ ſunt obſeruatione, diligenter ſcrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari poſſe animaduerti. *Quatuor cauſæ verorum ſomniorum.*

PRIMA cauſa continet aliquam corporis affectionem, quæ in ipſo corpore præpollet, ac præualet, vt ſi flaua, vel atra bilis, pituitoſuſúe humor, aut ſanguis redundet, aliudúe aliquid vitiatum & corruptum immoderatè iactetur in corpore. Galenus in libro de Præſagijs, quæ ducuntur ex ſomnijs, narrat quendam ſomniaſſe alterum crus factum eſſe ſibi lapideum, mox autem cœpiſſe illum ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea qui inſtante criſi ſudaturi ſunt, ſæpè ſomniant ſe ſudare, aut in balneo calidis aſpergi aquis, aut in flumine lacuùe natare. Illud quoque nonnunquam vſu venit, vt quod dormientes agimus; aut patimur, etiā ſomniemus, vt qui in ſomno ſudant, aut febri corripiuntur, itidem ſe affici ſomnient. Proditum eſt à Plinio in libro ſeptimo, capite quinquageſimo, P. Cornelium Ruffinum dormientem amiſiſſe viſum, idque cum ſibi accideret, etiam ipſum ſomniaſſe. *Prima cauſa aliqua corporis affectio.*

ALTERA cauſa ſomniorum ſpectat ad aliquem vehementem concitatumque animi affectum & perturbationem, amorem dico, ſpem, me- *Secunda animi vehemens perturbatio.*

metumque & odium. Nam qui ardenter amant, frequenter amores ſuos ſomniant: qui timent, minacibus & terrificis in ſomno viſis ſæpè turbãtur. Huc etiam pertinet vetus conſuetudo, & vitæ, quã agimus, excercitatio. Piſcator enim ferè ſomniat maria, lacus, flumina, retia, piſces: venator, nemora, ſaltus, montes, feraſque: miles tubarum ſonitus, fragores armorum, vulnera, ſanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piſcator, *omnis*, inquit, *canu panes ſomniat, & ego piſces.* Continet eadem hæc cauſa antecedentes vigilantium curas & ſolicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, ſæpiſsimè in ſomno, ſimilia viſa contingunt. Quamobrem in libro Eccleſiaſtæ, cappit. 5. ſcriptum eſt. *Multas curas ſequuntur ſomnia.* In hoc genere ſomniorum, equidem reponere ſomnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ardebat Annibal inſatiabili odio Romani nominis, omnique cupiditate perdendi funditùs imperium Romanum flagrabat: quò autem faciliùs id perficeret, bellum ex Hiſpania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus. Cùm igitur varijs ſuper ea re cogitationib⁹ ac deliberationib⁹ æſtuaret, viſum habuit in ſomno, mirè propoſito ſuo, votoque reſpondens. Viſus ipſi eſt iuuenis, ſpecie ſupra humanam, qui ſe diceret à Ioue miſſum ducem ei ad inuadendam Italiam, iuſsitq; ne reſpiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pauidus primò Annibal, non eſt auſus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout eſt humanum ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis non quiuit, reſpiciensque vidit, horrendum non viſu modo, ſed etiam dictu oſtẽtum, bellu-

Somnium Annibalis Italiæ vaſtitatem portendens.

belluam vaſtam & immanem, multis circumplicatam ſerpentibus, quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cœlum item nigerrimis vndequaque occæcatum nubibus, denſosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo ſuo duce, quid illud monſtri & portenti eſſet, reſpondit ille, vaſtitatem eſſe Italiæ, pergeret ipſe porrò ire, quò parabat, nec præterea quicquam inquireret, ſineretque in occulto eſſe fata. Atque hoc quidem ſomnium ex antegreſsis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: ſed eius tamen ſomnij veritatem, rei euentus ſatis ſuperque comprobauit: plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quàm illo fuerat viſo præmonſtratum.

Tertia dæmonum calliditas. TERTIAM cauſam ſomniorum, ego poteſtati & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inſpirat, & ſuggerit ſomnia, ſemper inſidioſè ac malitioſè, quo videlicet quacunque poſsit ratione incommodet, ac noceat homini. *Quædam ſomnia mitti à dæmone.* Eſſe autem quorundam ſomniorum dæmonem architectum, atque effectorem, eò liquet quod ex ſacris literis planè intelligitur, obſeruationem ſomniorum adeo exoſam eſſe Deo, vt ea magorũ, augurũ, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur ſupplicijs Nimirũ non aliam ob cauſam, vt interpretatur beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. niſi quia dæmon plerunque ſe ſomnijs immiſcet, implens noxia ſuperſtitione hominum animos, eoſq; non tantum vanè deludens, ſed etiam pernicioſè decipiens. Hoc genere ſomniorum ſolitum eſſe olim dæmonẽ gentibus impietate cæcis multifariam illudere, conſtat argumento Æſculapij, Serapidis, & Amphi-

arai: nam vt apud Philoſtratum, Pauſaniã, & Strabonem ſcriptum eſt, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus affliᶜtabantur, fama erat tres illos vulgò exiſtimatos, quaſi Deos ſingulorum morborũ curationes per ſomnia præſcribere conſueuiſſe. Ex hoc genere fuiſſe reor nobile illud ſomnium Alexandri Magni, ſcriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus poſt Alexandrum AEgypti rex fuit, venenato telo ictus, ſummo cum dolore ex eo vulnere moreretur: aſsidens ei Alexander, ſomnoque ſopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, ſimulque commonſtrantẽ, quò illa loci naſceretur, quæ ſcilicet præſentiſsimam vim haberet Ptolemæum multoſque milites eodem teli genere vulneratos, protinus ſanandi. Quæſita eſt herba, inuenta, adhibita, mox conſecuto, qui promiſſus fuerat effectu. Sunt autem duo ſomniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonſtrationem & ſignificationem. Poteſt enim dæmon naturales effectus ex certis cauſis aliquando neceſſariò prouenturos, poteſt quæcunque ipſemet poſtea facturus eſt, poteſt tam præſentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta ſunt, cognoſcere, & hominibus per ſomnium indicare.

Somnium Alexandri Magni.

Duo genera ſomniorum dæmonis.

Alterum ſomnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatis turbatiſque, qui ſunt in corpore humoribus & ſpiritibus, quò nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

DVPLICITER porrò, & quidem ſatis probabi-

probabiliter, cõiectari poteſt, quæ ſomnia miſſa ſint à dæmone: primò quidem, ſi frequenter accidant ſomnia ſignificantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad vtilitatem, vel ipſius, vel aliorum, ſed ad inanem curioſæ ſcientiæ oſtentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum cõferat: eorum ſomniorum auctorem eſſe dæmoné, non temerè credetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere ſuperſtitione quin etiam crimine impietatis obſtringere. Deinde, ſi ſobrijs, caſtis, & religioſis viris, tetra, obſcœna, plenaq; crudelitatis, & impietatis ſomnia ſæpenumerò contingant, ea proficiſci à dæmone nõ immeritò exiſtimabitur. Dæmõ enim conatur impuris ſomnijs polluere ac fœdare dormientiũ corpora, vt eius fœditatis, etiam animos expergiſcẽtium, quodammodo participes faciat. Quod ſi ne hoc quidem aſſequi poteſt, illud ſaltem curat, vt pios homines talibus viſis contriſtando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum ſacramentorum perceptionẽ, ſegniores, frigidioresq; reddat. Cuius diabolicæ calliditatis & malitiæ, luculentiſsimũ in vigeſima ſecunda Collatione cap. 6. Caſsianus narrat exemplum. Verum hac de re Iuſtinus Martyr in reſponſione ad quæſtionem vigeſimam primã Orthodoxorum, diſertè doctéq; ſententiam ſuam expoſuit. Nam cùm hæc ſibi ab illis poſita eſſet, quæſtio, ad eam ipſe quæſtionem ita reſpondet, vt nos hîc diximus. Reſtat quarta & vltima ſomniorum cauſa, quam diuinam ritè nominare poſſumus: cuius potiſsimũ gratia omnis hæc noſtra inſtituta eſt diſputatio, huic enim, vel declarãdę, vel illuſtrãdæ, adhuc prædicta deſeruiunt. Somniorũ

Quomodo incognoſci poſsint ſomnia dæmonum ab alijs ſomnijs.

Quarta cauſa ſomniorum diuina.

autem, quæ à Deo miſſa ſunt, exempla, paſsim in diuinis libris ſunt obuia; nos ſuprà ex ſacris libris multa protulimus, pluraq; poſſent afferri, ſi quis omnia vellet colligere. Cæterum vt vis & natura diuinorum ſomniorum pleniùs planiusq; cognoſcatur, quæſtiones aliquot more ſcholaſtico, diſtinctè quidem, ſed carptim, breuiterque perſtringam, multa etiam, breuitati ſeruiens, lectoris cogitationibus integra illibataque reſeruabo.

QVAESTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI queat, ſit aliquod ſomnium à Deo miſſum, necné.

Duplex ratio cognoſcendi diuina ſomnia.

DVPLICITER, prout nunc mihi, ſuccurrit, deprehendi poteſt quodnam à Deo ſit miſſum ſomnium. Primò quidem, ex præſtantia rerum, quæ per ſomnium ſignificātur: nimirum, ſi ea per ſomnium innoteſcant homini, quorum certa cognitio, ſolius Dei conceſſu ac munere poteſt homini contingere, huiuſmudi ſunt, quæ vocantur in ſcolis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum incluſa receſsibus, ab omni penitus mortalium intelligentia obliteſcunt, denique præcipua fidei noſtrę myſteria, nulli, niſi Deo docente manifeſta. Somnium igitur quod eiuſmodi rerum cognitionem & demonſtrationem continebit, diuinum eſſe exiſtimari poterit. Deinde, hoc ipſum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atque commotione, qua DEVS ſic mentem illuſtrat,

ſic voluntatem afficit, ſic hominem de fide & auctoritate eius ſomnij certiorem facit, vt Deum eſſe ipſius auctorem, ita perſpicuè agoſcat, & liquidò iudicet, vt id ſine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc ſpectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. ſententia: *Sancti viri,* ait Gregorius, *inter illuſiones, atque reuelationes, ipſas viſionum voces & imagines, quondā intimo ſapore diſcernunt, vt ſciant quid à bono ſpiritu percipiant, & quid ab illuſore patiantur. Nam ſi erga hac mens hominis cauta non eſſet, per deceptorem ſpiritum, multis ſe vanitatibus immergeret, qui nonnunquam ſolet multa vera prædicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falſitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipſam ſententiam, ſed plenius ac luculentiùs tractatam, in libro 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis noſtræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamque ſtatim citra vllam argumentationem, aſſenſu noſtro complecti: ſic enim ſomnis à Deo datis, lumen diuinum animis noſtris affulgens, perficit, vt ea ſomnia, & vera & diuina eſſe intelligamus, certoque credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Eccleſiaſt. c. 34. *Niſi à Domino miſſa fuerit viſitatio, ne des in ſomniis cor tuum.* ex quo ſignificatur, nonnulla ſomnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter viſitante.

Memorabilis ſententia D. Gregorij.

HAEC autem Dei per ſomnia viſitatio, ſicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuerſis modis fieri ſolebat. Nonnunquam enim DEVS per ſomnia turbabat, & terrebat hominem, ſicut de

Varijs modis Deus affi.it homines per ſomnia.

Abimelech, & Laban narratur in libro Geneſeos. *Terrebis me*, inquit Iob 47. *per ſomnia, & per viſiones, horrore concuties me.* Aliquando in ſomno hortatur & incitat hominem DEVS ad magnum quidpiam & arduum ſubeundum, certam ſpē proſperi exitus præſignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi ſomnijs euenit. Sæpè monet & do-

Iud. 7. cet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: talia fuêre beati Ioſeph & Magorum ſomnia: huc ſpectant illa verba, quæ ſunt in cap. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures*

2 Mach. 11. *virorum, & erudiens eos, inſtruit diſciplina* Quin e-

Matth. 2. tiā ſolebat olim Deus ſpiritū propheticū nōnullis in ſomno largiri: nam in lib Numerorum, cap. 12. ait Deus: *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in viſione, aut per ſomnium loquar*

3. Reg 3. *ad illum.* Et apud Ioëlem in cap. 2. inter alia Spiritus ſancti dona, numerantur ſomnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuiſſe à DEO promiſſū in ſomno prudentiæ, & ſapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dig-

Geneſ. 37. nitatis & gloriæ, præmonſtrata eſt per ſomniū, id

Eſth. 11. quod adoleſcenti Ioſeph, & Mardochæo accidiſſe legimus in ſacris literis. Quibuſdam præterea in

Geneſ. 28. ſomno patefacta ſunt diuina myſteria, cuiuſmodi

Daniel. 7. fuit ſomnium Iacob de illa myſtica ſcala, & Danielis de regno Chriſti. Denique præſignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarū euentus: cuius generis fuêre ſomnia Abrahæ, Geneſ. 15. Pharaonis, Geneſ. 41. & Nabuchodonoſor, Danielis 2. & 4.

Varijs modis diuina cōtingunt ſomnia. VARIIS item modis diuina ſomnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corpo-

ris &

ris & animi commotione & horrore, ſicut accidit Abrae, & Nabuchodonoſor. Nonnunquā datum eſt alicui ſomniū, ſed non eius ſomnij intellectus, ſicut in ſomnijs Pharaonis & Nabuchodonoſor animaduertere licet. Danieli tamen, cæteriſq; prophetis, ſimul cum ſomnijs, intelligentia eorum diuinitus ſuggerebatur. Quamquam duorum ſomniorum, quibus Ioſeph ſupra fratres ipſius futura dignitas & poteſtas præſignabatur, nulli tunc datus eſt intellectus: ſed poſtea ipſo euentu, ſucceſſuq; rerum, veritas eorum ſomniorum cognita eſt, atque comprobata. Illa quoque in ſomnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara ſunt, & aperta, euidenter res ipſas ſignificantia, vt fuere ſomnia beati Ioſeph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero ſunt inuoluta & obſcura, per varias ſimilitudines rectè aliquid inſinuantia, huiuſmodi fuêre ſomnia Pharaonis de ſeptē ſpicis, & bobus, & Nabuchodonoſor de ſtatua & arbore, nec nō & pincernæ, atque piſtoris ipſius Pharaonis. Adhæc, interdū videtur in ſomno loqui cum homine, vel Deus ipſe, vt in ſomnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in ſomnijs beati Ioſeph, vel homo aliquis, vt in ſomnio D. Pauli. Præterea ſæpè DEVS vltro mittit ſomnia, nonnūquam etiam rogatus, quemadmodum interpretationem ſomnij, quod acciderat Nabuchodonoſor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipſo vigilans intentiſsima precatione poſtulauerat. Quin fuiſſe quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & conſuetudinē in rebus maximè dubijs atq; grauiſſimis, conſulendi Deum, vt quod verum eſſet, aut quod facto eſſet opus, per ſomnia indicaret, ex cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Poſtremò,

Geneſ. 15. *Daniel. 2.* *Geneſ. 4.* *Geneſ. 37.* *Matthæi 1. & 2* *Actor. 16.* *Geneſ. 41.* *Daniel. 2.* *Geneſ. 40.* *Geneſ. 21.* *3. Reg. 3.* *Matth. 1. & 2.* *Actor. 16.* *Daniel. 2.*

quæ-

quædam ſomnia diuinitus data reſpondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum ſomnium Nabuchodonoſor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioſeph, quod, in capite primo narrat D. Matthæus, atque illud Annibalis ſupra memoratum, illud quoque Scipionis AEmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel diſertiſsimè narratum.

QVAESTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANA ſua hominibus reſeret.

CVM animus hominis in ſomno, minimè docilis, minimeq; habilis ad percipiendas res diuinas eſſe videatur, dignum ſanè videtur inquiſitione, cur Deus per ſomnia & arcana ſuæ prouidentiæ, & myſteria rerum cœleſtiũ, non raro docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variaſque cauſas afferre poſſumus. Primam cauſam tangit Hippocrates in principio libri de inſomnijs, animum hominibus in vigilia varijs diſtingui occupationibus, grauibus diſteneri negotijs, curiſque diſtrahi: per ſenſus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipſum ſunt,& per varia eorum ſenſuum ſpectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum ſtrepitu interpellari, & à ſui, rerumque cœleſtium conſideratione auocari, incertis præterea fluctari deliberationibus, varijſque ſtudijs & affectibus æſtuare, qui non ſinunt eum, quod verum & rectũ eſt, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà verò in quiete &ſomno, ab eiuſmodi omnibus

Quinque cauſæ cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.

nibus

nibus interpellationibus & impedimentis vacu-us & liber animus, ſibi totus præſens & præſto eſt, ſibique attendit, in ſe ſuas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinſecus obiecta ſint, amplisſimè ac facillimè capax. Alteram eiuſdem rei cauſam hanc ponere licet, quæ vigilantes, accipimus ea ſolemus ſubtiliter ratiocinando diſcutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligentur expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui ſi congruant, quæ nobis oblata ſunt, à nobis approbantur, ſi diſcrepent, abiudicantur atque reijciuntur. In ſomno autem res ſibi obiectas animus hominis citra examẽ accipit, paratior promtiorq; ad viſis diuintus datis credẽdũ, atq; obſequendum. Conſtat autem inter omnes qui de rebus diuinis ſcripſerunt, ad eas res non tãtùm intellectu, ſed etiam affectu, & quodam animi quaſi ſenſu, guſtuque percipiendas, ſatius eſſe agi & regi hominem extrinſecus, quàm ipſum agere ſe, & auditorem eſſe potiùs, quàm arbitrum, & æſtimatorem, denique ſimpliciter credere potiùs, quã cauſas credendi diſquirere & expendere.

Habilior animus noſter in ſomno ad percipiendas diuinas reuelationes.

Tertia cauſa ex Ariſtotelis libello, qui inſcribitur de Diuinatione, quæ fit ex ſomnijs, deſumpta eſt: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormientis extrinſecus pulſatur & cietur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerq; in ipſum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis ſilentium, & ſenſuum exteriorum vacationem & quietem, atq; omnium, quæ animi intentionem remittere ſolent,*

Ariſtoteles.

vacuit

vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſopitis languenteque corpore, quæ extra ſunt, nequaquam ſentiuntur. Quapropter opportuniſsimè Deus eò tempore docet hominem ſine vlla eius perturbatione, ſine aliorum hominum obſeruatione, denique ſine vllius rei interpellatione: præſertim autem, quia quò magis animus noſter à ſenſuum cõſociatione, & corporis contagione abſtrahitur, tãtò videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligẽdas. In ſomno autem, qui eſt imago quædam & repræſentatio mortis, videtur animus quodam modo ſeiugari à conſortio corporis, eiuſque vinculis, ſi non omninò, certè aliquatenus relaxari. Quartam cauſam eſſe arbitror, vt ea re oſtendatur, quanto ſit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm ſit alius quiuis homo: quippè homo hominem docere, niſi vigilantem, audientem & attendẽtem nõn poteſt: Deus autem, etiam altiſsimè dormientem, atque ſomniantem. Quo ſatis declarat ſe in omnes humani animi vires ac facultates ſummum imperiũ, & efficacitatẽ habere. Quintam cauſam equidem poſuerim, ne videlicet quiſpiam exiſtimaret, mortem auferre homini omnem ſcientiam: aut non eſſe aliam viam rationemq́ue comparandi ſcientiam, quam per ſenſum, diſcurſumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerrors quidem ſuper libello Ariſtotelis de Diuinatione per ſomnia, in commentario ſuo, non audet inficiari prophetiam poſſe homini accidere, vel in ſomno, vel per reuelationem, negat tamen eà ratione vel artes, vel ſcientias ſpeculatiuas poſſe vlli contingere. *Vna* inquit, *eſt natura hominis:*

Contra Auerrorem.

vnus

vnus igitur duntaxat erit intelligẽdi, & diſcendi modus, ſcilicet internũtijs ſenſibus, varijs item præceptis experimentis, diligentiq́ue ratiocinatione. Nam ſi præter communẽ, & vſitatum diſcendi modum, eſſet hic alter per ſomnia, vel reuelationem, cùm is multo ſit facilior, atque præſtantior, ille alter quò difficilior & laborioſior eſt, eò magis fuiſſet ſuperuacaneus, non igitur datus eſſet homini. Deus namq́ue & natura nec fruſtra quicquam faciunt, & de ijs, quæ poſſunt fieri, quod melius & præſtabilius eſt, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ ſanè argumentatio, non eſſet planè infirma, ſi quiſquam diceret, nemo tamen noſtrûm id dicit, modum illum diſcendi per ſomnia, vel per reuelationem, aut eſſe homini naturalem, aut eſſe frequentem, & vſitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiuſdem, de ſcientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inſcitiæ diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quàm ſint inerudita, obtuſa, falſaq́; ſatis liquet vel ſolis exemplis, quæ memorantur in ſacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumq́; Prophetarum, quib⁹ multarũ rerum ſciẽtia ſubitò data eſt à Deo: quin etiam Beſeleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditum eſt, ſubito diuinitus edoctos, Moſaicum tabernaculum, ſimul cum omnibus eius inſtrumentis atque ornamentis, ſumma arte perfeciſſe. *Gen. 2.* *3. Reg. 3.* *Exod. 3.*

(***)

QVAESTIO

QVAESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR *obſcuris & indoctis hominibus, non autem ſapientibus.*

Error Ariſtotelis & Ciceronis.

VEL hac vna ratione Ariſtoteles & Cicero omnium ſomniorum, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari,& eludi poſſe putauerũt. *Nam, ſi quæ ſomnia*,inquiunt, *darentur hominibus à* DEO , *ea non obſcuris & indoctis hominibus, ſed viris ſapientia prudentiaqúe præſtantibus dari, par erat.* In quo fefellit eos, quòd diſtinctionem diuinorum ſomniorum,eorũ dico quæ verè diuina ſunt, ab ijs, quæ nõ ſunt, eſſe tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. Enim verò Dij Gentilium, quos fuiſſe dæmones nobis Chriſtianis nequaquam dubium eſt; quemadmodum futuros rerum humanarum caſus & euentus certò prouidere,ac ſcire non poterant,id enim ſolius Dei eſt, ita nec eos certis aut verbis, aut ſignis prædicere, ac præmonſtrare poterant. Quapropter ſomnia,quibus præſignificabantur futura,nõ dabant viris doctis & prudentibus,videlicet ne ille eorum ſomniorum, vanitatem ; ac falſitatem deprehendentes, auctoritatem ipſorum Deorum apud alios contererent, eorumque oracula tanquam diuinitatis vacua,& inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio, & cõtemptui exponerent: dabant igitur ea ſomnia indoctis,& veri falſiqúe diſcernendi imperitis,maximè vero ſuperſtitioſis, ob idque ad credendum quiduis, ſatis per ſe paratis atque propenſis. At vero ſomnia, quæ a vero Deo miſſa ſunt,ea legimus plerumque data

Cur dæmones ſomnia olim dare ſoliti fuerint non doctis & prudẽtibus, ſed imperitis, & cõtemptiſſimis hominibus.

data viris ſanctitate, ac ſapiẽtia eximijs, vt Abrææ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data ſunt tamen etiã nonnulla viris non admodum doctis, ſed pietatis tamen, ac innocentiæ præſtantia clariſsimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremque ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel ſapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel ſapientia, hi ferè ſunt aut impij, aut ſuperbi, aut turpiſsimis inquinati flagitijs: quæ res cœleſtibus doctrinis, diuiniſque illuſtrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt. Nec me fugit, etiam quibuſdam ſceleratis atque impijs hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonoſor, quædam diuinitus ſomnia contigiſſe, ſed hæc illis, nec ipſorum præcipuè cauſa, neque cum intelligentia eorum ſomniorum data ſunt: quo ſcilicet illi, eorum interpretationem, cùm apud ſuos ſapientes inuenire non poſſent, à veri DEI cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum DEVM agnoſcerent, ac venerarentur, eiuſque ſeruos in admiratione & honore haberent: id quod ſomnia Pharaonis & Nabuchodonoſor à Ioſepho & Daniele interpretata, manifeſtè declarant.

Cur quædam ſomnia etiam impijs hominibus à Deo ſint data.

QVAESTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA NONNVNquam ſint obſcura & perplexa.

SED cur diuina ſomnia non ſemper ſint clara, & aperta, ſed obſcura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac ſimilitudinibus inumbrata, & offuſcata, nec alijs tantùm occulta, ſed

metumque & odium. Nam qui ardenter amant, frequenter amores ſuos ſomniant: qui timent, minacibus & terrificis in ſomno viſis ſæpè turbãtur. Huc etiam pertinet vetus conſuetudo, & vitæ, quá agimus, excercitatio. Piſcator enim ferè ſomniat maria, lacus, flumina, retia, piſces: venator, nemora, ſaltus, montes, feraſque: miles tubarum ſonitus, fragores armorum, vulnera, ſanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piſcator, *omnis*, inquit, *canis panes ſomniat, & ego piſces.* Continet eadem hæc cauſa antecedentes vigilantium curas & ſolicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, ſæpiſsimè in ſomno, ſimilia viſa contingunt. Quamobrem in libro Eccleſiaſtæ, cappit. 5. ſcriptum eſt. *Multas curas ſequuntur ſomnia.* In hoc genere ſomniorum, equidem reponere ſomnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ardebát Annibal inſatiabili odio Romani nominis, omnique cupiditate perdendi funditùs imperium Romanum flagrabat: quò autem faciliùs id perficeret, bellum ex Hiſpania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus. Cùm igitur varijs ſuper ea re cogitationib⁹ ac deliberationib⁹ æſtuaret, viſum habuit in ſomno, mirè propoſito ſuo, votoque reſpondens. Viſus ipſi eſt iuuenis, ſpecie ſupra humanam, qui ſe diceret à Ioue miſſum ducem ei ad inuadendam Italiam, iuſsitq; ne reſpiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pauidus primò Annibal, non eſt auſus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout eſt humanum ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis non quiuit, reſpiciensque vidit, horrendum non viſu modo, ſed etiam dictu oſtẽtum, bellu-

Somnium Annibalis Italiæ vaſtitatem portendens.

belluam vaſtam & immanem, multis circumplicatam ſerpentibus, quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cœlum item nigerrimis vndequaque occæcatum nubibus, denſosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo ſuo duce, quid illud monſtri & portenti eſſet, reſpondit ille, vaſtitatem eſſe Italiæ, pergeret ipſe porrò ire, quò parabat, nec prætereа quicquam inquireret, ſineretque in occulto eſſe fata. Atque hoc quidem ſomnium ex antegreſsis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: ſed eius tamen ſomnij veritatem, rei euentus ſatis ſuperque comprobauit: plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quàm illo fuerat viſo præmonſtratum.

Tertia dæmonum calliditas.

TERTIAM cauſam ſomniorum, ego poteſtati & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inſpirat, & ſuggerit ſomnia, ſemper inſidioſè ac malitioſè, quo videlicet, quacunque poſsit ratione incommodet, ac noceat homini. Eſſe autem quorundam ſomniorum dæmonem architectum, atque effectorem, eò liquet quod ex ſacris literis planè intelligitur, obſeruationem ſomniorum adeo exoſam eſſe Deo, vt ea magorũ, augurũ, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur ſupplicijs Nimirũnon aliam ob cauſam, vt interpretatur beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. niſi quia dæmon plerunque ſe ſomnijs immiſcet, implens noxia ſuperſtitione hominum animos, eoſq; non tantum vanè deludens, ſed etiam pernicioſè decipiens. Hoc genere ſomniorum ſolitum eſſe olim dæmonẽ gentibus impietate cæcis multifariam illudere, conſtat argumento Æſculapij, Serapidis, & Amphi-

Quædam ſomnia mitti à dæmone.

arai: nam vt apud Philoſtratum, Pauſaniã, & Strabonem ſcriptum eſt, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus affligtabantur, fama erat tres illos vulgò exiſtimatos, quaſi Deos ſingulorum morborũ curationes per ſomnia præſcribere conſueuiſſe. Ex hoc genere fuiſſe reor nobile illud ſomnium Alexandri Magni, ſcriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus poſt Alexandrum AEgypti rex fuit, venenato telo ictus, ſummo cum dolore ex eo vulnere moreretur: aſsidens ei Alexander, ſomnoque ſopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, ſimulque commonſtrantẽ, quò illa loci naſceretur, quæ ſcilicet præſentiſsimam vim haberet Ptolemæum multoſque milites eodem teli genere vulneratos, protinus ſanandi. Quæſita eſt herba, inuenta, adhibita, mox conſecuto, quì promiſſus fuerat effectu. Sunt autem duo ſomniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonſtrationem & ſignificationem. Poteſt enim dæmon naturales effectus ex certis cauſis aliquando neceſſariò prouenturos, poteſt quæcunque ipſemet poſtea facturus eſt, poteſt tam præſentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta ſunt, cognoſcere, & hominibus per ſomnium indicare. Alterum ſomnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatis turbatiſque, qui ſunt in corpore humoribus & ſpiritibus, quò nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Somnium Alexandri Magni.

Duo genera ſomniorum dæmonis.

DVPLICITER porrò, & quidem ſatis probabi-

bibiliter, cõiectari poteſt, quæ ſomnia miſſa ſint à dæmone: primò quidem, ſi frequenter accidant ſomnia ſignificantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad vtilitatem, vel ipſius, vel aliorum, ſed ad inanem curioſæ ſcientiæ oſtentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum cõferat: eorum ſomniorum auctorem eſſe dæmonẽ, nõ temerè credetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere ſuperſtitione quin etiam crimine impietatis obſtringere. Deinde, ſi ſobrijs, caſtis, & religioſis viris, tetra, obſcœna, plenaq; crudelitatis, & impietatis ſomnia ſæpenumerò contingant, ea proficiſci à dæmone, nõ immeritò exiſtimabitur. Dæmõ enim conatur impuris ſomnijs polluere ac fœdare dormientiũ corpora, vt eius fœditatis, etiam animos expergiſcẽtium, quodammodo participes faciat. Quod ſi ne hoc quidem aſſequi poteſt, illud ſaltem curat, vt pios homines talibus viſis contriſtando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum ſacramentorum perceptionẽ, ſegniores, frigidioresq; reddat. Cuius diabolicæ calliditatis & malitiæ, luculentiſsimũ in vigeſima ſecunda Collatione cap. 6. Caſsianus narrat exemplum. Verum hac de re Iuſtinus Martyr in reſponſione ad quæſtionem vigeſimam primã Orthodoxorum, diſertè doctéq; ſententiam ſuam expoſuit. Nam cùm hæc ſibi ab illis poſita eſſet, quæſtio, ad eam ipſe quæſtionem, ita reſpondet, vt nos hîc diximus. Reſtat quarta & vltima ſomniorum cauſa, quam diuinam ritè nominare poſſumus: cuius potiſsimũ gratia omnis hæc noſtra inſtituta eſt diſputatio, huic enim, vel declarãdę, vel illuſtrãdæ, adhuc prædicta deſeruiunt. Somniorũ

Quomodo internoſci poſſint ſomnia dæmonum ab alijs ſomnijs.

Quarta cauſa ſomniorum diuina.

autem, quæ à Deo miſſa ſunt, exempla, paſsim in diuinis libris ſunt obuia; nos ſuprà ex ſacris libris multa protulimus, pluraq; poſſent afferri, ſi quis omnia vellet colligere. Cæterum vt vis & natura diuinorum ſomniorum plenius planiusq; cognoſcatur, quæſtiones aliquot more ſcholaſtico, diſtinctè quidem, ſed carptim, breuiterque perſtringam, multa etiam, breuitati ſeruiens, lectoris cogitationibus integra illibataque reſeruabo.

QVAESTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI queat, ſit aliquod ſomnium à Deo miſſum, necné.

Duplex ratio cognoſcendi diuina ſomnia.

DVPLICITER, prout nunc mihi ſuccurrit, deprehendi poteſt quod nam à Deo ſit miſſum ſomnium. Primò quidem, ex præſtantia rerum, quæ per ſomnium ſignificātur: nimirum, ſi ea per ſomnium innoteſcant homini, quorum certa cognitio, ſolius Dei conceſſu ac munere poteſt homini contingere, huiuſmudi ſunt, quæ vocantur in ſcolis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum incluſa receſsibus, ab omni penitus mortalium intelligentia obliteſcunt, denique præcipua fidei noſtræ myſteria, nulli, niſi Deo docente manifeſta. Somnium igitur quod eiuſmodi rerum cognitionem & demonſtrationem continebit, diuinum eſſe exiſtimari poterit. Deinde, hoc ipſum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atque commotione, qua DEVS ſic mentem illuſtrat,

ſic voluntatem afficit, ſic hominem de fide & auctoritate eius ſomnij certiorem facit, vt Deum eſſe ipſius auctorem, ita perſpicuè agoſcat, & liquidò iudicet, vt id ſine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc ſpectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. ſententia: *Sancti viri*, ait Gregorius, *inter illuſiones, atque reuelationes, ipſas viſionum voces & imagines, quondā intimo ſapore diſcernunt, vt ſciant quid à bono ſpiritu percipiant, & quid ab illuſore patiantur. Nam ſi erga hæc mens hominis cauta non eſſet, per deceptorem ſpiritum, multis ſe vanitatibus immergeret, qui nonnunquam ſolet multa vera prædicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falſitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipſam ſententiam, ſed plenius ac luculentiùs tractatam, in libro 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis noſtræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamque ſtatim citra vllam argumentationem, aſſenſu noſtro complecti: ſic enim ſomnis à Deo datis, lumen diuinum animis noſtris affulgens, perficit, vt ea ſomnia, & vera & diuina eſſe intelligamus, certoque credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Eccleſiaſt. c. 34. *Niſi à Domino miſſa fuerit viſitatio, ne des in ſomniis cor tuum.* ex quo ſignificatur, nonnulla ſomnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter viſitante.

Memorabilis ſententia D. Gregorij.

HAEC autem Dei per ſomnia viſitatio, ſicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuerſis modis fieri ſolebat. Nonnunquam enim DEVS per ſomnia turbabat, & terrebat hominem, ſicut de

Varijs modis Deus afficit homines per ſomnia.

Abimelech, & Laban narratur in libro Geneſeos. *Terrebis me*, inquit Iob 47. *per ſomnia, & per viſiones, horrore concuties me.* Aliquando in ſomno hortatur & incitat hominem DEVS ad magnum quidpiam & arduum ſubeundum, certam ſpẽ proſperi exitus præſignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi ſomnijs euenit. Sæpè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: talia fuêre beati Ioſeph & Magorum ſomnia: huc ſpectant illa verba, quæ ſunt in cap. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, inſtruit diſciplina.* Quin etiã ſolebat olim Deus ſpiritũ propheticũ nónullis in ſomno largiri: nam in lib. Numerorum, cap. 12. ait Deus: *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in viſione, aut per ſomnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in cap. 2. inter alia Spiritus ſancti dona, numerantur ſomnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuiſſe à DEO promiſſũ in ſomno prudentiæ, & ſapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ, præmonſtrata eſt per ſomniũ, id quod adoleſcenti Ioſeph, & Mardochæo accidiſſe legimus in ſacris literis. Quibuſdam præterea in ſomno patefacta ſunt diuina myſteria, cuiuſmodi fuit ſomnium Iacob de illa myſtica ſcala, & Danielis de regno Chriſti. Denique præſignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarũ euentus: cuius generis fuêre ſomnia Abrahæ, Geneſ. 15. Pharaonis, Geneſ. 41. & Nabuchodonoſor, Danielis 2. & 4.

Iud. 7. *2 Mach. 11.* *Matth. 2.* *3. Reg. 3.* *Geneſ. 37.* *Eſth. 11.* *Geneſ. 28.* *Daniel. 7.*

Varijs modis diuina contingunt ſomnia.

VARIIS item modis diuina ſomnia hominibus contingunt, interdum cum magna corporis &

ris & animi commotione & horrore, ſicut accidit Abraæ, & Nabuchodonoſor. Nonnunquã datum eſt alicui ſomniũ, ſed non eius ſomnij intellectus, ſicut in ſomnijs Pharaonis & Nabuchodonoſor animaduertere licet. Danieli tamen, cæteriſq; prophetis, ſimul cum ſomnijs, intelligentia eorum diuinitus ſuggerebatur. Quamquam duorum ſomniorum, quibus Ioſeph ſupra fratres ipſius futura dignitas & poteſtas præſignabatur, nulli tunc datus eſt intellectus: ſed poſtea ipſo euentu, ſucceſſuq; rerum, veritas eorum ſomniorum cognita eſt, atque comprobata. Illa quoque in ſomnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara ſunt, & aperta, euidenter res ipſas ſignificantia, vt fuere ſomnia beati Ioſeph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero ſunt inuoluta & obſcura, per varias ſimilitudines rectè aliquid inſinuantia, huiuſmodi fuêre ſomnia Pharaonis de ſeptẽ ſpicis, & bobus, & Nabuchodonoſor de ſtatua & arbore, nec nõ & pincernæ, atque piſtoris ipſius Pharaonis. Adhæc, interdũ videtur in ſomno loqui cum homine, vel Deus ipſe, vt in ſomnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in ſomnijs beati Ioſeph, vel homo aliquis, vt in ſomnio D. Pauli. Præterea ſæpè DEVS vltro mittit ſomnia, nonnũquam etiam rogatus, quemadmodum interpretationem ſomnij, quod acciderat Nabuchodonoſor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipſo vigilans intentiſsima precatione poſtulauerat. Quin fuiſſe quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & conſuetudinẽ in rebus maximè dubijs atq; grauiſſimis, conſulendi Deum, vt quod verum eſſet, aut quod facto eſſet opus, per ſomnia indicaret, ex cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Poſtremò,

Geneſ. 15. *Daniel. 2.* *Geneſ. 4.* *Geneſ. 37.* *Matthæi 1. & 2* *Actor. 16.* *Geneſ. 41.* *Daniel. 2.* *Geneſ. 40.* *Geneſ. 21.* *3. Reg. 3.* *Matth. 1. & 2.* *Actor. 16.* *Daniel. 2.*

quæ-

quædam ſomnia diuinitus data reſpondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum ſomnium Nabuchodonoſor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioſeph, quod, in capite primo narrat D. Matthæus, atque illud Annibalis ſupra memoratum, illud quoque Scipionis AEmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel diſertiſsimè narratum.

QVAESTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANA *ſua hominibus referet.*

CVM animus hominis in ſomno, minimè docilis, minimeq; habilis ad percipiendas res diuinas eſſe videatur, dignum ſanè videtur inquiſitione, cur Deus per ſomnia & arcana ſuæ prouidentiæ, & myſteria rerum cœleſtiũ, non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque cauſas afferre poſſumus. Primam cauſam tangit Hippocrates in principio libri de inſomnijs, animum hominibus in vigilia varijs diſtingui occupationibus, grauibus diſteneri negotijs, curisque diſtrahi: per ſenſus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipſum ſunt, & per varia eorum ſenſuum ſpectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum ſtrepitu interpellari, & à ſui, rerumque cœleſtium conſideratione auocari, incertis præterea fluctari deliberationibus, varijsque ſtudijs & affectibus æſtuare, qui non ſinunt eum, quod verum & rectũ eſt, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà verò in quiete & ſomno, ab eiuſmodi omnibus

Quinque cauſæ cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.

nibus interpellationibus & impedimentis vacuus & liber animus, ſibi totus præſens & præſto eſt, ſibique attendit, in ſe ſuas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinſecus obiecta ſint, ampliſsimè ac facillimè capax. Alteram eiuſdem rei cauſam hanc ponere licet, quæ vigilantes, accipimus ea ſolemus ſubtiliter ratiocinando diſcutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligentur expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui ſi congruant, quæ nobis oblata ſunt, à nobis approbantur, ſi diſcrepent, abiudicantur atque reijciuntur. In ſomno autem res ſibi obiectas animus hominis citra examē accipit, paratior promtiorq; ad viſis diuintus datis credēdū, atq; obſequendum. Conſtat autem inter omnes qui de rebus diuinis ſcripſerunt, ad eas res non tātùm intellectu, ſed etiam affectu, & quodam animi quaſi ſenſu, guſtuque percipiendas, ſatius eſſe agi & regi hominem extrinſecus, quàm ipſum agere ſe, & auditorem eſſe potiùs, quàm arbitrum, & æſtimatorem, denique ſimpliciter credere potiùs, quā cauſas credendi diſquirere & ex pendere. Tertia cauſa ex Ariſtotelis libello, qui inſcribitur de Diuinatione, quæ fit ex ſomnijs, deſumpta eſt: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormientis extrinſecus pulſatur & cietur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerq; in ipſum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis ſilentium, & ſenſuum exteriorum vacationem & quietem, atq; omnium, quæ animi intentionem remittere ſolent,*

Habilior animus noſter in ſomno ad percipiendas diuinas reuelationes.

Ariſtoteles.

vacuit

vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſopitis languenteque corpore, quæ extra ſunt, nequaquam ſentiuntur. Quapropter opportuniſsimè Deus eò tempore docet hominem ſine vlla eius perturbatione, ſine aliorum hominum obſeruatione, denique ſine vllius rei interpellatione: præſertim autem, quia quò magis animus noſter à ſenſuum cõſociatione, & corporis contagione abſtrahitur, tãtò videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligẽdas. In ſomno autem, qui eſt imago quædam & repræſentatio mortis, videtur animus quodam modo ſeiugari à conſortio corporis, eiuſque vinculis, ſi non omninò, certè aliquatenus relaxari. Quartam cauſam eſſe arbitror, vt ea re oſtendatur, quanto ſit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm ſit alius quiuis homo: quippè homo hominem docere, niſi vigilantem, audientem & attendẽtem nõn poteſt: Deus autem, etiam altiſsimè dormientem, atque ſomniantem. Quo ſatis declarat ſe in omnes humani animi vires ac facultates ſummum imperiũ, & efficacitatẽ habere. Quintam cauſam equidem poſuerim, ne videlicet quiſpiam exiſtimaret, mortem auferre homini omnem ſcientiam: aut non eſſe aliam viam rationemq́ue comparandi ſcientiam, quam per ſenſum, diſcurſumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerrors quidem ſuper libello Ariſtotelis de Diuinatione per ſomnia, in commentario ſuo, non audet inficiari prophetiam poſſe homini accidere, vel in ſomno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel ſcientias ſpeculatiuas poſſe vlli contingere. *Vna* inquit, *eſt natura hominis:*

Contra Auerrorem.

vnus

vnus igitur duntaxat erit intelligēdi, & diſcendi modus, ſcilicet internūtijs ſenſibus, varijs item præceptis experimentis, diligentiq́ue ratiocinatione. Nam ſi præter communē, & vſitatum diſcendi modum, eſſet hic alter per ſomnia; vel reuelationem, cùm is multo ſit facilior, atque præſtantior, ille alter quò difficilior & laborioſior eſt, eò magis fuiſſet ſuperuacaneus, non igitur datus eſſet homini. Deus namq́ue & natura nec fruſtra quicquam faciunt, & de ijs, quæ poſſunt fieri, quod melius & præſtabilius eſt, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ ſanè argumentatio, non eſſet planè infirma, ſi quiſquam diceret, nemo tamen noſtrùm id dicit, modum illum diſcendi per ſomnia, vel per reuelationem, aut eſſe homini naturalem, aut eſſe frequentem, & vſitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiuſdem, de ſcientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inſcitiæ diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quàm ſint inerudita, obtuſa, falſaq́; ſatis liquet vel ſolis exemplis, quæ memorantur in ſacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumq́; Prophetarum, quib⁹ multarū rerum ſciētia ſubitò data eſt à Deo: quin etiam Beſeleel, & Oliab, quos in libro Exo- *Gen. 2.*
di proditum eſt, ſubito diuinitus edoctos, Moſai- *3. Reg. 3.*
cum tabernaculum, ſimul cum omnibus eius *Exod. 3.*
inſtrumentis atque ornamentis, ſumma arte perfeciſſe.

(**)

QVAESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR obſcuris & indoctis hominibus, non autem ſapientibus.

Error Ariſtotelis & Ciceronis.

VEL hac vna ratione Ariſtoteles & Cicero omnium ſomniorum, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi poſſe putauerũt. *Nam, ſi qua ſomnia*, inquiunt, *darentur hominibus à* DEO, *ea non obſcuris & indoctis hominibus, ſed viris ſapientia prudentiaque præſtantibus dari, par erat.* In quo fefellit eos, quòd diſtinctionem diuinorum ſomniorum, eorũ dico quæ verè diuina ſunt, ab ijs, quæ nõ ſunt, eſſe tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. Enim verò Dij Gentilium, quos fuiſſe dæmones nobis Chriſtianis nequaquam dubium eſt, quemadmodum futuros rerum humanarum caſus & euentus certò prouidere, ac ſcire non poterant, id enim ſolius Dei eſt, ita nec eos certis aut verbis, aut ſignis prædicere, ac præmonſtrare poterant. Quapropter ſomnia, quibus præſignificabantur futura, nõ dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne illi eorum ſomniorum, vanitatem, ac falſitatem deprehendentes, auctoritatem ipſorum Deorum apud alios contererent, eorumque oracula tanquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio, & cõtemptui exponerent: dabant igitur ea ſomnia indoctis, & veri falſique diſcernendi imperitis, maximè vero ſuperſtitioſis, ob idque ad credendum quiduis, ſatis per ſe paratis atque propenſis. At vero ſomnia, quæ a vero Deo miſſa ſunt, ea legimus plerumque data

Cur dæmones ſomnia olim dare ſoliti fuerint non doctis & prudẽtibus, ſed imperitis, & cõtemptiſſimis hominibus.

data viris ſanctitate, ac ſapiētia eximijs, vt Abraæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data ſunt tamen etiā nonnulla viris non admodum doctis, ſed pietatis tamen, ac innocentiæ præſtantia clariſsimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremque ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel ſapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel ſapientia, hi ferè ſunt aut impij, aut ſuperbi, aut turpiſsimis inquinati flagitijs: quæ res cœleſtibus doctrinis, diuiniſque illuſtrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt. Nec me fugit, etiam quibuſdam ſceleratis atque impijs hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonoſor, quædam diuinitus ſomnia contigiſſe, ſed hæc illis, nec ipſorum præcipuè cauſa, neque cum intelligentia eorum ſomniórum data ſunt: quo ſcilicet illi, eorum interpretationem, cùm apud ſuos ſapientes inuenire non poſſent, à veri DEI cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum DEVM agnoſcerent, ac venerarentur, eiuſque ſeruos in admiratione & honore haberent: id quod ſomnia Pharaonis & Nabuchodonoſor à Ioſepho & Daniele interpretata, manifeſtè declarant.

Cur quædam ſomnia etiam impijs hominibus à Deo ſint data.

QVAESTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA NONNVNquam ſint obſcura & perplexa.

SED cur diuina ſomnia non ſemper ſint clara, & aperta, ſed obſcura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac ſimilitudinibus inumbrata, & offuſcata, nec alijs tantùm occulta, ſed

etiam ijs, quibus dantur, minimè conſpicua, cauſas rimemur & aperiamus. Dij Gentilium, hoc eſt dæmones, quia certam futurorum euentuum ſciẽtiam habere non poterant, ad ſignificanda futurà, dabant illi quidem nòn rarò ſomnia, ſed obſcura tamen, & ambigua, quæque ad diuerſos, etiam cõtrarios euentus facilè detorqueri & applicari poſſent: vt ad quòdcunq; cecidiſſet, ſomniũ quadrare videretur. Quod ſi ſomnia euentis minimè reſpõderent, id non falſitati ſomniorũ, ſed interpretũ inſcitię, qui ſumnia propter obſcuritatẽ & ambiguitatẽ non ritè eſſent interpretati, adſcriberetur. At verò ſomnia, quorũ auctorẽ fuiſſe Deum ex ſacris literis cognouimus, ſæpenumerò diſtinctè & explicatè tradita ſunt, qualia legimus fuiſſe Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, beati Ioſeph, & trium Magorum. Non eſt tamen negandũ quædam ſomnia eſſe data tectè & òbſcurè, ſed hominibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intelligentiam eorum ſomniorum, cùm non ab alijs, quàm à viris ſanctis accipere poſſent, & ipſos Dei ſeruos honorarent, & ſumma Deum reuerentia, ac veneratione proſequerentur. Si quæ verò ſomnia etiã ſeruis Dei obſcura data ſunt, propterea id factum eſt, vt eorũ ſenſum atque intellectum, ſtudio illi ſtudio, aſſiduis precibus, multiſq; lachrymis à Deo flagitantes, tandẽ impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorẽ haberent. Denotatur præterea obſcuritate ſomniorum, earum rerum, quæ ſignificantur ſomnijs, obſcuritas. Adde quòd per imagines, & ſimilitudines, breuiſsimè plura & ſublimiora myſteria ſignificantur, quàm ſi apertis & proprijs fuiſſent expreſſa vocabulis. Nam quàm multa, quàm varia

Aſtutia dæmonum in dandis ſomnijs futura ſignificantibus.

Quatuor cauſæ cur interdum diuina ſomnia ſint valde obſcura

quam

quàm profunda myſteria, vna illa ſtatua Nabuchodonoſor in quiete viſa, adumbrauit, quæ ſi fuiſſent proprijs verbis efferenda, vix longiſsima oratione declarari potuiſſent. Denique Deus nonnunquam, ſomnia eſſe ad aliquod tempus occulta & incognita, quò ad nimirum, ipſo euentu, rerumque ſucceſſu, eorum veritas agnoſcatur & cõprobetur: quod in duobus illis Ioſephi ſomnijs, promotionem eius ad ſummam potentiam & dignitatem præſignantibus, liquidò cernitur.

QVAESTIO VII.

AN LICITVM SIT CHRISTIANO homini, obſeruare ſomnia?

DVAE tanguntur his verbis difficultates, & prior quidem eſt, an ſit fas Chriſtianis, curioſè ſomnia obſeruare: ad quam facilis eſt, & in promptu reſponſio. Etenim quædam ſomnia licitum eſt obſeruare, quædã verò minimè. Principiò, ſomnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbòſque tam animi, quã corporis ſignificant, vtiliter à medicis tam animi, quàm corporis obſeruantur & expèduntur. Tum, ſomnia, quæ nos crebrò infeſtant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex cauſis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis cauſas ſcrutemur, ac teneamus: vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis moleſtiam depellendi, licitum eſt, & à ſanctis viris ſæpè vſurpatum. Legimus enim apud Caſsianum in collatione 22. veteres illos monachorũ magiſtros & rectores, in perquirendis, & excutiẽdis quorundã ſomniorũ cauſis, diligẽter eſſe verſatos. Poſtea obſeruare ſo-

Quatuor genera ſomniorum, ſine vitio poſſunt obſeruari & curari.

ſomnia, quatenus in illis pernoteſcit homini veritas aliqua pertinens ad ſcientias ſpeculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt ſuperſtitioſum, nec vt vanum damnari debet. Denique ſomnia quæ nos ſæpè commouent, & incitant ad flagitia, conſiderare num à dæmone nobis ſubijciantur, ſicut contrà, quibus ad bona prouocamur & inſtigamur, veluti ad cælibatum, largitionē eleemoſynarum, & ingreſſum in religionem, ea ponderari num à Deo nobis miſſa ſint, non eſt ſuperſtitioſi animi, ſed religioſi, prudentis, ac ſalutis ſuæ ſatagentis, atque ſolliciti.

At verò, cuiuſcunque ſomnij, quoquo modo nobis contingat, etiam ſi rarò, ſi temerè, ſi fortuitò eueniat, putare habendam eſſe rationem, curamque ſuſcipiendam, ſtolidi hominis eſt, ne dicam ſtulti. Supra enim oſtenſum eſt, maximā partem ſomniorum nihil veri, & certi habere, ſed vanitatis, ac temeritatis eſſe pleniſsimam. Prætereà obſeruare ſomnia, quaſi eſſet in ipſis aliquid diuinum, ſcilicet quale Gentiles exiſtimabant eſſe in garritu, volatu, cibatuque auium, & in extis animantium, atque ex illis prænoſſe, ac diuinare velle futura, non modò non eſt licitum, ſed eſt in ſcriptura grauiſsimè reprehenſum, damnatum, & interdictum, non minus ſanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuter. ex 33. poſterioris libri Paralipomenon, alijsque ſacrorum voluminum locis perſpicuè intelligitur. Et verò, ſcire velle futura, quæ DEVS in ſua ſolius poteſtate poſuit, arrogans & impia eſt curioſitas. Putare autem certa futurorū ſigna contineri in ſomnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent,

fatuum

fatuum eſt: parum dixi, planè impium, & ſtultum eſt: hoc enim arguit eiuſmodi ſomniorum obſeruatores, ſtultis, impijs, & abſurdis opinionibus eſſe infectos, atque deprauatos. Nam, vel iſti putant res omnes futuras, ex naturalibus cauſis pendere, & hoc falſum eſt: vel eas res quibuſlibet ſomnijs ſignificari poſſe, quod planè ſtultum eſt: vel futura omnia certò prouideri, & ſciri à dæmone, quod eſt perquàm impium: vel deniq; à Deo promiſcuè, atque indiſcretè per quælibet ſomnia, & quibuſlibet hominibus, præmôſtrari futura, quod eſſe abſurdum, nemo non videt. Ad extremum, tanti facere ſomnia, & vſque adeò pendere ex illis, vt ad eorum quaſi normam dirigat quis omnem vitæ ſuæ rationem, & reſpectu habito ad ſomnia, actiones, & negotia, vel ſuſcipiat, vel omittat, non modo præſtantia hominis indignum eſt, ſed olet etiam fatalẽ illam Stoicorũ, toties in Eccleſia damnatam, & à melioribus philoſophis exploſam reiectamque neceſsitatem. Quod ſi meritò vituperantur, & à ſapientibus redarguũtur aſtrologi, qui res humanas ex aſtris, quaſi ſuſpenſas & religatas omninò pendere arbitrantur: eò magis profectò, reprehendendi ſunt ſuperſtitioſi ſomniorum obſeruatores, quo magis aſtra dignitate naturæ, æquabilitate motus, conſtantia ordinis, amplitudine poteſtatis, & præſtantia efficacitatis, ſomnijs antecellunt.

Maior vanitas eſt obſeruantium ſomnia, quam aſtra.

(*x*)

QVAESTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE INterpretari ſomnia.

AD poſteriorem quæſtionem, qua quæritur, cuius hominis ſit benè interpretari ſomnia, hunc in modum reſpondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid ſignificandũ, & obſeruatione, atq; interpretatione digna ſunt, ea non cuiuſuis hominis eſt interpretari. Tria enim huiuſmodi ſomniorum genera diſtingui poſſunt, nam multa ſunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium ſomniorum interpretatio, non eſt dubium, quin ſolertium & doctorum phyſicorum, ac medicorum ſit propria: eorum maximè, qui norunt ſimilitudines in ſomnijs oſtenſas comparare inter ſe, & quarum rerum ſimilitudines eſſe, & ex quibus cauſis proficiſci ſoleãt, diſcernere: ſimiliter, vt qui figuras aliquas & imagines dilaceratas ſumens in manus, earumque partes diſſipatas, benè componens inuicem, apteque conformans, cuius rei fuerint ſimilitudines, hominesne, an equi, an aliarũ rerum, acutè diſpicit, vereque iudicat. Humanorũ autem ſomniorũ, ita erit quiſque ſagaciſsimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarum peritiſsimus, & callidiſsimus, ingeniorũ item, ſtudiorum, morum, propenſionum quæ in varijs hominibus magnam quoque varietatem habent, exquiſitam, multisque confirmatam experimentis notitiã ſit adeptus, quaſi venas omnes rerũ ciuiliũ & humanarũ tenens. Cuius autẽ ſit exponere diuina ſomnia, in promptu eſt intelligere:

patet

patet enim, neminem interpretari ea poſſe, niſi diuinitus afflatum & eruditum. *Nemo enim nouit,* inquit Paulus primæ ad Corinth. ſecundo, *quæ Dei ſunt niſi ſpiritus Dei.* Præſertim vero cùm diuinorũ ſomniorum ſignificationes, ex ſolius Dei conſilio, & voluntate ſint inſtitutæ, ob idque ſolius Dei reuelatione, notæ hominibus eſſe poſsint. Quocirca regem Nabuchodonoſor ſomnij ſui, quo maximè territus fuerat, ſollicitum & anxium, quod eius ſomnij rationem ex nullo ſuorum ſapientum cognoſcere potuiſſet, ſic affatus, eſt Daniel, *Myſterium, quod rex interrogat, magi, arioli, aruſpices, & ſapientes nequeũt indicare regi: ſed eſt Deus in cœlis reuelãs myſteria.* *Daniel. 2.*

IAMBLICVS exiſtimat diuina ſomnia ferè non cõtingere hominibus, niſi aut primo, aut extremo ſomni tempore: videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum eſt cibi potusq; vaporibus occupatus, & opreſſus: aut iam euaneſcente ſomno, vaporumque diſcuſſa caligine, ex illis ſordib⁹ emerſus animus, purior & acrior eſt ad diuinas illuſtrationes accipiendas. Quapropter vates, ac ſomniorum interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipſos ſomnia ſciſcitari, quo ea tẽpore ipſis contigiſſent: nam ſi profundo ſomno accidiſſent, ea planè abijciebant, rati non eſſe cõſentaneum, animo tunc obruto & demerſo, dari cælitus ſomnia: ſin autem ſomnia illis accidiſſent, exeunte ſomno, & animo ad ſuas functiones propè iam expergiſcente, tunc ea ſomnia diuinitus miſſa Deoque auctore digna iudicantes, ponderanda ſibi & interpretanda ſuſcipiebant. Legendus etiam eſt Philoſtratus in cap. 14. libro ſecund. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex ſuperſtitioſis AEgytiorum ſacerdotum *Iamblici opinio, de tempore quo diuina ſomnia contingant hominibus refutatur.*

obſeruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille ſtudioſiſsimus, exprompta ſunt. Deus nempe, iſtiuſmodi temporum legibus non eſt alligatus nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunque enim vult, quandocunque, & quibuſcunque vult, ſua inſpirat ſomnia: poteſt enim quouis tempore, imo etiam ſine tempore, ſedare ſubitò agitationem humorum, tranquillare ſpirituum animalium iactationem, purgare phantaſiam, mentem illuſtrare, animumque ad percipienda diuina ſomnia idoneè comparare.

QVAESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS RAtionis, & voluntatis eſſe queat.

Sæpè in ſomnio liber eſt rationis vſus.

SAEPENVMERO in ſomnijs, præſertim quæ doctis, prudentibus, & ſanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vſum rationis, & agitationem mentis, ſolutus, expeditus, ac liber eſt. Etenim nonnunquam ratio dormientis planè cognoſcit res ſimplices, easque vel componit inuicem, vel diſiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin etiã ad ſe ipſe animus conuertitur, & ad ſuas actiones conſiderandas, & diiudicandas aciem ſuam, vimque reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, ſecum ipſe diſceptat, an tunc homo dormiat, nec ne. Hæc autem liberum eſſe tunc rationis vſum, manifeſtè demonſtrant. Non propterea tamen exiſtimandum eſt, quia in ſomno interdum ſoluta eſt vis rationis, eſſe itidem perfectum liberi arbitrij vſum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitri vſum

Nunquam in ſomno eſt perfectus liberi arbitrij vſus.

opus

opus eſt perfecta hominis libertate, hoc eſt, ſolutione omnium ſenſuum, & potentiarũ, ita vt ſit ipſe homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, ſitq; dominus, ſui atque ſuarum omnium actionum, & in poteſtate eius ſit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in ſomno nequaquàm euenit.

QVAESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN QVO *donum ſapientiæ à Deo promiſſum ei, & tributum eſt.*

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. libro Regum, cap. 3. Deum in ſomno viſum eſſe Salomoni, iuſſiſſeque, vt peteretur ab ipſo quodcunque omnium maximè optaret: ipſum autem petijſſe ſapiẽtiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, poſthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamen, principibus huius mũdi, ſuper omnia, concupiſcenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionem vſque adeo placuiſſe Deo, vt ſummam ei ſe daturum ſapientiam, & prætèrea quæ nõ poſtulaſſet bona, cumulatiſsimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipſius ſcripturæ, ſatis intelligi videtur, Salomonem in illo ſomnio ſolutè ac liberè, non tantùm ratione, ſed etiam voluntate eſſe vſum: neque enim illa eius petitio facta in ſomno, tantopere Deo placere, tantumque ſapientiæ munus promereri potuiſſet, niſi eſſet ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis poſſet diſcuti, ac diſſolui. Nam primò quidem reſpõderi poſſet, illam Salomonis in ſomno *Solutio triplex.*

petitionem, placuiſſe Deo, non per ſe, ſed propter antegreſſam eiuſdem in vigilia ſimilem quandam petitionem, ex qua ſcilicet illa in ſomno extitit. Salomon enim ardentiſsimè expetierat, & à Deo poſtulauerat donum ſapientię, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo ſomnio declarauit fuiſſe ſibi gratiſsimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortaſſe cuipiam videbitur nonnihil dura, & contorta reſponſio. Quocirca ſubijciã alterum reſponſum: poſſet enim dici, à principio fuiſſe illud quidem ſomnium, ſed poſtea Deo mirabiliter operante, conuerſum eſſe in ecſtaſim ſeu raptum qualis nempè diuo Paulo, & Prophetis ſæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum ſenſu abſtractus, & ſimilis dormientium eſſet, per Dei tamen potentiã factum eſt, vt ſolutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomon quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo, ea quoque mereretur ab ipſo conſequi. Sed non placet hoc reſponſum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecſtaſi, perfectus liberi arbitrij vſus eſſe queat: tantũ dico, huic reſponſo minimè ſuffragari diuinam ſcripturam, quippe, ſuprà dicto loco narratura viſionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuiſſe Salomoni per ſomniũ, & narrata iam viſione, ſubiungit. *Igitur euigilauit Salomõ, & intellexit, quòd eſſet ſõnium.* quo perſpicuè ſignificatur, illam viſionem nullatenus fuiſſe raptum, vel ecſtaſim, ſed totam fuiſſe ſomnium, diuinum tamen ſomnium, ſcilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas haſce ſolutiones propoſitæ quæſtiones tradit Diuus Thomas in 1. 2.
quæ

quæſtione 113. art. 3. ad 2.

Erit igitur niſi fallor, ſimilius & propius vero tertium reſponſum, quod etiam Toſtado ſuper 3. cap. lib. 3. Regum, in quæſt. 12. maximè probatum eſt. Dicimus, cùm Salomō tunc veriſsimè dormierit, & illa eius viſio fuerit ſomnium, quemadmodū ſcriptura teſtatur, hinc neceſſariò effici, quicquid ibi factum eſſe dicitur, non reuera, ſed per imaginariam tantum dormientis viſionem eſſe factum. Videbatur igitur tunc ſibi Salomon petere ſapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipſius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item reſponſum, nullumque Dei promiſſum. Cur igitur, inquies, ſomnium illud à Deo datum eſt Salomoni? Videlicet, niſi mea errat cōiectura, tres ob cauſas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem eſſe Deum, & ab eo eſſe omnia bona expetenda & poſtulanda. Deinde, vt manifeſtum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata eſſet, & accepta Deo: ea nimirum, qua ſpiritualia bona corporalibus, cœleſtia terrenis, denique ad communem aliorū vtilitatem & ſalutem pertinentia, inanibus & infructuoſis præoptantur, atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta ſit Dei benignitas & munificentia erga ſeruos ſuos, quorum optata & poſtulata non ſolùm impleat, ſed etiam longè ſuperet, & abundanter excedat. Ecce Salomon ſolam à Deo ſapientiam poſtulauerat, præ hac cæteris bonis, quæ hominibus pretioſiſsima, & cariſsima ſunt, contemptis: cui tamen Deus, & ſapientiā ſupra ipſius votū, & reliqua bona, præter votū ipſi', largiſsimè dona-

Cur ſomnium illud datum fuerit Salomoni.

donauit. Verùm hæc noſtra de ſomnijs diſputatio, hunc habeat terminũ: vereor enim ne ſi longius producta ſit, moleſta & odioſa lectori eſſe incipiat. Quemadmodum enim ſomnus, quoad quietus & placidus eſt, membra dulciſsimè refouet ac recreat, viresq́ue reficit, ac redintegrat, ſi tamen in eo nimis longa nimisq́ue ſeria, & grauia contingant ſomnia, corpus pariter atque animum languefacit, & debilitat: ſic omninò cauendum nobis fuit, ne noſtra hæc de ſomnijs diſputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipſa forraſſe voluptatem ceperant, in faſtidium odiumq́ue conuerteret.

(***)

BENEDICTI PERERII LIBER TERTIVS,

qui eſt

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA.

TANTA eſt Aſtrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiam ſibi diuinam ſcripturam ſuffragari, ſuæque Aſtromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit DEVS creans luminaria cœli; *Et ſint in ſigna & tempora, &c.* ad ſuam referunt diuinationem aſtrologicam, per quam ipſi profitentur ex obſeruatione ſiderum futura rerũ euenta poſſe prædici. Quocirca B. Baſilius & Ambroſius alijque permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam in refellendis iſtiuſmodi Aſtrologorum prædictionibus orationem poſuerunt. Quorum nos Patrũ exemplis prouocati, & grauiſsimis DEI ſententijs contra Aſtrologos multifariam in diuina ſcriptura proditis permoti, quin etiam iuſtiſsimo aduerſus Aſtrologos odio, propter fraudulenta & perniciosa eorum figmenta, incenſi, librum hunc *Geneſ. 1.*

ad

ad confutandas eorum prædictiones à nobis ſcriptum, gratum multis atque vtilem fore exiſtimauimus. Scripſit aduerſus Aſtrologos copioſè quidẽ & eruditè Ioan. Picus Mirandulanus; ſed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atque vberi verſemur argumento; eò tamen breues erimus, quod non omnia quæ diſputari poſſent, ſed aptiora duntaxat cauſæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & diſputationis aduerſus Aſtrologos capita: Primò enim docebimus, ſacræ & Eccleſiaſticæ doctrinæ diuinationem Aſtrologicam eſſe contrariam: Tum oſtendemus, Aſtrologos eſſe rerum cœleſtium imperitos: Deinde, diuinatricem iſtam artem rectæ rationi ac philoſophiæ aduerſari demonſtrabimus: Adhæc, probabimus, aſtra non ſolùm non eſſe cauſas efficientes rerum futurarum, verùm nec eſſe certa ſigna quæ res futuras prænotent ac præmonſtrent: Ad extremum, cur nonnulla Aſtrologorum prædicta ſint vera, cauſas exponemus.

INDEX DISPVTATIONVM QVAE SINGVLIS IN PRAEDICTIS *capitibus explicantur.*

CAPVT PRIMVM.

1. *Sententijs diuinæ ſcripturæ; antiquis item Eccleſiæ inſtitutis & exemplis; rationibus etiam theologicis refelluntur Aſtrologi.*
2. *De vanitate oraculorum Apollinis.*
3. *Cur Dæmones prædicendo futura ſæpè fallant.*
4. *Non poſſe veritatem Chriſtianæ religionis cohærere cum veritate Aſtrologiæ iudiciariæ,*

5. *Quàm ſeuerè olim Eccleſia in iſtiuſmodi Aſtrologos animaduerterit.*

6. *De Multis perſpicuè falſis & impijs Aſtrologorum ſententijs.*

CAPVT. II.

7. *Aſtrologos iudiciarios eſſe rerum cæleſtium imperitos.*

8. *Aduerſus fictitiam antiquitatem obſeruationum quàm iactant Aſtrologi.*

9. *De noua ſtella quæ ſuperioribus annis viſa eſt.*

10. *Quam ſit difficilè aſpectum ſiderum in ortu cuiuſque hominis exactè annotare.*

CAPVT III.

11. *Probatur octo rationibus, non poſſe Aſtrologos ex arte & ſcientia ſua prænoſſe ac prædicere futura contingentia.*

12. *Præter cauſas cœleſtes, neceſſariam eſſe notitiam cauſarum particularium ad prænoſcendos earum effectus.*

13. *De ſimili ortu & diſſimilibus euentis Geminorum.*

14. *Pulcherrima diſputatio Bardeſanis aduerſus Aſtrologos.*

15. *Vtrum ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.*

16. *Quàm ſit vana ac futilis prædictio Aſtrologorum de aliquo, quòd ſit futurus ſummus Pontifex.*

17. *Nullam poſſe eſſe ſcientiam vel artem iſtius Aſtrologiæ.*

18. *Vanitas & falſitas multarum prædictionum aſtrologicarum*

19. *Errores Aſtrologorum in Chronologia.*

20. *Aſtrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & ſapientibus viris eſſe contemptam & damnatam.*

21. *Cui generi hominum arrideat prædictiones Aſtrologicæ, quas S. Ambroſius comparat telis aranearum.*

22. *Diſputatur contra tria fundamenta Aſtrologiæ iudiciariæ.*

23. *Vtrum aſtra natalitia cuiuſque, poßint eſſe certæ cauſæ omnium quæ ei euentura ſunt.*

24. *Vtrum*

24. *Vtrum ſit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.*

25. *De vanitate Aſtrologorum diuinationem ſuam extendentium etiam ad ciuitates, non ſolum ad homines.*

26. *Cur Aſtrologi non, vt de hominibus, ſic etiam de ſtirpibus & alijs animantibus ex obſeruatione aſtrorum vaticinentur.*

27. *De antiquitate iſtius Aſtrologiæ apud Aegyptios & Chaldæos.*

CAPVT IV.

28. *Vtrum aſtra, ſi non ſunt cauſæ, ſaltem ſint certa ſigna omnium futurorum.*

29. *Vtrum ſecundùm Auguſtinum aſtra ſint ſigna omnium rerum humanarum.*

30. *De natura & varietate ſignorum.*

31. *An cometæ ſigna ſint humanarum rerum.*

32. *An qui aſtra faciunt ſigna rerum futurarum, ſimul etiã neceſſario inducant & aſtruant Fatum.*

CAPVT V.

33. *De quatuor cauſis propter quas euenit vt nonnunquam Aſtrologi vera prædicant.*

34. *Inſtinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. *Quot modis Dæmon futura prænoſcat, & hominibus præmonſtrare ſoleat.*

36. *Quot modis & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum vel iſtorum Aſtrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

37. *Iſtiuſmodi Aſtrologos ferè improbos & flagitioſos eſſe.*

38. *De vſu ſortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*

39. *Permiſſu DEI, nimis cupidos ſciendi futura, laqueis Dæmonum irretiri, & variis ac perniciofis erroribus implicari.*

40. *Multos diuinare futura; magis ex prudentia & vſu rerum humanarum, quàm ex arte aſtrologica.*

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem conſulentium Aſtrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM diuinæ Scripturæ, diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ac doctrinæ Theologicæ eſſe contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. 1. *Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis item Eccleſiæ inſtitutis & exemplis; rationibus etiã Theologicis refelluntur Aſtrologi.*

CLAMAT multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præſcientiam & prædictionẽ, non eſſe hominum ſed ne dæmonum quidem, verùm vnius DEI propriam. Quapropter apud Iſaiam cap. 41. ita ſcriptum eſt. *Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia dij eſtis vos*: & cap. 44. *Ego ſum Dominus irrita faciens ſigna diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens ſapientes retrorſum, & ſcientiam eorum ſtultam faciens*: cap. autem 47. deridens Deus Babylonios & Chaldæos ſyderalibus ſuis obſeruationibus præfidentes. *Sta*, inquit, *cum incantatoribus tuis, & cum multi-*

tudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid profit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior. Defeciſti multitudine conſiliorum tuorum: ſtent & ſaluent te Augures cæli, qui contemplabantur ſydera, & ſupputabant menſes, vt ex eis annuntiarent ventura tibi. Et paulò ante dixerat: *Sapientia tua & ſcientia tua, hæc decepit te.* Hieremias quoque. 10. monet Iudæos vt Aſtrologicas obſeruationes pro nihilo ducant, nihil enim ſibi à ſtellis vel ſperandum vel timendum eſſe. ſic autem ait: *Iuxta vias gentiũ nolite diſcere; & à ſignis cœli nolite metuere quæ timent gentes: quia leges populorum vana ſunt.* Salomon autem Eccleſiaſt. cap. 10. ſcientiam futurarum rerum denegat homini, *Ignorat homo*, ait ipſe, *quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe futurum ſit quis poterit iudicare?* idem cap. 8 eiuſdem lib. *Homo*, inquit, *ignorat præterita, & futura nullo ſcire poteſt nuncio.* Liquet igitur diuinationem aſtrologicam in ſacris literis contemni, derideri, ac reprobari.

Decreta Eccleſiæ contra Aſtrologos Iudiciarios.

Cum doctrina ſacrarum literarum, etiam iudicium Eccleſiæ, vt par erat, mirè congruit. Semper enim Eccleſia inde vſq; à primordijs ſuis, Iudiciarios Aſtrologos odit, fugit, damnauit. Extant aduerſus ipſos plurima & ſeuerisſima decreta Eccleſiæ, quæ legere licet in ſecunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinq; quæſtiones, & in Concilio Bracarenſi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I. in aſſertione Fidei contra Priſcillianiſtas. Fertur A-

Alexander Papa.

lexander Papa huius nominis III. quendã presbyterum qui ſemel duntaxat conſuluerat Aſtrologũ de quodã furto in Eccleſia ſua facto, in vnum annum priuaſſe altaris miniſterio. Crebras itẽ reperimus

ximus in ſcriptis ſanctorum Patrũ aduerſus Aſtrologos, quos illi nunc Chaldæos vel Genethliacos, aliâs Mathematicos aut Planetarios appellãt, diſputationes, ex quibus apparet quã fuerit maiorib⁹ noſtris genus hoc hominũ exoſum & abominatũ. Multa contra illos diſputat Baſilius hom. 6. in Geneſim, Chryſoſtomus & Gregori⁹ Magnus in cap. 2. Matth. ſed præter cæteros Auguſt. lib. 2. ſuper Geneſim ad literam cap. 17. lib. etiã 2. de doctrina Chriſtiana cap. 21. & aliquot proximè ſequentib⁹ capitib⁹, ſubtiliter tamẽ & copioſè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodẽ pertinet quæ cõtra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. ca. 9. de Præparatione Euan. argumentatur Euſebius. *Baſilius Chryſoſt. Gregor. homil. 10. ſuper Euang. Auguſtin. Euſeb. Cæſ.*

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apoſtata, qui in libris quos aduerſus Chriſtianos effutiuit, probare voluit, ex his quæ ſcripta ſũt in cap. 15 Geneſ. Abraamũ & Aſtrologiam & aruſpicinam coluiſſe, Aſtrologiã quidem eius, ſignificari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraam foras, & ait illi, Suſpice cælum & numera ſtellas ſi potes: Sic erit ſemẽ tuum.* Aruſpicinæ verò ſcientiam eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennẽ, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes contra ſe altrinſecus poſuit: aues autẽ nõ diuiſit. Deſcẽderuntq́; volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abraam.* Deinde, ſubijcitur prædictio peregrinationis & ſeruitutis poſterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè cõfutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduerſus Iulianũ edidit. Alij fidẽ huic *Iuliani Apoſtatæ calumnia. Iuliani Apoſtatæ calumnia à Cirillo repulſa.*

Matth. 2.
Chryſ hom. 6. in Matth.
Greg. hom. 10. in Euang.

vaniſsimæ, aſtrologiæ aſſerere & aſtruere conantur ex illa ſtella quæ nato Chriſto aparuit, cuius aſpectu excitati tres illi Magi, ductuque ad adorandum Chriſtum venerant. Sed iſtos manifeſtis argumentis Chryſoſtomus & Gregorius in homilijs ſuper illud Euangelium ſcriptis, redarguunt & conuincunt.

Argumentis ex ſacra Theologia ductis, aſtrologica diuinatio refellitur.

Cæterùm, errorem Aſtrologorum etiam rationibus ex doctrina Theologica contextis refutare poſſumus. Principiò, *Nemo* vt ait Paulus 1. Corinth. 2. *nouit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis*; ſed homo neſcit quid ipſemet poſt multos annos aut etiam dies acturus ſit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. *Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies: &, Non eſt via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem diſponit.* Eſt námque non modò quorumlibet hominum, ſed etiam Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipſemet homo neſcit quid futuro tempore facturus ſit, quanto minus id ſcire poteſt Aſtrologus? Deinde, ne ipſe quidem diabolus certò poteſt noſſe res futuras: ſi enim futura omnia dæmon ſciret, nunquã profectò impuliſſet Iudæos ad crucifigendũ & occidendum Chriſtum Dominum quippe præuidiſſet per crucem & mortem Chriſti, imperiũ quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec ſanè dæmon tentaret & infeſtaret ſeruos Dei à quibus in tẽtatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationũ creſcente Sanctorum gloria, magis ipſe, quæ eius eſt ſuperbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. De

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiuſmodi erant reſponſa & oracula Apollinis delphici quondã apud Græcos nobliſsima & clariſsima; quæ ad diuinationem aſtrologicam pertinuiſſe, locuples auctor & teſtis eſt Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Euſebius libro 6. de Præparatione Euangelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipſos ſtellarum motu ita eſſe futura ſignificare; id quod maximè Apollo multis reſponſis aperuit. In hiſce autem oraculis & diuinationibus ſæpè mentitum eſſe Apollinem, idem auctor eſt Porphyrius; exquiſitam enim futurorum cognitionem ait non hominibus modò, ſed multis etiam deorum in cõprehenſibilem eſſe. vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, ſed non ſponte: ſolent enim præmonere, ſe tunc vera reſpondere non poſſe, homines tamen ex amentia perſeuerant vrgere & cogere eos vt reſpondeant. Apollo igitur delphicus, cum eiuſmodi eſſet cœli & continentis affectio vt verum præuidere non poſſet, retine, dicebat per Vatẽ, vim iſtam, & potentia verba hæc ne proferas; falſa enim dicam, ſi coges. Et in alio reſponſo, Nihil hodie, inquit Apollo, ſtellarum mihi via dicendum præſtat. Deinde, concludens Porphyrius ait, Manifeſtum iam fecimus vnde falſitas ad deorũ oracula ſubrepat. Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in lib. ſexto de Præparatione Euangelica, cap. 4. Euſebius cõmemorat. Fuit etiam olim quidã Oenomaus, vir apud Græcos tam philoſophia quã eloquentia nobilis, qui reſponſis delphici Apollinis ſæpè deluſus atque deceptus, diligẽter & curioſè collegit

Porphyrius.

Oenomaus vehemens & diſertus oraculorum Apollinis confutator.

quamplurima eius oracula, eaque vt vana, futilia & falſa confutauit, vt refert Euſebius libro 5. de Præparatione Euangelica, cap. 10.

§. 3. *Cur dæmones prædicendo futura ſæpè fallant.*

QVATVOR porrò ob cauſas vſu venit in prænuntiando futura falli dæmonem. Primò, quia nimis aſſeueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum ſit admodum mutabile & ad omnia flexibile & planè liberum, nõnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos ſæpè diuinitus incitati & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm noſtro ingenio noſtroque arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, vt quod dæmon agere conſtituerat & prædixerat, prohibente impedienteque Deo, non poſſit exequi. Denique, multa DEVS ſolet aliquando præter communem ordinem naturæ, præterque generalem ſuam & ordinariam prouidentiam agere. Atque his rebus crebrò dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet, Aſtrologos prædicendis futuris rebus veraces eſſe, cum in eo vel dæmones falli ſæpè contingat? Sed quid ego de dæmonibus loquor? Theologi docẽt, ne ipſos quidem ſpiritus cæleſtes ac beatas mentes quę liquidò cernunt & clariſsimè vident Deũ, tenentque perfectiſsimam cognitionem cęlorum cunctarumq; rerum naturalium, certò ſcire futura quæ nimirũ pendent ex libero arbitrio; niſi earum rerum DEVS ſingularem ipſis notitiã impertiat. Cuius autem amentiæ eſt, Aſtrologis tribuere quod nec Angelis nec beatis mẽtibus conceſſũ eſt?

§. 4. Non

§. 4. *Non poſſe veritatem Chriſtianæ religionis cohærere cum veritate aſtrologiæ Iudiciariæ.*

SED illa in primis fortis eſt argumentatio. Si Chriſtiana religio & diſciplina vera eſt, vt eſt profectò veriſsima, non poteſt eſſe vera, nec Chriſtianis probari poteſt illa opinio Aſtrologorum, vt quam illa vanitatis, falſitatis & impietatis perſæpè damnauit: ſin autem falſa eſt doctrina Chriſtiana, cum ipſa totum ferè orbem complexa ſit, omneſque propemodum gentes ſuo imperio ſubiecerit & plus mille quingentos annos vigeat & regnet in mundo, ſi omnia quæ apud homines fiunt ex cœlo proueniunt ac pendent, neceſſe eſt tantam hominum ad fidem Chriſti accipiendam tuendamq; propenſionem tantumq; ſtudium, ex inſigni aliqua & præpotẽti cõſtellatione prouenire: quare cœlum inclinaret & induceret homines ad malum. Si enim fides Chriſti eſſet falſa, magis profectò eſſet falſa & deteſtabilis quàm alia quælibet ſecta: ea namque docet de Deo & rebus diuinis, quæ ſi falſa ſunt, nefariam ſanè ſuperſtitionem & execrandam impietatem contineant neceſſe eſt. At verò, cùm vita quæ ad normam fidei Chriſtianæ agitur, ſit optima & inculpata, nec laude tantùm ſed ſumma etiã admiratione digniſsima, hinc neceſſario efficeretur, ab eadem conſtellatione proficiſci bonum & malum: malum quidem, propter falſitatem doctrinæ Chriſtianæ; bonum autẽ propter vitæ quæ ad eius doctrinæ regulam informatur & dirigitur, probitatem atque præſtantiam. *Egregia ratio aduerſus Aſtromantiam.*

Ad hæc, maxima probatio & confirmatio fidei noſtræ & clariſsimum diuinæ prouidentiæ argu- *Preclara argumentatio.*

mentum illud eſt, quæcumque circa Chriſtũ Dominum & eius Eccleſiam euenerunt, ea multis antè ſæculis fuiſſe per Prophetas, ad vnũ omnia propriè, diſtinctè, explicateque prædicta: ſi auten eiuſmodi prędictio per Aſtrologiam fieri poſſet rueret funditus & ad nihilum recideret firmiſsimũ noſtræ religionis fundamentum. Ne multa, ſtiuſmodi Aſtrologorum doctrina veram Philoſophiam moralem, nedum ſacram Scripturã & Theologiam, quantum in ipſa eſt, planè peruertit qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idque cuncta hominum opera facta, caſus & euenta ex cœli obſeruatione præſentiri & prædici poſſe, huic quoque neceſſariò perſuaſum eſſe debet materialẽ & mortalẽ eſſe animũ noſtrũ, nullumq́ eſſe liberum arbitrium, nec talẽ eſſe prouidentiã Dei, qualem Fides noſtra prædicat; myſteria itẽ Chriſtianæ religionis pendere è cœlo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Teſtamento edita, licet dicantur, vt re vera ſunt, ſupernaturalia, ad cœleſtes nihilominus cauſas & virtutes reuocari. Huic quoque opinationi conſequens eſt, neglectio & prætermiſsio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excuſatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum.

Caietani breuis ſed vera & memorabilis aduerſus prædictiones aſtrologorum ſententia.

Caietanus in Summula vbi agit de aſtrorũ obſeruatione, ſimillima docens eorũ quæ diximus verè magis & doctè quàm eleganter & ornatè ita ſcribit, Aſtrorum obſeruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana, tripliciter peccato ſubijci poteſt. Primo, ſi ea quæ fidei Chriſtianæ myſteria ſunt, tanquam ſubſint cœleſtibus cauſis, habeantur: ſecundo, ſi futura contingentia quærantur

rantur vel habeantur vt certa ex cæleſtibus cauſis: tertio, ſi electiones ſuas quis ſubijciat cœleſtibus cauſis tanquam legi illarum, ita vt vitam & actiones ſuas regulet ſecundum cœlos. Et quodlibet horum trium eſt ex ſuo genere peccatum mortale: quia primum eſt contra ſpiritualitatem Chriſtianæ religionis, quæ ſuper cœlos eſt, immutare potens etiam ipſos cœlorum curſus iuxta id quod ſcriptum eſt in Pſal. 148. Confeſsio eius ſuper cœlum & terram: & hoc experientia teſtata eſt. Secundum verò, eſt contrà veritatem doctrinæ Chriſtianæ & liberi arbitrij, quo domini ſumus noſtrorum operum. Tertium eſt contra dignitatẽ gratiæ, legis diuinæ, ac humanæ mentis qua ſuper omnia corporalia ſumus conſtituti. Et ſicut erraremus ſubijciendo nos paſsionibus iræ, odij, ſpei, timoris; ita quod haberemus impetus paſsionum pro lege: ita vilificamus nos, ſi inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim ſunt, & per modum paſsionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In Actis autem Apoſtolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Epheſi concionibus & ſermonibus B. Pauli. conuerſi erant ad Chriſtum, & curioſa prius fuerant ſectati, attuliſſe libros ſuos, & coram omnibus combuſsiſſe: fuiſſe autem eos libros de rebus ad iudicariam Aſtrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentarijs ſuper Pſalmos dixit Auguſtinus; qui etiam Mathematicum quendam, hoc eſt, iſtam Aſtrologiam profeſſum, poſtea pœnitentem profeſsionis ſuæ, cupiẽtemque reconciliari Eccleſiæ, niſi publica & ſolenni pœnitentia præmiſſa, non recepit. verùm ſententia Auguſtini, quod ea maximè attingit id

L 5 quod

quod nunc agitur, totidem verbis hic aſſcribam. Poſt enarrationem igitur 61. Pſalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram ſiſteretur, hæc dixit Auguſtinus: Iſte ex Chriſtiano & fideli pœnitens redit, & territus poteſtate Domini conuertitur ad miſericordiam Domini: ſeductus enim ab inimico cum eſſet fidelis diu Mathematicus fuit, ſeductus ſeducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus eſt contra Deum qui dedit hominibus poteſtatem faciendi quod bonum eſt, & non faciendi quod malum eſt. Iſte dicebat quod adulterium non faciebat voluntas propria, ſed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, ſed Mars: & iuſtum non faciebat Deus, ſed Iupiter: & alia multa ſacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Chriſtianis nummos abſtuliſſe? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominũ vſquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Modo ſicut de illo credendum eſt, horruit mendacium & multorum hominum interitum: ſe aliquãdo à diabolo ſenſit illectum, conuertitur ad Deum pœnitens. Noſtis in Actibus Apoſtolorum eſſe ſcriptum, cap. 19. quia multi perditi, id eſt, talium artiũ homines & doctrinarum nefariarum ſectatores, omnes codices ſuos ad Apoſtolos attulerunt, & incenſi ſunt libri tam multi, vt pertineret ad ſcriptorem æſtimationem eorum facere, & ſummam pretij conſcribere. Hoc vtique propter gloriã Dei, ne tales etiam perditi deſperarentur ab illo qui noui: quærere quod perierat. Perierat ergo iſte, nunc quæſitus, inuentus, adductus eſt: portat ſecum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem

Notabilis oratio quam habuit Auguſtinus in reconciliatione cuiuſdam Mathematici cum Eccleſia.

Pſal. 4.

ignem miſsis, ipſe in refrigerium tranſiret. Ante Paſcha enim cœpit petere de Eccleſia Chriſti medicinam, ſed quia talis eſt ars in qua exercitatus erat, quæ ſuſpecta eſſet de mendacio atque falla-cia, dilatus eſt ne tentaret, & aliquando tamen admiſſus eſt ne periculoſius tentaretur. Hactenus Auguſtinus.

§. 5. *Quàm ſeuerè olim Eccleſia in iſtiuſmodi Aſtrologos animaduerterit.*

CERTE in primitiua Eccleſia iſtiuſmodi aſtrologica non ſecus quàm ars magica, reprobata, vetita & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de menſuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretẽ ob eam maximè cauſam fuiſſe à Patribus ex Eccleſia pulſum, quod natiuitatẽ obſeruationibus cęterisq; diuinationibus aſtrologicis ſtudioſe vacaret. Non eſt pro derelicto habendum, cum ſit admodum memorabile, quod Originem in Commentarijs ſuper Geneſim de iſta aſtrologia prodidiſſe, libro 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9. tradit Euſebius. ſic enim ſcripſiſſe illum ait: Non ſolum Gentiles ſtellarum cõiunctione atque aſpectu quæ in terris ſunt, neceſſariò accidere credunt, quam vim Fatum appellant, verumetiam multi ex fidelibus conturbātur, impoſsibile aliter fieri credentes quàm ſtellarum curſus effecerit. vnde ſequitur nullā in nobis eſſe libertatem, nullam operationem noſtram laudari aut vituperari iure poſſe; ita prædictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna ſupplicia, alij ad æternam beatitudinem prædeſtinantur, falſo fore prædicaretur. Quid plura? ipſa quoque fides & Saluatoris noſtri aduętus, & omnis Prophetarũ labor,

B. Ephiphanius.

Origenes egregia contra Aſtaologos diſputatio.

labor, ac Apoſtolorum in conſtituendis Eccleſijs prædicatio, inania erunt: niſi forte Chriſtum quoque quis audeat dicere, cœleſtium corporum vi coactum feciſſe quæ fecit, paſſumq; fuiſſe quæ paſſus eſt, nec eius deitatis potentia ſed ſtellarum virtute cuncta eueniſſe: his impijs verbis etiam illud conficitur, vt fideles Fato ducti in Chriſtum credant: denique, vt vel nullum ſit boni & mali diſcrimen, vel etiam malorum auctor ſit Deus: mulluſque hominũ propter bene vel malè facta præmio aut pœna dignus cenſeri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obſecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Animaduerſio in Petrum de Aliaco.

Eat igitur nunc Petrus de Aliaco, & iſtam Aſtrologiam amplexetur, exoſculetur, præfractéque defendat, atque obnixè conetur eam cum philoſophia, quin etiam (ſi Deo placet) cum Theologia conſociare atque coniugare; ſcilicet falſitatẽ cum veritate, tenebras cum luce, dæmonem cum Deo. qui nec veritus eſt ſcripto prodere, diluuiũ Noëticum, & ortum Chriſti Domini, aliaq; ſumma prodigia & miracula, etiam ſyderalis ſcientiæ peritia ex aſtrorum obſeruatione pręnoſci ac prędici potuiſſe.

§. 6. *De multis perſpicuè falſis & impijs Aſtrologorum ſententijs.*

SED quo manifeſtius appareat quàm ſit impia & execranda iſtorum doctrina, ponam hic paucas quaſdam eorum ſententias & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam iſtorum, ex Marte in nona cœli regione feliciter cõſtituto, tantum præſtari nobis contendunt, vt ab obſeſsis corporibus ſola præſentia dæmones expella-

pellamus. Alij iactant ſe hac arte, de eius qui naſcitur conſcientiæ arcanis & ſecretis ſine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos eſt, duos eſſe planetas auctores felicitatis humanæ, Venerem quidem præſentis, Iouem autem poſt hanc vitã futurę. Maternus porrò eiuſmodi figmentorũ & mendaciorum ſtudioſiſsimus & curioſiſsimus, cum multa memoret quæ à Saturno conſtituto in Leone accidunt hominibus, ſubdit, eiuſmodi homines longęuos fore, & poſt mortem animas eorum in cœlũ dijs applicatas euolaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone poſitus, animas eorum qui ſic ſe habuerint in terra innumeris anguſtijs liberatas, ad cœlum & originis ſuæ primordia reducet. Denique Albumazar ſcribit, qui Luna Ioui coniuncta in capite Draconis, Deo ſupplicauerit, eum quicquid petierit à Deo, certiſsimè impetraturum id quod Petrus Apponenſis expertum ſe eſſe confirmat. nã cum vigente illa coniunctione, ſcientiã rerũ à Deo poſtulaſſet, ait ſe poſt eam diem, magnam ſibi factã eſſe ſcientiæ acceſſionem, ſenſiſſe. Hæc autem & alia eorum ſimilia, quàm ſunt nefaria, deteſtanda, & Chriſtianæ religioni exitialia? quantumq; valeant ad eleuandam, vel potius delendam fidem eorum quæ diuina Scriptura docet immediatè, ſupernaturaliter, ac miraculoſe fieri à Deo, nemo eſt tam hebes ingenio & tardus intelligentiã, vt non clariſſimè intelligat. Si quis autẽ hæc plenius atque ſubtilius ſcire auet, legat quæ in hanc ſententiã cum alibi, tum lib. 2 cap. 5 & lib. 5. cap. 11. & inde vſque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copioſè tractat.

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponenſis.

ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A Philoſophia redargui & conuinci, primò quidem ea ratione, quod iſtiuſmodi Aſtrologi cœleſtium rerum ſint imperitiſſimi.

CAPVT. II.

Multiplex & præualida cõtra Aſtrologos ex Philoſophia argumentatio.

DIVINATIONEM Aſtrologicam futilem eſſe nulloq; nixam fundamento, Philoſophus quidem ad hunc modum argumentabitur, Aſtrologi nec certò ſciunt omnes aſtrorum vires, defluxus, & effectus; nec ſi eas res ſcirent, ſatis id foret ad certam rerum futurarum præſenſionem; ergo prædictiones aſtrologicas inanes & fallaces eſſe neceſſe eſt. Duo in hac argumentatione ſunt poſita, explicatius à nobis tractanda & confirmanda; alterum eſt, imperitos eſſe Aſtrologos rerum cœleſtium; alterum verò eſt, vt eſſent illi peritiſsimi earum rerum, non propterea tamen poſſe eos futura omnia prænoſſe. de priori autem dicamus prius.

§. 7. *Aſtrologos Iudiciarios eſſe rerum cœleſtium imperitos.*

ESSE igitur Iudicarios Aſtrologos ſyderalis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ ſubijciã. Principiò, valde arduum & operoſum eſt, etiam quæ de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis obuia, perfectè cognoſcere: veluti quæ ſit cœli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique aſtrorum numerus, eorumque inter ſe in magnitudine, luce, poteſtate & effectu comparatio.

tio. atque huius difficultatis facit clariſsimum indicium tanta opinionum varietas, quantam eſſe his de rebus inter maximos Philoſophos cernimus. Ariſtoteles certè Philoſophorum omnium facilè princeps, ingenuè fatetur ſe multarũ rerum cœleſtium non exquiſitam ſcientiam, ſed opinabilem & coniecturalem tantùm notitiam tenere: Et quia manifeſtis certisque rationibus deſtituatur, cogi ſe non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis vti. Videre hæc licet apud ipſum Ariſtotelem in ſecundo lib. de Cœlo textu 17. 34. 60. & 61. hoc ſi eſt. quis credet, Aſtrologis, quos ſolis luce clarius eſt nulla re comparandos eſſe maximis illis philoſophis, quod eſt in cœlo abſtruſsimum, & iudicio ſummorũ Philoſophorum mortalibus incomprehenſibile, veritatem dico rerum omnium futurarum, eſſe liquidò cognitam exploratéque perceptam? Deinde, rogemus iſtos Aſtrologos vt faciliores quaſdam quæſtiones de cœlo nobis enodent: percunctemur ex ipſis, an cœlum ſit natura quædam ſimplex, an compoſita ex materia & forma; vtrum talis ſit materia cœli qualis eſt rerum omnium ſublunarium, an omninò diuerſa; ſitnè cœlum animatũ an inanimum; num ſua vi & à ſe moueatur an extrinſecus ab Angelo; vnde potiſsimum in cœlis æſtimari & iudicari debeat dignitatis eorum præſtantia; quid cauſæ ſit cur non omnes orbes vno motu circumagantur, ſed alij vno tantùm, alij pluribus, alij verò paucioribus: aperiant nobis quam habeant propriam vim & potentiam ſingulæ ſtellæ in elementa, metalla, ſtirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum ſimilia ſciſcitemur ex iſtis Aſtrologis, profectò reperiemus ipſos doctrinæ

Ariſtoteles.

harum

harum rerum planè rudes & prorſus expertes. Quî fit igitur credibile, planiora hæc & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotiſſima & occultiſsima, eſſe comperta & explorata? Poſtea, doceant nos iſti defluxus & effectus qui nunc ex varijs aſtris dimanant ad diuerſas & diſſitas mundi regiones, ſic enim fortaſſe credemus illis futuros ſyderũ effectus prænũtiantibus. quis enim neſcit procliuius & propenſius eſſe præſentia noſſe quàm futura, præſertim mutabilia & quę variè poſſunt contingere, ob idque incerta? Exponant item nobis occultas proprietates & vires quas habent res ſublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus; hæc enim cum proxima ſit atque nobis coniuncta & cunctis penè ſenſibus noſtris ſubiecta, & quæ quotidianis experimentis peruestigari & explorari poſſunt; planiorem intelligentiam & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum cæleſtium maximi laboris & difficultatis eſt, cum tam longè diſtet à nobis cœlum, nec alio quàm vnico oculorum ſenſu mortalibus pateat: quem tamen ſæpè falli contingit propter tãtam interualli longinquitatem, vel ſummam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij aut viſus, vel propter vitium aſtrolabij, tabularum & inſtrumentorum aſtronomicorum. Atque hoc etiam apud ſacras literas in cap. 9. lib. Sapientiæ teſtatum legimus: *Corpus* inquit, *quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Et difficilè aſtimamus quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inuenimus cum labore. quæ autẽ in cœlis ſunt quis inueſti-*

neſtibabit? Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum ſanctum tuum de altiſsimis? Extremum autem huius ſententiæ, omninò redarguit Aſtrologos, qui humana omnia euenta quorum multa ex ſecretiſsimo DEI conſilio & voluntate pendent, diuinare ſe poſſe profitentur.

§. 8. *Aduerſus fictitiam antiquitatem obſeruationum quam iactant Aſtrologi.*

PRAETEREA, iactant Aſtrologi, habere ſe innumerabilium annorum obſeruationes rerum euentis comprobatas, è quibus ars ipſorum collecta & confecta ſit: nam cum in omni præteriti têporis ſpatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, iiſdem ſignis antegreſsis; ars eſt effecta eadem ſæpè animaduertendo atque notando; quare Chaldæos ferunt quadringenta ſeptuaginta millia annorum, monumentis huiuſmodi obſeruationum aſtrologicarum comprehenſa habuiſſe. Verùm, hoc quàm ſit commentitium & improbabile, vel ex eo liquet quod Aſtrologi non potuerunt eiuſmodi obſeruationes & experientias, non dico millies vt ipſi iactitant, ſed ne ter quidem biſue colligere & comparare potuerunt. nam cœli facies, & omnium ſignorum cœleſtium poſitura quæ ſemel fuit, eadem omninò vel nunquã, vel non niſi poſt immenſa annorum ſpatia redire poteſt: quippe octauus orbis in quo ſunt inerrantes ſtellæ, non ante ſex & triginta annorum millia circuitum ſuum abſoluit. quin doctiſsimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli eſſe inter ſe incommenſurabiles, ob idq; eandem cœli faciem, eundemque ſtellarum poſi-

tum ſæpius euenire non poſſe.

Phauorinus contra Aſtrologos. Hanc rationem Phauorinus philoſophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculētius & elegātius tractat his verbis, Si Chaldæorum iſto modo cœpta fieri obſeruatio eſt, vt animaduerteretur quo habitu, qua forma, quáque poſitura ſtellarum aliquis naſceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumſtantia rerum negotiorumque, & ad poſtremum finis etiam vitæ ſpectaretur; eaque omnia, vt vſu venerant, literis mandarentur: ac poſtea longis temporibus, cùm ipſæ illę eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque euentura exiſtimarentur qui eodem illo tempore nati fuiſſent: Si iſto, inquit, modo obſeruari cœptum eſt, ex eaque obſeruatione compoſita quædam diſciplina eſt, nullo id pacto poteſt procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot ſæculis orbis hic obſeruationis perfici quiuerit. Conſtare quippe inter Aſtrologos dicebat, ſtellas iſtas quas erraticas dicerent, quæ eſſe omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu ſimul omnes vnde profectæ ſunt, regredi; vt neque vllus obſeruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. ſic Phauorinus. Adhæc, licet Aſtrologi cognoſcere poſſent ſingulares vires & defluxus cuiuſlibet aſtri, ſeparatim tamen, quam vim habeant ſydera, cum defluxus diuerſorum aſtrorum vnà coëunt & permiſcētur, vel in cęlo vel in aëre vel in in terra vel etiam cum cauſis ſublunaribus earúmque actionibus; ab ipſis nequaquam ſciri poteſt. Audiat lector

ctor Origenem, cuius ex Commentarijs ſuper Geneſim, hanc Euſebius extremo lib. 6. de Præparatione Euangelica citat ſententiam: Quæ autem, inquit, commiſtione, compoſitione, ac temperie diuerſorum aſpectuũ fieri aſſerunt, profectò concedent nullo modo ſciri poſſe. Quomodo enim quantum diminuatur de læſione maligni aſpectus propter aſpectum benigni ſyderis percipies? & vtrum auferat malignus quod à benigno conceditur, quoniam locum eius aſpexerit; aut mutet, aut imminuat, aut miſtura quædam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia ſi quis altius inſpiciat, facilè credat nõ poſſe iſta humano ingenio penitus percipi. Vnde ſi quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quàm veritatẽ conſequi Genethliacos. Quamobrem Eſaias etiam quaſi hæc omnibus impoſsibilia ſint ad filiam Chaldæorũ, qui maxime iſtud profitentur ait, *Adſint & ſaluam te faciant Aſtrologi, cœli Augures annuncient tibi quid euenturum ſit.* His enim verbis docemur, vel diligentiſsimos in hac re Chaldæos, non poſſe prædicere quæ velit vnicuique genti DEVS attribuere. Hactenus Origenes. *Origenes.* *Eſaiæ 47.*

HIS accedit, multas eſſe ſtellas quæ vel non clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas ſibi eſſe cognitas, permultas verò necdum exploratas fatentur Aſtrologi. qua ratione igitur ex paucis aſtris quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum ſyderum quæ neſciunt influxus, notorum ſibi ſyderum effectus, aut impediri aut variari poſsint? niſi fortè aſtrorum quæ latent ipſos nullas eſſe vires nullosq́; defluxus, impudenter & abſurdè mentiantur. Certè cõſtat inter

Aſtrologos numerari in octauo cœlo millle præterq; viginti duas ſtellas. quarum cum quælibet maior ſit terra, neceſſe eſt ingenté eſſe earum vim & potentiam. huiuſmodi ſtellarum, vel nullam vel perexiguam notitiam habent Aſtrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè conſtet ex planetarum obſeruationibus, in quibus tota propemodum verſatur & conſumitur. Vidit hoc, qua erat perſpicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæſtionum, cap. 32 eleganter expoſuit, Quid eſt aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quàm quod paucis nos ſyderibus aſsignant; cum omnia quæ ſupra nos ſunt, partem ſibi noſtri vendicent? Submiſsiora forſitan in nos propius vim ſuam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia proſpiciunt. cæterũ, & illa quæ aut immota ſunt, aut propter velocitatem vniuerſo mundo parem, immotis ſimilia, non extra ius dominiumq; noſtri ſunt. Hæc Seneca.

9. *De noua ſtella, quæ ſuperioribus annis viſa eſt.*

SVPERIORIBVS annis vidimus ſtellam nouam ante illud tempus nunquam in cœlo viſam, & iudicio Aſtrologorum in eodem loco, vbi ſtellæ fixæ lucẽt, poſitam: hæc cum ad aliquod tempus conſpicua fuiſſet, repentè tota ex aſpectu noſtro diſceſsit & prorſus euanuit. hanc ſtellam neceſſe eſt vel in cœlo eſſe generatam & poſtea corruptam, idemque in alijs ſæpius euenire longis tamen temporũ interuallis veriſimile eſt: vel eſſe ſupra ſeptem planetas alia ſydera errãtia quæ proprios quidem meatus, ſed nobis tamen igno-

tos

tos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe ſtellas inerrantes & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere. de quo addubitaſſe olim Hipparchum nobiliſsimum in aſtrologia virum, locuples auctor & teſtis eſt Plinius, in cap. 26: libro 2. Hipparchus, inquit, nunquam ſatis laudatus nouam ſtellam & aliam in æuo ſuo genitam deprehendit: eiuſque motu qua die fulſit, ad dubitationem eſt adductus, anne hoc ſæpius fieret, mouerenturque & eæ quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem ſuam referre cenſent Aſtrologi, conuenientiam & diſcrepantiam quæ eſt inter duos Zodiacos, alterum octaui alterum noni cœli, exploratam habere? quæ tamen ipſis nota eſſe non poteſt: quippe cum nonum cœlum omni ſtella luceque careat, nec aliud de ipſo quàm motus, iſque ex motu octaui cœli deprehẽdi poſsit. Latet etiam Aſtrologos quemadmodum iſti duo Zodiaci ſe habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam vt annorum eius temporis ratio aliqua iniri & numerus colligi poſsit, dierum tamen & horarum non poteſt: quorum tamen ſubtilis & certa computatio, iſti doctrinæ Aſtrologicæ opus eſt.

Hipparchus.

Duplex Zodiacus apud Aſtrologos.

10. *Quàm difficile ſit, aſpectum ſyderum qui in cuiuſque hominum ortu viget annotare.*

IAM verò vix poteſt ſine errore vllo notari & cognoſci poſitus aſtrorum qui eſt in eo momento quo quiſque naſcitur. Etenim difficillimum eſt vel punctum tẽporis in quo quiſpiam oritur, vel in eo ipſo puncto aſpectum ſyderum omnium qui tunc viget, obſeruare: ſæpè namque cœli & ſtel-

larum aſpectum, nubila & craſſorum vaporum interpoſitus, vel adimunt nobis, vel interturbant & infuſcant. & quod caput eſt, rapidiſsima cœli vertigo facit vt conſtellatio prius tranſuolet, quàm à nobis propriè annotetur: quippe per ſingula ferè momenta, alia & alia cęli facies, & identidem diuerſa aſtrorum poſitura exiſtit. Profitentur iſti Aſtrologi ſe cuiuſuis hominis euenta omnia prænunciare poſſe, dummodò ſibi ortus eius certum tempus pernoteſcat: at eiuſmodi tempus ſubtiliter & propriè, ita nimirum vt opus eſſet Aſtrologo, ferè neſcitur. Nam vt dicatur. exempli cauſa, Petrum eſſe natum vigeſimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exeunte; at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fuſus & in lucem editus eſt, nec obſtetrix, nec parentes ſeu cognati, ſubtiliſsimè annotatum & perſpectum habent: qua tamen temporis illius ſubtiliſsima obſeruatione & cognitione, ad diuinandum eget Aſtrologus.

B. Baſilij argumentatio contra Aſtrologos. Non poſſum facere, vt adſcribere hoc loco prętermittam verba Baſilij quibus ipſa hæc ratio quã nos ſtrictim attigimus, latius ab eo explicatur & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. ſuper Geneſim ſcriptũ reliquit, Genethliacę artis inuẽtores cum in tẽporis amplo ſpatio cõplures figuras ſuã ipſorum ſcientiã fugere percepiſſent, in anguſtum admodum temporis contraxere menſuras, vt minutiſsimo quoque & ſubitaneo articulo, quale eſt quod Apoſtolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi*, plurimum differentiæ ſit inter natiuitatem & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento genitus eſt, futurus ſit Rex ciuitatum, populo-

1. Corinth. 15.

pulorumque princeps, locupletiſsimus, præpotens: Is autem qui natus eſt tẽporis ſequentis momento, pauper quidam ſit futurus, aut mendicus, circulator, vel præſtigiator, ex oſtijs oſtia permutan[illegible]uotidiani conſequendi cauſa victus. quãobrem eo orbe qui ſignifer appellatur duodecim in partes diuiſo, cum in triginta dierũ ſpatio partem Sol eius globi tranſeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones ſingulas illas duodecim partes ſecuerunt. tum ſingulis portionibus illis in ſexaginta minuta diuiſis, minuta hæc ſingula rurſum in alia ſexaginta modo ſimili diuiſère. Poſito igitur enixu eorum qui in lucẽ eduntur, videamus, obſecro, ſi hanc exactiſſimam temporis diuiſionem Auctores hi ſibi valeant conſeruare. Nam ſimul atque editus puſio eſt, mas an femella ſit, obſtetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indiciũ vitæ eius qui natus recens eſt. Quot hoc tempore vis ſexageſima præterijſſe minuta? Dicit obſtetrix deinde Chaldæo partum qui editus eſt: quot minutiſsima momenta vis interea dum obſtetrix loquitur prætercurriſſe? præſertim ſi forte fortuna fuerit non in conclaui mulierum Chaldæus ille præſens, ſed in ædium atrio, aut veſtibulo, tempus horamque reponens. Et cum eum qui definiturus eſt diligẽter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat inſtrumenta, ſiue diurna ſint ſiue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore, quæſo, præteruolat præteritque examen? Compertam enim eam eſſe ſtellam qua tempus horaque ſit exploranda, non ſolum quãta in parte ſit duodecima. ſed etiã quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto 60.

eorum, in quæ ſubdiuiſa ſunt ſingula ſexageſima illa prima, neceſſe eſt. Atque hanc tamen adeo tenuem ſubtilemque temporis inuentionem, quanquam attingere nequeunt, ſingulis in ſtellis errãtibus faciendam eſſe neceſſariò dicunt, vt qualem ad cœlo adfixas ſtellas ipſæ diſpoſitionem habitudinemúe haberent, qualiſque ipſarum eſſet inter ſeſe figura, cum in lucem ederetur fœtus, compertum ſit tandem ac exploratum. Quæ cum ita ſint, ſi fieri non poteſt vt tempus illud exactiſsimè quiſquam attingat, variationeque vel breuiſsimi temporis fit vt tota via penitus aberretur; deridendi profectò non mediocriter eſſe videtur, tam ij, qui ſtudio huius indulſerũt artis, quam in ratione rerũ nuſquam eſſe conſtat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti: perinde quaſi omnia illi ſcire poſsint quæ ipſis ſunt euentura. Hactenus ſunt quæ Baſilius eo loco aduerſus Aſtrologos diſputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœleſtium cognitionem tenerent, non poſſe tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

SED concedamus Aſtrologis quod ipſi falsò & impudenter ſibi arrogant, perfectam videlicet aſtrorum & cœli ſcientiam: hanc ipſam nunc contendo non poſſe certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere; idq; multis & validis rationibus confirmo.

II. Octo

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione aſtrorum etiam perfecta, non poſſe diuinari omnia quæ futura ſunt.*

PRIMA RATIO. Vera eſt & trita eſt in ſcholis illa Philoſophorum ſententia, Sicut res ſe habet ad eſſe, ita quoque ſe habet ad cognitionẽ; hoc eſt, propter quas cauſas quæque res fit & eſt, per eas cognoſci debet, ſi quidem perfectam eius rei ſcientiam adipiſci volumus. ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrit cœlum ſed etiam cauſa particularis: eſt enim cœlum cauſa vniuerſalis, quo fit vt eius vis & efficientia ſit etiam vniuerſalis & indeterminata ad producendum quoſlibet effectus particulares: determinatur autẽ vis cœlli per cauſas particulares. quamobrem veriſsimum eſt illud quod dixit Ariſtoteles, Sol & homo generant hominem. quin effectus particularis, licet quod attinet ad eorum effectionem & conſeruationem, maximè pendeant ex cauſis vniuerſalibus; tamen quod pertinet ad propriam cuiuſque eorum naturã & ad naturales proprietates, tam ſpecificas quã indiuiduales, magis particularem cauſam æmulantur atque imitantur. *Prima ratio.*

12. ***Præter cauſas cœleſtes, neceſſariam eſſe notitiam cauſarum particularium ad præcoſcendos earum effectus.***

CVM igitur præter cauſas cœleſtes, ad producendos effectus futuros opus ſit etiam cauſa particulari efficiente, & materia idoneè præparata, quorum ſi deſit alterutrum, prorſus nullus futurus eſt effectus, ex his neceſſariò concluditur, ad *Sicut ad generationem rerum futurarum non tantum concurrit cœlum*

 præ-

prænotionem futurorum effectuum, cœleſtium cauſarum notitiam non eſſe ſatis. Atque hoc etiam quotidianis & manifeſtis experimentis conſtat. cernimus enim agricolas eodem tempore & ſub eodem ſyderum aſpectu varia ſeminum genera in terram iacere, ex quibus tamen diuerſa naſcuntur: quæ ſanè diuerſitas nō ad cauſas cœleſtes, ſed ad diuerſas tantùm ſpecies & vires ſeminum referri poteſt, Ad hanc eandem ſententiam, in libro ſecundo de Geneſi ad literam, cap. 17. ita ſcribit Auguſtinus: Cum multa corpora diuerſorum generum, vel animantium, vel herbarum & arbuſtorum, vno ſimul puncto temporis ſeminentur, vnoque puncto temporis innumerabiliter multa naſcantur, non tantum diuerſis ſed etiam ijſdem terrarum locis, tantæ ſunt varietates in progreſſibus, in actibus, & paſsionibus eorum, vt verè iſti (ſicut dicitur) perdant ſidera, ſi iſta conſiderēt. Quid autem inſulſius & hebetius, quàm cum iſtis rebus conuincuntur, dicere ad ſolos homines ſibi ſubijciendos fatalem ſtellarum pertinere rationem? ſic Auguſtinus: cuius extremum dictū paulò vberius tractat apud Gellium libro 14 capite 1. Phauorinius; Si vitæ, inquit, mortiſque hominum rerumq; humanarū omniū tēpus & ratio, & cauſa in cœlo & apud ſtellas foret; quid de muſcis aut vermiculis aut echinis, multiſque alijs minutiſsimis terræ mariſque animantibus dicerent? an iſta quoque ijſdem quibus homines legibus naſcerentur, ijſdemque itidem extinguerentur? vt aut ranunculis quoque & culicibus naſcēdi Fata ſint de cœleſtium ſyderum motibus attributa; aut ſi id non putarent, nulla ratio videretur cur ea ſyderū vis in hominibus valeret, ſi deficeret in cęteris,

13 De

13. *De ſimili ortu & diſsimilibus euentis Geminorum.*

SECVNDA RATIO. Si vera eſſet iſtiuſmodi Aſtrologorum doctrina, neceſſe eſſet Geminos qui vno tempore côcepti & nati ſunt, ſimillimos omninò fore: quod falſum eſſe, ſatis perſpicuum eſt. nam vt cæteram eorum diſsimilitudinem taceam, euenit nonnunquam vt alter ſit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione; Proclum & Euriſthenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ diſsimlis, & gloria rerum geſtarum diſpar fuit. Verùm, in ſacris literis luculentiſsimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Eſau eodem concubitu, vt inquit Paulus Rom. 9. ſati eodemque tempore nati, diſsimillimis tamen ingenijs, ſtudijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum eſt illud præſidium in quod refugiunt Aſtrologi, cum hoc argumento vrgentur; videlicet breuiſsimam illã moram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea nobis perexigua videatur, in cœlo tamen, ob eius vaſtitatem & rapidiſsimam conuerſionem, eſſe admodum inſignẽ magnamq́; facere varationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exẽplo rotæ, quã incitatiſsimè contortã, cum bis eodẽ loco ſignare atramẽto vel percutere ſumma celeritate conatus eſſet, ceſſante ipſius rotæ circumactione, reperta ſũt duo illa loca ab ipſo percuſſa vel ſignata, haud paruo inter ſe interuallo diſiũcta. Hoc, inquã, præſidiũ & refugiũ infirmũ eſt, parũq́; tutũ Aſtrologis. Etenim, licet in ortu Geminorũ aliqua fuerit mora, in eorũ tamẽ conceptu prorſus nulla fuit. Deinde, ſi tam breui variatur ratio côſtellationis ſub qua quiſq; naſcitur, erit profectò propriũ tempus

Secunda ratio. *Similitudo Nigidij Figuli.*

ortus

ortus cuiuſlibet, Aſtrologis incomprehenſibile. Deniq;, valebit hoc loco aduerſus Aſtrologos argumentatio illa beati Gregorij: Si propterea Iacob & Eſau non cenſentur nati ſub eadem cõſtellatione, quod non ſimul nati ſunt, ſed vnus poſt alterum; ob eandem profectò cauſam iudicandũ erit, nullum hominum ſub eadem conſtellatione totum naſci. non enim totus ſimul ex vtero procedit, ſed particulatim & mẽbratim: primò enim effert caput, tum collum, deinde pectus, poſtremò pedes. Iacob enim proximè natus eſt poſt Eſau manu plantam pedis eius tenens, perinde quaſi, ſicut inquit Auguſtinus libro ſecundo de Geneſi ad literam, capite. 17. vnus infans inſtar duorum vel duplo longior naſceretur.

B. Gregorius homil. 10 ſuper Euangel.

Auguſtinus.

Verùm, hanc rationem admodum diſertè Phauorinus aduerſus Chaldæos diſputans, exequutus eſt. Atque id velim etiam, inquit, vt reſpondeãt, ſi tam paruum atque rapidum eſt momentũ temporis in quo homo naſcens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto, ſub illo circulo cœli, plures ſimul ad eandem competentiam naſci non queant: & ſi idcirco Gemini quoque non eadem vitæ ſorte ſunt, quoniam non eodem temporis puncto editi ſunt: peto, inquit, reſpõdeant, curſum illum temporis tranſuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi poteſt, quonam pacto aut conſulto aſſequi queant, aut ipſi perſpicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumque vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipſum hoc argumẽtum de Geminis diligenter & ſubtiliter pertractat Auguſtinus libro 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus, atque in 2. libro de Doctrina chriſtiana, cap.

Phauorinus apud Aulum Gell. lib. 14. cap. 1.

Auguſtinus.

cap. 12. & verò, maximum faceſsit negotium Aſtrologis: ſi enim tam breui temporis momento mutantur omnia, vt non diuerſa modo, ſed etiam aduerſa plerunque eueniant, quis de nato puero poſsit quicquam certi prædicere, cum illud temporis punctum quo vel cõceptus vel natus eſt, ita vti eſt, nemini poſsit eſſe cognitũ? Itaque, vt magna in homines vi & poteſtate pollerent aſtra, quid ea tamen in ſingulorum hominum generatione & ortu efficerent, incompertum eſſet nobis: quippe cum aſpectus cœli & poſitus aſtrorum qui eſt tempore quo quiſq; naſcitur certo deprehendi nequeat: incitatiſsimus enim cœli & aſtrorũ motus, tarditatem noſtræ conſiderationis & obſeruationis præteruolat & anteuertit.

TERTIA RATIO. Miſſos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Aſtrologis. conſideremus in præſentia quamplurimos prorſus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque ſyderum aſpectu & poſitura, ex diuerſis tamen parentibus progeneratos: de iſtis non poteſt Aſtrologus ex obſeruatione ſyderum, non eadem euenta prænunciare, cum ſimul concepti & nati fuerint, & ſub eadem conſtellatione. At longè ſecus eſſe, quotidiana demonſtrat experientia. quam multi enim toto orbe ſimul & generantur in vtero, & in lucem edũtur, quorum deinde maxima eſt ingeniorum, ſtudiorum, morum, religionis, caſuum, denique vitæ ac mortis euentorum diſsimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannẽſi pugna quãplurimi cæſi ſunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem exiſtimet, eodẽ illos omnes ſtellarum aſpectu, poſituque fuiſſe natos? Idem dico *Tertia ratio.*

de

de tot millibus Turcarũ qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Chriſtiana claſſe profligati, & internecione deleti ſunt: quorum omnium eandem fuiſſe rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguiſſe cœli conſtellationem, ſtultum eſt dicere. An quo tempore natus eſt Homerus, Hippocrates, Ariſtoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque alios complures natos eſſe putabimus? at quis, illorum ſimilis adhuc extitit? Phauorinus ſic argumentationem hanc contexebat, Quàm multi homines vtriuſque ſexus, omnium ætatum diuerſis ſtellarum motibus in vitam editi, regionibus ſub quibus geniti ſunt longè diſtantibus, omnes tamen iſti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque ictu temporis intereunt? Quod ſcilicet nunquã eueniret, ſi momenta naſcendi ſingulis attributa, ſuas vnũquodque leges haberent. Quod ſi quædam in hominũ morte atque vita etiam diuerſis temporibus editorum, per ſtellarum pares quoſdam poſtea conuẽtus, paria nonnulla & conſimilia poſſe dicuntur obtingere; cur non aliquando poſsint omnia quoque paria vſu venire, vt exiſtant per huiuſcemodi ſtellarum concurſiones & ſimilitudines, Socrates ſimul & Antiſthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorſus fieri poteſt. Non igitur hac cauſa Chaldæi probè vti queunt aduerſus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. cap. 1.

14. *Pulcherrima diſputatio Bardeſanis aduerſus Aſtrologos.*

QVARTA RATIO. Bardeſanes Syrus in doctrina rerum cęleſtium excellenter verſatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduerſus Chaldæos conſcripſit, futiliſsimas eſſe Aſtrologorum obſeruationes, & rarò non ementientes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Euſebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 8.) demonſtrabat: Apud Seras lex eſt prohibens occidere, fornicari, & adorare ſimulachra: vnde in illa regione nullum templum cõſpicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentiſsima ſtella Martis in medio cœli cõſtituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quiſpiam ſolicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, ſingulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire neceſſe eſt, & in tanta regione ſingulis horis naſci homines non eſt negandum. Apud Indos autem & Bactros, multa millia hominum ſunt qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrũ quàm legibus nec ſimulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut ceruiſiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate abſunt, ſoli DEO attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadem ipſa regione adulterijs, cæde, temulentia, ſimulachrorum cultu inuoluuntur; inueniunturque ibi nonnulli, immo verò gens quædam Indorum eſt in eodẽ climate habitans, qui homines venantes atq; ſacrificantes deuorant: nec vlli planetarum quos felices ac bonos appellant, à cæde ac ſcele-

Quarta ratio.

ſceleribus iſtis eos prohibēt: nec maligini, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Perſas lex erat, filias, ſorores, matres quoque ipſas in matrimonium ducere; nec in Perſide ſolum, verumetiam qnicunque Perſarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc ſcelus abominatæ, Maguſſeos appellant. Suntque vſque ad hodiernũ diem in media AEgypto, Phrygia, Galatiaque plurimi Maguſſei ſucceſsione patrum, eiſdem ſceleribus contaminati. Nec dicere poſſumus in terminis & domo Saturni, cũ Saturno ipſo in natiuitatibus omnium, Marte aſpiciente Venerem fuiſſe. Amazones viros non habent ſed tempore veris fines ſuos egrediētes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, maſculiſque interfectis ſolas feminas alunt, bellicoſæque omnes ſimiliter ſunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem eſt opinari, omnes iſtiuſmodi fœminas prorſus ijſdem natalitijs aſtris eſſe genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbicumque terrarum & gentium ſint nati aut verſentur, inuiolabili obſeruatione & infantes ſuos octauo die circumcidunt, & omnem diem ſabbathi feriatum feſtumque religioſiſsimè agunt. Non ſunt autem Iudæi omnes ſub eadem conſtellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & inſtitutis vlla vis & potentia cœleſtium corporum abſtrahere poteſt. Sed quid dicemus de Chriſtianis? qui innumerabiles toto orbe ſparſi, idem vitæ genus atque doctrinæ cuſtodiunt, nec à diſciplina quam ipſis Chriſtus Dominus tradidit, vel promiſsis vllis, vel minis aut ſup-

plicijs

p'icijs vel latum vnguem amoueri poſſunt. an dicturi ſunt, Chriſtianos omnes eodem aſtro eſſe natos? Sed illud maximum eſt argumentum, qui ante ſuſceptam Chriſti diſciplinam patrias leges & inſtituta ſtudioſiſsime acerrimeque tenebant, eos poſtea factos Chriſtianos, illis deſertis abiectiſque, longè diuerſam vitam agere, diuerſos re, & diuerſiſsimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Chriſtiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos ſuos cremant, nec Perſæ cum ſororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miſcentur, nec AEgyptij Apin, aut canem aut hircum, aut felem colunt;ſed vbicumque ſunt, eiſdem legibus, moribus & inſtitutis viuunt. Quid plura? ſingulis horis apud omnes gentes homines naſcuntur: vbique autem leges atque mores propter liberam hominis poteſtatem præualere videmus. Nac natalitia ſydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad eſum carnium; nec Perſas à ſceleratis nuptijs remouent; nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere; nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate ſua vtuntur, legibus, moribuſque obedientes. Hactenus ſunt quæ ex diſputatione Bardeſanis aduerſus Aſtrologos cõmemoranda hoc loco cenſuimus.

QVINTA RATIO Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi noſtri, ars iſta nullo modo ſtare poteſt: Si autem ea ſtet, illa funditus corruere neceſſe eſt, quo intelligere licet qualis iſtiuſmodi ars exiſtimanda ſit, quæ niſi peſſundata & obtrita, ſublataque noſtrorum animo- *Quinta ratio.*

rum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vllo modo conſiſtere queat. Quod autem, ſi animus noſter immortalis & in agendo liber ſit diuinatio aſtrologica nulla eſſe poſsit, his argumentis concluditur. Primò, Aſtrologi profitētur ſe futuras hominum actiones euentaq́; ex ſuæ artis obſeruationibus præſentire & prænuntiare poſſe. hoc autem falſum eſt; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficiſci debent, nullo modo poſſunt eſſe nota Aſtrologis. nã vel cognoſcerēt futura in ſe ipſis, quod fieri nō poteſt, quippe, quæ futura ſunt, nōdum per ſe actu ſunt; quod autem non eſt, prout non eſt, non intelligitur, ſed prout aliquo modo eſt, nimirum poteſtate in ſuis cauſis. Nec prænoſci queunt futura in ipſorum cauſis quæ tres ſunt, D E V S, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex D E I propoſito, conſilio & abſoluta voluntate euētura ſunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, niſi cui Deus ea voluerit aperire, cognita eſſe poſ-

Rom. 11. & Iſaiæ 40.

ſunt. *Quis enim,* inquit Scriptura, *cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit?* & vt ſcriptū eſt in 9. capite libri Sapientiæ: *Quæ in proſpectū ſunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cœlis ſunt, quis inueſtigabit? ſenſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum ſanctum tuum de altiſsimis?* Ex cœlo autem, futura quæ pendent ex voluntate hominis non poſſunt cognoſci; tum quia cœlum eſt cauſa vniuerſalis, quare futuri effectus particulares non niſi vniuerſaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognoſci poſſunt: tūm etiã quia cœlum eſt cauſa corporalis & materialis, quare animus noſter qu

per

per ſe incorporeus & expers materiæ eſt liberque in agẽdo, cœli efficientiæ ac operationi directè & neceſſariò minimè ſubiacebit. Volũtas porro humana quæ ex proxima cauſa humanarum actionũ, reſpectu futurorum quæ ex ipſa proficiſci debent, per ſe indifferens & indeterminata eſt: multa enim acturi ſumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur cauſa indeterminata & indifferens poteſt definitam certamq; futuri effectus cognitionẽ parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendẽt ex interioribus, ex deliberatione dico & electione: non poteſt igitur futura hominis actio exterior præноſci, niſi cognita ſit futuræ voluntatis electio vnde illa proficiſci debet: at futura hominis electio non poteſt alteri homini eſſe cognita; ſi enim propoſitum animi & deliberationem quam quis in præſens habet mente conceptam, nemo alius ſcire poteſt, quanto minus ſcire poterit conſilium, propoſitum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos poſt annos futura eſt?

15. *Vtrum ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE aut conſideratur homo vt viuit & operatur ſecundum rationem, aut ſecundum ſenſum & appetitum: ſi ſecundum rationem, ſic homo non pendet è cœlo, eſt enim mens & ratio expers materiæ & incorporea nullum autem corpus per ſe agere poteſt in id quod eſt incorporeum. ratio item libera eſt, ſuarumque actionum domina, & ſuo arbitratu ac voluntate poteſt ad hoc vel illud agendum ſe ipſa applicare. nam quamuis vel à cœlo, vel ex naturali cõſtitutione & tempe-

Hominem, vt operatur ſecundum rationem non è cœlo, nec alia ex cauſa vlla præter Deum, per ſe ac neceſſario pendere.

ratione ſui corporis, vel à diabolo, vel aliunde inſtigetur ad malè agendũ; poteſt ea tamen reniti, & vi ſua omnes inſtinctus, impulſus, & irritamenta extrinſecus ei obiecta, cõprimere & irrita facere; quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifeſtum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione & comparatione, & bardus & mulieroſus erat; ſed eiuſmodi vitioſas naturæ propenſiones, adeo animi robore & diligentiæ magnitudine emẽdauit, vt omnium ſui tẽporis prudentiſsimus & continentiſsimus ſit habitus. Homo autem viuens ſecundum ſenſum & appetitum carnalem, tam variabilem & incertam vitam agit, vt qualis futurus ſit, nullo modo prædici queat. Quamobrẽm Salomon (quod eſt in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit: Alia quædam ſibi eſſe cognitu difficilia; illud autem eſſe prorſus ignotum qualis ſit via adoleſcentis in adoleſcentia ſua. Eſt enim ea ætas adeò lubrica ad quodlibet vitium, adeò mollis & flexibilis in omnes partes, adeò vagans & errans per omnia & nulla in re diu perſeuerans; vt nulla certa ratione modoque regi & duci, ſed quocumque impellit cupiditas, illuc inconſultè & temerè rapi videatur.

Quàm ſit inſtabilis vita & actiones hominis viuētis non ſecundum rationē, ſed ſecundum ſenſum.

quo fit, vt facilius ſit diuinare quid acturus ſit qui viuit ſecundum rationem & virtutem, quàm quid ſit acturus qui rationis & virtutum regula & lege poſthabita, ſuas duntaxat cupiditates ſectatur. Sic etiam facilius eſt diuinare quid facturus ſit Rex qui ſecundum rectam rationẽ iuſtaſque leges imperat, quàm quid facturus ſit Tyrannus, qui omnia pro ſuo commodo & libidine adminiſtrat. Qua ratione igitur Aſtrologi certa ſcientia conſequi poſſunt ea quæ nihil ratum, firmum,

mum, fixumque & certum habent?

Adhæc, aut iſtud Fatum cœleſte & potentia ſyderum poteſt ab homine impediri ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri poteſt: Si poteſt impediri & non euenire, ergo ſicut effectus eſt incertus, ita prædictio eius certa eſſe non poteſt. Si non poteſt impediri, ergo nullum eſt liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum noſtrum eſſe materialem atque mortalem, vtpote ſyderum poteſtati neceſſariò ſubiectum. Nec verò ſi ita res ſe haberet, quicquam prodeſſent hominibus prædictiones Aſtrologorum: quid enim iuuaret noſſe tanto ante futura, ſi ea nullo modo declinari & caueri poſſent? quin, vt ego cenſeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos neceſſe eſſet non ſolùm præſentibus malis torqueri, ſed etiam tam longinqua & ineuitabili eorum expectatione acerbiſsimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Aſtrologi ſyderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimotertio epiſtolarum, octogeſima nona epiſtola ita ſcripſit: Venio nunc ad illum qui cæleſtium notitia gloriatur.

Pulchrum dilemma aduerſus Aſtrologos

Si Aſtrologorum prædictiones veræ & certæ eſſent profectò inutiles & odioſæ eſſent hominibus.

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Hoc ſcire, quid proderit? vt ſolicitus ſim, cum Saturnus & Mars ex contrario ſtabunt, aut cum Mercurius veſpertinum faciet occaſum vidéte Saturno. Potius hoc dicam, vbicumquè ſunt iſta, propitia eſſe nec poſſe mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis curſus. Per ſtatas vices remeant. effectus rerum omnium aut mouēt ſydera, aut notant: ſed ſiue quicquid euenit faciūt,

quid immutabilis rei notitia proficiet? ſiue ſignificant, quid refert prouidere, quod effugere non poſsis? ſcias iſta, neſcias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quã argutè ac philoſophicè hunc ipſam ſententiam breuiſsimis concluſit Phauorinus: Aut aduerſa, inquit, euentura dicunt, aut proſpera. Si dicunt proſpera & fallunt, miſer fies fruſtra expectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo. Si vera reſpondent, eaque ſunt non proſpera, iam inde ex animo miſer fies antequam è Fato fias. Si felicia promittunt, eaque euentura ſunt, tum planè duo erunt incommoda; & expectatio te ſpe ſuſpenſum fatigabit, & futurum gaudij fructum ſpes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto vtendum eſt iſtiuſmodi hominibus res futuras præſagientibus. Sic Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium, lib. 14. cap. 1.

16. *Quàm ſit vana ac futilis prædictio Aſtrologorum de aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictionum aſtrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Aſtrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia ſummum Pontificem; atqui prouectio alicuius ad ſummum Pontificatum, non ex ipſius vel alterius vnius hominis voluntate aut poteſtate pendet, ſed ex voluntate atque ſuffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus eſt creare ſummum Pontificem. Quapropter vt certò prænunciari poſsit, Petrum, verbi cauſa, fore Papam, non ſatis eſt noſſe compoſitionem aſtrorum quæ in cœlo fuit naſcẽte Petro, ſed ſimul etiam opus eſſet, Aſtrologo perſpectos & cogni-

tos eſſe omnes ſyderum poſitus & cõſtellationes, ſub quibus nati ſunt quorumque voluntatum & ſuffragiorum concurſus ad creandum illum Papã futurus eſt neceſſarius. Quare, ſi verum eſt quod narrat in Auguſto Suetonius, Nigidium Figulum in eiuſmodi aſtrologia nobiliſsimum apud Romanos, accepta hora partus Auguſti, obſeruatiſq; natalitijs eius aſtris, exclamaſſe, Dominum orbis eſſe natum;profectò exiſtimandum eſt id eum nec ſcienter, nec certa aliqua ratione, ſed temerè ac fortuitò dixiſſe, & caſu factum eſſe vt ita contigerit ſicut ille prædixerat. Promotio namque Auguſti per multos honorum gradus ad ſummum vſque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum ſtudio, gratia, & opera pendebat vt ad tantum Auguſti dominatum & imperium certò prænoſcendum atque prænunciandum, ſolius Auguſti generationis & ortus conſideratio ſatis eſſe nequaquam potuerit. neque enim natalitia Auguſti ſydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuêre Auguſti ſuffragatores adiutoreſque ad conſequendum principatum; ſcilicet multi eorũ compluribus annis, vel ante vel poſt Auguſtum nati fuerant.

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Auguſti dominatu.

17. *Nullam poſſe eſſe ſcientiam vel artem iſtius Aſtrologiæ.*

SEXTA RATIO. Omnis ſcientia, & ars verſatur in ijs rebus quæ aut ſemper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc ſunt & rariſsimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam poſſunt ſcientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Aſtrologorũ ferè ſint falſæ, nec niſi per-

Sexta ratio. Ars & ſciẽtia in his verſantur; quæ ſemper aut plurimum eueniũt, qualis non eſt Aſtromantia.

perquam raro veridicæ ſint,ſatis liquet eas non ex arte aliqua & certis obſeruationibus proficiſci,ſed inſcienter & inconſultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt cauerent homines ne quà ipſis Chaldæi ad faciendam fidem irreperẽt, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut ſpargere. Non enim comprehenſa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, ſed lubrica atque ambagioſa cõiectatione nitentes, inter falſa atque vera pedetẽtim quaſi per tenebras ingredientes eunt: & aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipſorum qui eos conſulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera ſunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Iſta tamen omnia quæ aut temerè aut aſtutè vera dicũt, præ cæteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non ſit milleſima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem ſententiam libro ſecundo de Diuinatione ſcriptum ſit apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi. quàm multa ego Pompeio, quàm multa Craſſo, quàm multa huic ipſi Cæſari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum niſi ſenectute, niſi domi, niſi cum claritate eſſe moriturũ? vt mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat iis quorum prædicta quotidie videat re & euentis refelli. Seneca in eo libello cuius inſcriptio eſt: Ludus in mortem Claudij Cæſaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortẽ Claudij procurantem; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quibus conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hãc affert,

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. cap. 1.

M. Tullius.

Seneca.

affert, ne toties videlicet miſeri Chaldæi mentiātur: Patere, inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum poſtquam princeps factus eſt, omnibus annis, omnibus menſibus efferunt. Prędicebant enim illi Mathematici Claudium ſingulis annis & menſibus moriturum: quod etiam noſtri tēporis Aſtrologis contingit, à quibus mortes ſummorum Pontificum in ſingulos annos atque adeò mēſes prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambroſius libro 4. in Hexemeron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos eſſet ſermo de pluuia, quæ fore vtilis diceretur, ait quidā, Ecce Neomenia dabit eam. & quamuis cupidi eſſemus imbrium, tamen eiuſmodi aſſertiones veras eſſe nolebam. Denique, delectatus ſum quod nullus imber effuſus eſt, donec precibus Eccleſiæ datus manifeſtaret non de initijs Lunæ ſperandum eſſe, ſed de prouidentia & miſericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas iſtius aſtrologiæ confutata eſt, & efficacia Chriſtianæ pietatis viſque religioſarum precum re ipſa comprobata. *B. Ambroſ.*

18. *Vanitas & falſitas multarum prædictionum Aſtrologicarum.*

ALBVMAZAR princeps huiuſce ſuperſtitionis aſtrologicæ, ex obſeruatione & præceptis huius artis, prædixit Chriſtianam legem duraturam non plus annos mille quadringentos ſexaginta: ſed bene habet, quod poſt id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falſam eſſe illius prædictionem apertè demonſtrant. Abraam Iudæus pręnunciauit ex obſeruationibus aſtrologicis, expectatum à Iudæis Meſsiam venturum anno poſt Domini noſtri ortum milleſimo quadringenteſimo *Albumazar.* *Abraā Iudæus.*

ſexageſimo quarto; quod nimirum tum futura eſſet eadem aſtrorum compoſitio, quæ fuerat olim cum Moſes ex AEgypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictiones vanitatem dies ipſa redarguit. *Petrus de Aliaco.* Petrus de Aliaco ſcriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum eſt Conſtantiæ ad tollendum ſchiſma quod multos annos afflixerat Eccleſiam, prædixiſſe Aſtrologos eius temporis nullam fore in Eccleſia pacem & concordiam ſed habitu cœli & cõformatione aſtrorũ præſignificari maximas fore diſſenſiones ingenti cũm religionis Chriſtianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Conſtantienſe, diuturnum illud & pernicioſum ſchiſma eo anno extinctum eſt, pace ac tranquillitate Eccleſiæ reddita. qui euentus planè contrarius prædictionibus Aſtrologorum, ſanè multum mouere debuerat Petrum Aliacenſem, vt is nullam deinceps iſti Aſtrologiæ fidem haberet: præſertim verò, cum ipſemet vel ſuis deceptus obſeruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odioſum ſchiſma breui Antichriſtum mundo pareret.

19. *Errores Aſtrologorum in Chronologia.*

Albumazar. ALBVMAZAR iſtorum Aſtrologorum coryphæus, neſcio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas ſui orbis conuerſiones perfecerit, hoc eſt, expletis annis trecentis, ſemper magnas quaſdam res & admodũ inſignes euenire. Poſt Alexandrum enim, inquit, annis trecẽtis apparuit Arelaſor filius Bel qui Perſas contriuit: & proximè poſt trãſactis alijs trecẽ-

tis

tis annis apparuit Ieſus magiſter & dux Chriſtianorum. O turpem ἀναισχυντία, O incredibilē temporum inſcitiam. nam nec tunc fuit iſte filius Bel qui Perſas fregerit & afflixerit; & Chriſtus Dominus noſter non ſexcentis annis poſt Alexandrum vt iſte mentitur, ſed trecentis duntaxat & viginti annis poſt Alexandri mortem natus eſt. Quamquā quis miretur in hoc lapſum Albumazarem, cum tam inſigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis AEgypti regibus qui poſt Alexandrum Magnum AEgyptijs imperarunt ? cum in confeſſo ſit, nec Ptolemæū Mathematicum fuiſſe regem, & cum Hadriano Imperatore floruiſſe, nouiſsimo Ptolemæorum AEgypti regum plus centum & ſexaginta annis poſteriorem. Iactant item Aſtrologi, nullam fuiſſe apud homines vllo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullam nouæ religionis introductionem, nullam magnorū regnorum conuerſionem, denique nullum inſignem & memorabilem caſum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio ſyderum, precipuè verò Saturni & Iouis præceſſerit. Hæc, inquiunt, conſtellatio naſcentem orbem initiauit: illa præparauit diluuium: alia Abraam vel Moſem genuit: illa Ieſu aduentum prænuntiauit: alia Mahumeti legem anteceſsit. quæ quàm ſint futilia, commentitia & erroris plena, vel vno hoc argumento conſtare poteſt.

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.

Petrus Aliacenſis iſtiuſmodi figmentis ſtultiſſimè credens ac vaniſsimè gaudens, in lib. ſuo de Concordia hiſtoriæ & aſtrologiæ, ad id quod ex ſenſu Aſtrologorum proximè docuimus probandum, hoc quaſi fundamentum ſupponit: Ab initio

Quā multa peccauerit cōtra veram Chronographiam Petrus Aliacenſis.

mundi

cenſis in ſuis rationibus Aſtrologicis. mundi vſque ad diluuium fluxiſſe annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuio autem ad CHRISTI DOMINI aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc poſito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & inſigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam conſtellationem in cœlo apparuiſſe. At enimuero, cum perſpicuè falſa ſit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonne conſequens eſt quæ ducuntur & pendent ex illa computatione eſſe falſa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille ſexcentos quinquaginta ſex annos præteriſſe conſtat ex ſacris literis; pauciores nempe quàm illi numerant, annis propè ſexcentis: quo fit vt conſtellationē, quam aiunt iſti fuiſſe in exordio mundi, ſexcentis annis mundum præceſsiſſe neceſſe ſit. Deinde tēpus quod inter diluuium interfuit & Chriſti Domini aduentum, ne numerū quidem bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio aſtrorum quam aiunt ducentis annis antegreſſam diluuium, non niſi ſexcentis octogintaquatuor annis poſt diluuiū potuerit exiſtere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuiſſe annis nongentis quadraginta duobus poſt diluuium, ſexdecim nimirū annis ante natum Abraam: quem tamē liquet ex ſacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum eſſe poſt diluuium, quare neceſſe eſt, quartam illam coniunctionem ſexcentis triginta annis poſt Abrææ ortum contigiſſe. Adhæc, notarunt illi ſextam coniunctionem magnā ducentos vigintiquinque annos fuiſſe ante Chriſtum; nimirum falſo:

nitun-

nituntur enim ſupradicta computatione annorũ à diluuio ad Chriſti aduentũ, quam nos mẽdoſam eſſe oſtendimus. quin, ſi veram ſequamur Chronologiam, neceſſe eſſet ſextam illam coniunctionem ſexcentis fermè annis poſt Chriſti Domini ortum contigiſſe. Poſtremò, quàm fuerit Petrus Aliacenſis veræ Chriſtianæ Chronographię rudis & prorſus expers, vel hoc vno indicio manifeſtũ eſſe poteſt: affirmat anno ab ortu Chriſti ſeptingenteſimo, ad quod tempus ſeptimam coniunctionem magnam refert, natam eſſe in Eccleſia peſtẽ Hæreticorum, maxime verò eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæreſis circa annum Domini treceenteſimum exorta, ante ſexcenteſimum extincta eſt. Quis igitur tam multas iſtorum prædictiones nixas mẽdaciſsimis Chronologijs, inanes & mendaces eſſe dubitet?

Sed quid ego falſarum prædictionum exempla colligo, quorũ plena eſt & hiſtoria omnium temporum, & referta vita communis? Equidem reor, quàm difficile eſt prædictiones aliquas Aſtrologorum de futuris rerum humanarũ euentis, etiã caſu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri poſſe innumera eorũ prędicta perſpicuè falſa, & rebus ipſis euentisque confutata. Scitè dixit Cato mirari ſe quod non rideret Aruſpex, Aruſpicem cum vidiſſet: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut ſi euenit quippiã, quid afferri poteſt cur non caſu id euenerit? Quod de Aruſpicibus Cato dixit, id profectò per quã belle quadrat in Aſtrologos: vt nimirum videri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere ſoleamus, quo modo illis, ſi vel vnum eorum prædictum verum euaſit, ſimpliciter credamus; & non

Lepidum Catonis dictum vt refert Cic. lib 2. de Diuinatione in Aſtrologos bellè competens.

non ex multis potius falſis vni fidem derogemus, quàm ex vno quod caſu verum euenit velimus innumerabilia falſa confirmare. Verùm dicet aliquis, Aſtrologos nonnunquam eſſe veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus. prædicũt ſanè; ſed inconſultè, inſcienter, temerè. quis enim eſt qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Veriſsimè dici poteſt de Aſtrologis, quòd olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuiſſent memoria teneri & prædicari; quæ autem falſa, neminem recordari, aut taceri ab omnibus. nam qui veritatem illorum oraculorum defendebant, pauca quædam vera crebrò ſermone vſurpabant, pleraque falſa ſilentio premebant. qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falſa curabant. Sed cauſas cur prædicta Chaldæorum ſæpè vera eſſe videantur, extrema hac diſputatione aperiemus.

Notet hoc Lector.

20. *Aſtromantiam omni tempore à viris ſapientibus, & prudentibus eſſe contemptam & damnatam.*

Septima ratio

SEPTIMA RATIO Si hæc diuinatrix aſtrologia vera eſſet & certa, ſine dubitatione vlla pars eſſet philoſophiæ omniũ nobiliſsima & hominibus optatiſsima atque honoratiſsima: tum propter materiæ quam tractat, cœlum dico & ſydera, dignitatem atque præſtantiam: tum propter futurarum rerum, potiſsimè autem vitæ hominum & mortis caſuum & euentorum prænotionem, quas res noſcendi auidiſsimi ſunt & curioſiſsimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præſtantiſsimis quibuſque Philoſophis, quinetiam Aſtrologis, contempta, deriſa & damnata fuerit;

maxi-

maximum profectò argumentum eſt, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis eſſe iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Euſebius libro 14. de Præparatione Euangelica, capite 4. tradit Socratem dicere ſolitum, cognitionem futurarum rerũ quæ in poteſtate Dei ſunt non eſſe hominibus eas res cognoſcere, nec Deo gratũ eſſe ſi quę ille occultauit, ea mortales velint nimis ſtudioſè curioſeque rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longiſsimis peregrinationibus ſuſceptis, Perſarum magos, ſapientes Chaldæorum, AEgyptiorumq́; ſacerdotes adierunt, à quibus occultiora quædam vel ad diſciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem aſtrologiam, vel diſcere ab illis neglexerunt, vel ſi eam quoque didicerunt, certè nunquam ea vſos eſſe ipſos, ex eorum ſcriptis manifeſtè perſpicitur.

Xenophon. *Socrates.* *Phytagoras.* *Democritus.* *Plato.*

Ariſtoteles, qui vir & quantus? quàm ſolers, quam ſubtilis & copioſus in doctrina rerum cœleſtium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nuſquam tamen de iſtiuſmodi Aſtrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præſertim autem in libro Problematum, multarum rerum obſcurarum & admirabilium cauſas perquirat; ad nullius quæſtionis enodationem vel admirandi cuiuſquam effectus explicationem, iſtius aſtrologiæ opera & præſidio eſt vſus. Quin, multa ſunt eius ſcriptis quæ iſtam Aſtrologorum doctrinã omnio conuellant; veluti eſt illud, Futurorũ contingentium non eſſe certã

Ariſtoteles. *Sententiæ Ariſtotelis, quæ Aſtromantiam è medio tollunt.*

&

& definatam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrũlibet contingunt, non poſſe ſcientia comprehendi: Verſari in rebus humanis caſum & fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam : Particularium & corruptibilium effectuum cauſas proximas & proprias eſſe particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non ſatis eſſe cœleſtes & vniuerſales cauſas contemplari : Cœlum non aliter agere in ea quæ ſunt infra lunam, niſi per motum & lumen. Nec vſquam ferè indicauit Ariſtoteles præter ſolem & lunam, vim & efficientiam aliorum ſyderum, illud quoque docuit decretis Aſtrologorum valde contrarium, cœleſtia ſigna etiam corporeorum & ſenſibilium effectuum, per alias cauſas auerti & impediri poſſe.

Eudoxus, Panætius, Auicenna.

Cicero libro 2, de Diuinatione, laudat Eudoxũ ætate Platonis & Ariſtotelis principem Aſtrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiã & Caſſandrum, ac Scylacem Halicarnaſſeum, Aſtrologorum ſui temporis nobiliſsimos, qui totã hanc rationem Aſtrologiæ repudiarunt. Auicenna qui poſt Hippocratem & Galenum principatũ medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philoſophiæ negat Aſtrologis eſſe credendum in diuinatione futurorum, quia ipſi nec puncta cœleſtia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè neceſſarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perſpectas habeant; neque nitantur demonſtrationibus ſed probationib⁹ oratorijs & poëticis

Ptolemaeus.

Ptolomæus, quem iſti huius artis principem & ducem ſequi ſe dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non eſt, inquit putandum, omnia à ſupernis cauſis directò deriuari neceſsitate quadã inuiolabili,

vt nulla alia vis quin ita operentur, obſiſtere valeat. Idem tractatu ſuo quem vulgò appellãt Centiloquium, hoc eſt, Centum ſententiarum, prima eius ſententia ſic habet. Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta verò ſententia huiuſmodi eſt, Poteſt is qui ſciens eſt, multos ſtellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac ſe ipſum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum ſermonibus trita ſententia, Sapiens dominabitur aſtris. Porphyrius in libro de Oraculis confeſſus eſt, exquiſitam rerum futurarum ſcientiam ex inſpectione ſyderum, non mortalibus modò, ſed multis etiam deorum eſſe incomprehenſibilem. Idem in vita Plotini ſcribit, eum cum in iſta aſtrologia ſatis multũ temporis, ſtudij & operæ poſuiſſet, deprehendiſſe tandem, Aſtrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non eſſe credendum; eamque diuinationem tum ſermonibus tum ſcriptis confutauiſſe. quod manifeſtum eſt cuius legenti eius libros de Fato & de Prouidentia, maximè verò eum, qui inſcriptus eſt, An ſtellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. *Cui generi hominum prædictiones Aſtrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambroſius comparat telis aranearum.*

Si hæc porrò Aſtrologia vera eſſet & certa, plurimùm ſanè adiumenti afferret, prouiſione futurorum, ad bene regendam & adminiſtrandam rempublicam, ob eamque cauſam magno in honore & gloria fuiſſent Aſtrologi apud Reges & rerum publicarum Principes: at contra prorſus euenit; nam ſeueriſsimis multorum Principum decretis

Profeſſores diuinandi futura ex aſtris, publicis multorum Principum decretis eſſe ciuitatibus eiectos.

& edictis exploſam & damnatam & grauiſsimis ſupplicijs adictam eam artem inuenimus. Quoties Aſtrologi ſeu Chaldæi Roma electi ſunt principe Tiberio, Vitellio, Deocletiano, Conſtantino, Theodoſio, Valentiniano, præſertim autem Iuſtiniano; quibus huius artis ſtudium & exercitatio, non ſolum vt inanis & veritatis expers iudicata eſt, ſed etiam vt ciuitatibus & ſocietati hominum noxia & peſtilens, ſemper viſa eſt deteſtabilis? Sed quid attinet in re manifeſta, quæ turbam teſtium non deſiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, poſt hominum memoriam vix fuiſſe quenquam vllo tempore vel magnitudine ingenij, vel præſtantia doctrinæ, vel prudentiæ ciuilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique inſigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta non quaſi meras nugas & quiſquilias flocci fecerit, penituſque contempſerit. Vulgus modo ſtolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facilè credulum, & noua miraque audiendi & noſcendi curioſum, iſtis nugatoribus & aures & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hiſce commentis leuiſsima quædam ingenia lucri magis quàm veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac ſeditioſa, & ſapientiæ optimatibus ſemper infenſa, rerumque vtilium & alijs notarum faſtidioſa, nouarum autem & ignotarũ, atque adeo etiam in comprehenſibilium auidiſsima: denique quibus non tam cordi & curæ eſt vera nôſſe quàm videri vulgo ea ipſa ſcire quæ ſummi philoſophiæ antiſtites neſcire ſe confitentur.

Cui generi hominum prædictiones Aſtrologorum arrideant & probentur.

Hanc rationem egregio S. Ambroſij dicto concludam. Ita ſcribit Ambroſius libro 4. in Hexameron,

meron, cap.4. Sapientia Chaldæorum telæ araneę comparatur, in quam ſi culex aut muſca inciderit, exuere ſe non poteſt: ſi verò validiorum animantium vllum genus incurriſſe viſum eſt, pertranſiuit, & caſſes rupit, infirmos atque inanes laqueos diſsipauit. Talia ſunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores ſenſu, offenſionē habere non poſsint. Itaque vos qui validiores eſtis, cùm videritis Mathematicos, dicite: Telam araneæ texunt quæ nec vſum aliquem poteſt habere, nec vincula, ſi tu non quaſi culex aut muſca lapſu tuæ infirmitatis incurras, ſed quaſi paſſer aut columba caſſes inualidos præpetis volatus celeritate diſſoluas. *B. Ambroſius prædictiones Aſtrologorū comparat telæ araneæ.*

22. *Diſputatur contra tria fundamenta Aſtrologiæ Iudicariæ.*

OCTAVA RATIO. Fundamenta & firmamēta huius artis, aut nulla ſunt aut certè infirmiſſima & fragiliſsima: hæc igitur ars nulla ratione firma & ſtabili vtitur ad diuinandum; quamobrē nullam quoque apud homines auctoritatem, fidē, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum iſtius doctrinæ eſt, aſtra habere qualitates omnes elementorum; partim enim eſſe frigida, partim humida & ſicca, ſi non formaliter ſaltem virtualiter, hoc eſt, ſi non actu ſaltem effectu, ſi non in ſe habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt eſſe frigidum, Martem ſiccum, Lunam humidam. Verùm hoc, & ratio confutat & experientia. Ratio quidem, quoniam ſicut aſtra omnia ſunt lucida & ex ſe lucem fundunt, ita quoq; calida eſſe omnia & calefacere neceſſe eſt: lux enim, *Octaua ratio.*

non ſicut omnis per ſe calefacit,ita frigefacere aut per ſe humectare vel exſiccare poteſt. Stemus decretis Aſtrologorum aientium, vt Lunam, itidem cætera ſydera luce à ſole mutuata fulgere. Si igitur omnium aſtrorum vna eſt eademque lucis origo & ratio; qui poteſt eſſe tam multiplex, diſſimilis atque diſcrepans ratio & poteſtas agendi? Experientia item hoc ipſum redarguit: in plenilunio enim, cum eſt lumen Lunæ pleniſsimũ, noctes quoque, Ariſtotele & experientia teſte, calidiores exiſtunt. Sed Aſtrologi præter lucem,alias in cœlo & ſyderibus vires atque facultates, & à luce & inter ſe multùm diuerſas, mirandorumque operum cauſas, quas influentias appellant, commenti ſunt. Nouitium ſanè inuentum; nulli veterum vel Philoſophorum vel Aſtrologorum vnquam probatum; ac ſi licet ex eorum ſcriptis coniecturam facere,ne notum quidem illis.Poſtquam verò à recentioribus Aſtrologis in fluentiæ inuentæ & palàm probatæ, ab alijs quoque doceri & defendi cœptæ ſunt, quis ex Lycæo paulò grauior & probatior Philoſophus non eas repudiauit atque damnauit?Feſtiuè quidam Aſylum ignorantiæ eas appellauit: ad influentias enim quaſi ad vnicũ perfugiũ ſeſe recipiũt, & hanc ſe in latebrã conijciũt, quicunq; mirabiliũ effectuũ proprias & naturales cauſas,vulgaribus ingenijs nec inPhiloſophia exercitatis occultas,ſolerter inueſtigare ac reperire non poſſunt. Et verò ſi admittuntur influentiæ, vix dici poteſt quantoperè debilitetur robur Philoſophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur exiſtimatio, denique ſtudium eius apud homines cultusque langueſcat. Quid enim attinet in occultis rerum cauſis perquirendis

Ariſtoteles.

Non eſſe ponendas in cœlo influentias.

& er-

& eruendis pręclara ingenia Philoſophorum tanto ſtudio & conatu laborare, cùm in procliui ſit, cuiuſlibet effectus ex cœleſtibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus eſt, cuius naturalis & vera cauſa paulò obſcurior & abſtruſior eſt, quem non per iſtiuſmodi influentias nullo negotio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad ſe rapit? confeſtim reſpondebitur, quia propria eius influentia cœleſtis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piſcis vim habet ſiſtendi incitatiſſimum nauigium? in promptu eſt reſponſio, nimirum à cœleſti quadam influentia, quę tanta piſciculũ illum vi ac poteſtate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in natura rerum adeò reconditum & ab intelligẽtia noſtra remotum, denique nihil de his quorum perueſtigatio ſummorum Philoſophorum ingenia fatigauit & torſit, quod non quiuis è circulo Aſtrologorum & indoctorum hominum vno verbo, ſcilicet per iſtas influentias expedire queat.

Argumentatio contra influentias. Verùm labore quidem longius: reuertar igitur ad propoſitum. Si Saturnus quia lucidus eſt, per lucem calefacit, quomodo idem per influentiam frigefacit? nónne abſurdum eſt in eodem aſtro duas eſſe facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuerſas modò ſed etiam aduerſas & contrarias? cernimus ita eſſe natura comparatum, vt omnibus in rebus in quibus duæ inſunt differentiæ vel proprietates (vt more philoſophico loquar) vna generalis & quæ vni rei communis eſt cum alijs multis, altera ſpecialis & propria eius rei (cuiuſmodi ſunt in homine ſentientem eſſe & rationalem) vt ſemper differentia & proprietas ſpecialis, nobilior & perfectior ſit gene-

O 3 rali.

ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiũtur, tametſi noua, ſingularia, & mirabilia videãtur; veras, naturales & proprias cauſas, atque rationes ex duobus principiis cęleſtibus quę omnibus ſunt conſpicua & experimẽtis quotidianis explorata, motũ dico & lucem, plenè cumulatèque ac probabiliſſimè peti & duci poſſe. Figuras porro & effigies ſtellarum quas deſignant Aſtrologi in Zodiaco, ſimilitudinem, reddentes quorundam animalium, vel hominum, magnam vim habere in ortu cuiuſq; cenſent Aſtrologi cùm tamen per ſe ac natura ſua non ſint tales, ſed ſola eorum imaginatione conſtent, ab ipſis eo modo confictæ & figuratæ: poſſent enim fingi etiam ad ſimilitudinem aliorum animalium, domuum, turrium, menſarum, aliarumuè rerum. quare valde friuolum & ridiculum eſt, in eiuſmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum eſſe poſitum exiſtimare.

23. *Vtrum aſtra natalitia cuiuſquam poßint eſſe certa cauſa omnium quæ ei euentura ſunt.*

SECVNDVM fundamentum Aſtrologorum eſt; natalitia cuiuſque aſtra eſſe obſeruanda: ex his enim omnes vitæ caſus & euentus prouideri & prænotari poſſe. Sed quis non videt fundamentum hoc eſſe infirmiſsimum? cur enim Aſtrologi non potius obſeruent tempus, & cœli atque ſyderum ſtatum quo quiſque in vtero cõceptus, formatus & animatus eſt? cũ in eo plus momenti eſſe videatur ad diuinandum: quippe tunc primum exiſtit homo, & tunc primum vis cœleſtis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menſes quiſque fuit in vtero, pote-

Alterum Aſtromantiæ fundamentũ. Quàm inane ſit, natalitia cuiuſque hominis aſtra obſeruare ad diuinandum.

poteſtati & actioni cœlorum ſubiectus. Cur item non conſiderant Aſtrologi alias conſtellationes & defluxus cœleſtes qui contingunt homini ſæpius poſt ortum? Cum plerumque vſu veniat, vt illæ virtutes cęleſtes inſigniores ſint effectu, & valentiores ad immutandum hominem, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum aſtrorum naſcenti homini impreſſum, neceſſe eſt variari commutata ſępius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes conſtellationes, vel ob educationem, vel ob variam viuendi conſuetudinem & rationem, vel ob leges patrias ad quarum normam cogitur quiſque vitã, mores, ſtudia, & actiones conformare. Quid quod fortaſſe nihil illius materiæ primigeniæ quã quiſque in ortu habuit, reliquum ſit in extrema ætate? hoc enim viſum eſt & multis & magnis Philoſophis: nec S. Thomas in 1. par. quæſt. vlt. art. 1. abnuere videtur. Quo conceſſo, vis illius primi defluxus & effectus cœleſtis in ortu hominis ei indita & impreſſa, neceſſariò tandem euaneſcet tota. niſi fingat quiſpiam eiuſmodi virtutem cœleſtem migrare ex ſubiecto in ſubiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præſentit interitum ſuum, aliam pro ſe ſui ſimilem & quaſi vicariam virtutem ſubſtituere.

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat per totam vitam.

S. Thomas.

24. *Vtrum ſit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu, ad diuinandum.*

PLVS autem eſſe ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magiſter iſtorum Ptolemæus locuples teſtis eſt. Is enim in tertiò Apoteleſmatum ita ſcribit: Cum principiũ tẽporale hominis aliquod ſtatuatur; quidẽ natura

Ptolemæus.

& per

&per ſe illud erit principium, cũ ſemen vtero genitali admittitur; potentia verò & ſecundum accideus cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admiſsi ſeminis vel caſu vel obſeruatione deprehendit, illam ſequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoſcendis, conſiderando quæ ſint eo tempore ſtellarum configurationes. cùm enim ſemel à principio ſemen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate diſponitur, licet per conſequentis conformationis tẽpora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter ſibi aſciſcit, magis etiam primæ ſuæ qualitatis diſpoſitioni aſsimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obſcurè docet, primum & naturale atque efficaciſſimum hominis principium, eſſe ſeminis admiſſionem hominisque conceptum; atque huic principio potiſsimè inſiſtendum & inhærendum eſſe ad prænoſcendas hominum affectiones & euẽtus, tam qui ad corpus quàm qui ad animam pertinẽt. Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admiſsi ſeminis, vel conceptus, vix cognoſci poſſe ab Aſtrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipſi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox ſubiecit, Qui autem horam ignorant principij ſeminalis, eos neceſſe eſt ſequi principium natiuitatis. Haly nobilis Aſtrologus in eo libro quem ſcripſit de Electionibus, ingenuè fatetur, efficaciam decernendi Fatum hominis eſſe in hora conceptionis: ſed quia hæc neſcitur ab Aſtrologis propterea eos ad horam natiuitatis confugiſſe. Quin cum Aſtrologi premuntur argumento Geminorum, quorum cum idem ſit ortus, diſpar tamen euentus & exitus eſt; re- *Haly.*

ſpondere ſolent diuerſitatem euentuum qui ſunt in Geminis, ex diuerſitate conceptus eorum eſſe profectam.

25. *De vanitate Aſtrologorum diuinationem ſuam extendentium etiam ad ciuitates, non ſolùm ad homines.*

SED vide quouſque progreſſa ſit iſtorum audacia & impudentia: etiam vrbium, non hominũ modò, facta profitentur hac arte poſſe prænoſci & prænunciari: obſeruata enim aſtrorum compoſitione quæ fuit cum vrbes conderentur, poſſe earum caſus euentusque omnes proſpici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus: quam hiſtoriam libro 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noſter, in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbis etiam noſtræ natalem diem repetebat ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus; Romamque, cum eſſet in iugo Luna natam eſſe dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris. etiamné Vrbis natalis dies ad vim ſtellarum & lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione cœli primum ſpiritum duxerit: num hoc in latere aut in cęmento ex quibus Vrbs effecta eſt, potuit valere? Ita Cicero.

Tarutius Mathematicus omnia quæ vrbi Romæ contigerunt ad vim aſtrorum ſub qua ea vrbs à Romulo condita eſt referebat.

26. *Cur obſeruatio aſtrologica non valeat aquè in ſtirpibus & animalibus, quàm in hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex iſtis Aſtromanticis, num velint eorum diuinationem etiam

in

in animantibus & ſtirpibus valere vt in homine? Si negent, prodent ſcilicet ſuam inſcitiam; & ſuæ artis infirmitatē inanitatē atq; fallaciā. Cur enim nō æqualiter valeat in ſtirpibus atque in homine? immò cur non plus valeat? ſtirpes namq; multo magis quàm homo, à cœleſtium corporū poteſtate & efficientia naturali neceſsitate pendent. Et cum minus multa & varia atque incerta ſtripibus quàm homini ſoleant accidere, facilior profectò eſſe deberet eorum diuinatio, quæ ſtirpibus quàm quæ homini ſunt euentura. Sin verò annuunt, ſimiliter in ſtirpibus vt in hominibus valere aſtrologicam diuinationem; amicè rogarem ipſos vt diligentiſsimè obſeruarent ſtatum cœli & aſtrorum, eo videlicet tēpore, quo vel prunus, vel ceraſus, vel pyrus ſereretur; aut cum ſementis tritici fieret, & ex illa cœli obſeruatione promerent etiam prognoſtica de illis arboribus, ſcilicet vt diuinarent quantam illæ arbores prunorum, ceraſorum, & pyrorum copiam eſſent laturæ: quantus item ex illa tritici ſemente ſpicarum, & in ſingulis ſpicis quantus granorum numerus eſſet prouenturus. hæc ſi negent à ſe poſſe prænoſci, fateantur etiam neceſſe eſt, non poſſe ab ipſis futuros hominum caſus euentusque proſideri.

27. *De antiquitate iſtius Aſtrologiæ apud Aegyptios & Chaldæos.*

TERTIVM fundamentum eorundum Aſtrologorum eſt, artem hanc ſuam certiſsimis innumerabilium ſæculorum experimentis, & conſtantiſsimis obſeruationibus eſſe comprobatam. aiunt enim, hanc diſciplinam profectam eſſe ab AEgyptijs & Babylonijs ſeu Chaldæis, mortalium omnium antiquiſsimis. tradit enim Ariſtoteles in libro

Tertium fundamentum Aſtromantiæ.

Ariſtoteles.

libro. 2. de Cœlo, textu 60. & extremo lib. 1. Meteororum, AEgyptios omnium hominũ vetuſtiſſimos haberi: & in principio operis Metaphyſicorum affirmat, AEgyptios omnium hominum vetuſtiſsimos mathematica ſtudia tractare & colere cœpiſſe. Iactabant etiam olim Aſtrologi, Chaldæos quadringenta & ſeptuaginta annorum millia in periclitandis experiendisque pueris quicunque naſcerentur, poſuiſſe. Verùm adeo in aperto & in promptu ſunt omnibus iſtorum mendacia, vt à nobis ea vel confutari vel etiam indicari non ſit opus. Etenim ab exordio mundi ad hunc diem, nec dum ſex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldææ, hoc eſt, poſt euerſioné turris Babel, facta nempe linguarum diuiſione, nó ſunt adhuc quatuor millia annorum completa.

Picus Mirandulanus. Picus Mirandulanus in cap. 2. libro 12. aduerſus Aſtrologos, teſtes ad redarguendam Aſtrologorũ mentitam vetuſtatem adhibet Hipparchũ & Ptolemæum, principes ſanè aſtronomiæ; qui vbi pro dogmate aliquo conſtituendo veterum obſeruationes afferunt, nullas profectò afferunt vetuſtiores ijs quæ ſub Nabuchodonoſoro Chaldæorum rege apud AEgyptios & Babylonios fuêre: ab initio autem impeij regis Nabuchodonoſori ad præſentem annum qui ab ortu Domini noſtri agitur milleſimus quingenteſimus octogeſimus octauus, non plus bis mille ducẽtos & triginta duos annos præterijſſe conſtat. Porrò commentitiam AEgyptiacarum obſeruationum antiquitatem, perbellè ridet & redarguit

Auguſtinus. Auguſt. in cap. 40. libro. 18. de Ciuitate Dei: ita enim ſcribit: Fruſtrà vaniſsima præſumptione garriunt quidam dicentes, ex quo rationem ſyderum comprehẽdit AEgyptius, amplius

quàm

quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris iſtum numerum collegerunt, qui nō multum ante annorum duo millia literas magiſtra Iſide didicerunt? non enim paruus auctor eſt in hiſtoria Varro qui hoc prodidit. ſic Auguſtinus. Sed huic diſputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationem aſtrologicam eſſe contrariam veræ philoſophiæ, finem hoc loco ſtatuemus. *M. Varro.*

NON MODO ASTRA NON ESSE *cauſas, ſed nec eſſe ſigna rerum futurarum.*

CAPVT IV.

BEATVS Auguſtinus lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuiſſe opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominum, quibus viſum eſt non eſſe quidem aſtra cauſas humanorum euentuum, ſed eſſe tamen eorum vera & certa ſigna.

28. *Vtrum aſtra, ſi non ſunt cauſæ, ſaltem ſint certa ſigna omnium futurorum.*

ORIGENES quidem certè in tomis ſuis ſuper Geneſim, (ſic enim memorat Euſebius libro 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ ſunt in primo capite lib. Geneſeos. *Et erunt in ſigna*, è quibus videlicet verbis huius noſtræ diſputationis argumentum pertexuimus, prodidit aſtra eſſe à DEO poſita in cœlo, vt per varios aſpectus & coniunctiones præſignificarent quæ conſequentibus temporibus tum vni-

vniuerſè, tum ſigillatim euentura eſſent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum eſſe dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque deſcripſit quęcumque in tóto mundani æui decurſu, ſuo quæque tempore futura ſunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioſeph, olim apud multos in auctoritatem & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha inducitur filios ſuos alloquens hunc in modum, Legi, inquit, in tabulis cœli quæcunque cõtingent vobis & filijs veſtris. Plotinus autem cõdiſcipulus Origenes idem ſenſit, idque docet in libro qui inſcriptus eſt, Vtrum ſtellæ aliquid agant in libro autem de Fato capit. 6. hunc prætere a ſtellarum vſum eſſe tradit, vt qui illas ſuſpiciant & quaſi literas conſiderent, qui nimirũ huiuſmodi literaturam nouerunt, futura legant; ex ipſis figuris comparatione quadam analogica, eorum ſignificationem & intellectum ſolerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipſe de ſe interficiendo vehementer cogitaret, Plotinũ hoc cælitus prouidiſſe, & tanto facinore eum prohibuiſſe.

Liber. qui inſcribebatur Narratio Ioſeph, ab Origene citatus.

Plotinus.

Porphyrius.

Iulius Sirenus.

Hanc ſententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, cap. 35. minimè damnandam cenſet: & quo probabilem eſſe oſtendat, aliquot ex diuina Scriptura productis ſententijs, eam ornat atque cõfirmat. Hoc enim, inquit, non obſcurè indicat Eſaias cum ait in capite 34. *Complicabuntur ſicut liber cæli:* qua oratione ſignificatur, cœlos poſt diem iudicij conuoluendos eſſe atq; complicandos; quaſi nunc cœli inſtar cuiuſdã lib. ſint explicati & aperti nobis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet illud quod eſt in Pſalmo. 21: *Annunciabunt cæli iuſti-*

riam eius, & in Pſalmo. 18. *Cæli enarrant gloriam* D E I, & quod eſt in primo cap. lib. Geneſeos de ſtellis, *Vt ſit in ſingna,* & in Pſal. 88. *Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine.* Nec verò, inquit Origenes, hæc opinatio tollit liberũ hominis arbitriũ, non magis profectò quã prędicta futurarũ rerũ à ſanctis Prophetis edita, vel præſciẽtia omnium rerum quæ eſt in Deo. Plotinus ſcientiam aſtrorum ea ratione vt aſtra ſigna ſunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel ſingulari quodam Dei munere, vel propter eximiam aſtrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus eſſe acerrima indagatione, ſummaq́ue ſolertia. *Origenes.* *Plotinus.*

Iulius autem Sirenus ne Auguſtinum quidem ab hac opinione abhorruiſſe putat: quippe in 2. libro contra Manichæos, cap. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum ſunt in corpore mortali occulta ſunt corda, ita ſcribit: Neque enim in illis corporibus cœleſtibus ſic latere poſſe cogitationes credendum eſt, quemadmodũ in his corporibus latent, ſed ſicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maximè in oculis; ſic in illa perſpicuitate ac ſimplicitate cœleſtium corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Auguſtinus. *Iulius Sirenus.*

29 *Vtrum ſecundum Auguſtinum aſtra ſint ſigna omnium rerum humanarum.*

V E R V M, ſi quis locum hunc non prorſus inconſideratè legat, planè comperiet Auguſtinum per cœleſtia corpora non intelligere orbes cœleſtes, ſed corpora beatorum hominum, poſt reſurrectionẽ cęleſti gloria & immortalitate donate; & *Excutitur locus Auguſtini.*

pono-

ponere eum diſcrimen inter homines in hiſce caducis corporibus viuentes, & eoſdem poſt reſurrectionem in glorificatis corporibus immortalē & beatam vitam agentes: quòd illi arcana cordium multiplici ſimulatione callidè tegāt & occultent, ideoque ſæpè alios fallant: in his verò manifeſta erunt omnium corda omnibus, omniſque prorſus aberit ſimulatio, fictio atque deceptio. Atque hunc eſſe verborum Auguſtini germanum intellectum, ex proximè conſequentibus eius verbis palàm eſt: hæc enim ſubtexuit. Itaq; illi merebūtur habitationē illā, & cōmutationē in angelicā formā, qui etiā in hac vita cum poſsint ſub tunicis pelliceis occultare mēdacia, oderūt tamē ea, & cauent flagrantiſsimo amore veritatis; & hoc ſolū tegūt quod ij qui audiunt ferre non poſſunt, ſed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, vt nihil etiam contegatur, nihil eſt enim occultum quod non manifeſtabitur. ſic Auguſtinus. Quare cum Auguſtinus ſatis explicatè & apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel aſtris; demiror ſanè Iulium Sirenū tam incogitanter & oſcitanter legiſſe hunc locum, vt propter eum maximè, Auguſtino affinxerit huiuſmodi ſententiam, cuius nec vllum eo loci veſtigium apparet, & extat apud eundem in lib. de Ciuitate DEI copioſa & grauis confutatio.

30. *De natura & varietate ſignorum.*

Aſtra non eſſe certa ſigna rerum futurarum.

CAETERVM, aſtra eſſe ſigna rerum futurarū, cenſeo equidem non ſolùm eſſe alienum à vera philoſophia, ſed etiam ſacris literis contrarium. Ac licet complures earum rationum quas ſuperiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc proban-

bandũ; nouis tamen aliquot argumentis quæ propriè eiuſmodi ſententiam refellant, hoc loco vtendum eſt. Principio, quod eſt naturale ſignum alicuius rei, id vel eius rei cauſam vel effectum eſſe, vel vtrumque ab eadem ſuperiori & communi cauſa proficiſci neceſſe eſt. nam quod, præter hęc quartum membrum fingi poſſet, videlicet, vt illud ſignum neceſſariò ſit coniunctum cum cauſa rei ab illo ſignificatæ, id nõ eſt diuerſum à tertio mẽbro: talis enim cõnexio & cõiunctio non aliter eſſe poteſt, quã vt cauſa illa prius ex ſe pariat id quod eſt ſignũ: deinde id quod eſt ſignatũ; aut vt idem quod cauſam excitat vel admouet ad agendũ, ſimul etiam adhibeat & applicet id quod eſt ſignũ ad præſignificandum: vtrumque autem horum ad communem cauſam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & ſydera ſunt ſigna omnium rerum ſublunarium, vel ſunt earum rerum cauſa, ſed hoc negat iſta opinio: vel ſunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum ſanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum eſt, tam cœleſtia quàm ſublunaria ab eadem ſuperiori & cõmuni cauſa proueniunt: quemadmodum Iris ſignum eſt ſerenitatis, non quia ſit eius cauſa vel effectus, ſed quia eadem eſt communis vtriuſq; cauſa. At cauſam cõmunem cœleſtiũ corporum & ſublunariũ, neceſſe eſt eſſe vel corporeã vel incorporeã: corpoream quidem nullam, opinor, ponent iſti, nullũ enim corpus ſuperius cœlis: relinquitur igitur vt omnia referant ad cauſam incorpoream, hoc eſt, vel Deum vel Angelos qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipſorum cœlorum ſtatu habituque, & in ſyderũ poſitu & conformatione.

quaſi quibuſdam ſuis nutibus, & tanquam notis atque ſignis inibi deſcriptis euenta rerum humanarum prænotent atque præmonſtrent. At enimuero id multis de cauſis non eſt credibile. Etenim qui ſic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima ſcelera & execranda flagitia.

AD hoc, Philoſophia docet, nec non Theològia idem tradit; Angelorum nullam eſſe actionem quam vocant tranſeuntem, & quæ proximè ab ipſis prouenit, aliam quam motum localẽ; nec Angelos poſſe quicquam proximè agere, præterquã mouere motu locali. Angelos verò qui circumuolant orbes cœleſtes, non aliter circa res ſublunares operari cenſent Philoſophi & Theologi, quàm per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuerſas paulò ſuperius ſuſtulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum ſublunarium, clare diſtinctè certoque præmonſtrari, nemo dicet qui veriſimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiuſdem cauſæ duo effectus ſe inuicem neceſſariò indicant, vt ab eadem cauſa? ſic eodem quoque modo ab illa prouenire debẽt: alioquin fieri non poteſt vt ſe inuicem certò indicent: à Deo autem & Angelis quę in corporibus cœleſtibus fiunt, ea neceſſariò & inuariabiliter ſe habent: quæ autem in his quæ ſunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque ſubtexuntur argumenta. Etenim, quomodo aſtra quæ ſunt certo numero comprehenſa, & ſemper vniuſmodi & neceſſariò ac immutabiliter ita ſe habent, ſigna eſſe poſſunt omnium rerum futurarũ, quæ propemodnm infinitæ ſunt

tæ ſunt mulutudine ac varietate, & inter ſe plurimum differentes atque diſcrepantes? quomodo eadem ſyderum poſitura & conformatio, ſub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis naſcuntnr, poteſt eſſe certum ſignũ proprie & diſtinctè præſignificans tot tamque varios ac diſsimiles caſus & euentus qui in illis cernuntur? quare, ſi aſtra ſunt ſigna rerum futurarum, earundem quoque cauſas eſſe fatendum eſt: quod ſi cauſas eſſe negamus, etiam ſigna eſſe negandũ eſt.

31. An Cometæ ſigna ſint humanarum rerum.

DICES, cometas qui in ſublimi aëre generantur, ſigna, eſſe quæ inſignes admodum caſus futuros portendant, quorum tamen cometæ nec cauſæ ſint nec effectus: quare idem quoque aſtris accidere reſpectu rerum ſublunarium, non eſſe incredibile. At ego, cometas certa ſigna humanorum caſuum & euentuum nunquam concedam, licet hoc tam vulgo perſuaſum ſit, quàm eſt à Sapientibus improbatum. Quod ſi hoc, cum vulgo conſentiens opinaret, dicerem cometas à ſtellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegreſſi præmonſtrent. De ſtellis autem ſecus eſt, his enim nulla eſt corporea cauſa ſuperior.

32. An qui aſtra faciunt ſigna rerum futurarum, ſimul etiam neceſſariò inducant & aſtruant Fatum.

SED quid multis moror? coguntur iſtius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati neceſsitatem inducere: & ſanè, magis etiam quàm qui ſtellas faciunt cauſas rerũ ſublunarium.

Etenim, vt ſtellę cauſæ ſint eorum quæ fiunt infra Lunã, non ideo tamen Fati neceſsitas exiſtet; quod enim illarum afflatu defluxuque in terris eſſet efficiendum, id poſſet vel contrarijs materiæ affectionibus, vel obſtantibus cauſis particularibus impediri. At ſi aſtra naturaliter futurarum rerum ſigna ſunt, omninò euenire neceſſarium eſt quod ab illis ſignificatur: alioquin eſſent ſigna inania & fallacia. Et cum Deus ea inſtituiſſet ad ſignificandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea deſcripſiſſet veluti notas futurarum rerum indices; ſi euentus rerum cum illarum ſignificationibus non congruerent, vel Deus earum auctor & inſtitutor ignorans eſſet futurorum euentuum, vel fallax. Denique, ſi aſtra præſignificant quæ futura ſunt; aut præmonſtrant quæ facienda ſunt à cauſis particularibus, non quidem omnibus ſed aliquibus tantũ: ſed hoc improbabile eſt ac figmẽti ſimile; cur enim ſtellæ prænotent futuros effectus aliquarũ particulariũ cauſarũ potius quàm aliarum, vel cur non ſimiliter præmonſtrent omnes, cum omnium ſimilis ratio ſit? aut ſtellæ præſignificant omnes futuros effectus cauſarum omnium particularium: hoc ſi eſt, nullæ profecto reliquæ fiẽt cauſæ per quas quo minus eueniat quod à ſtellis præſignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit neceſſariò, vt omnia quæ infra Lunã fiunt, immutabili neceſsitate Fati nexa vinctaque teneantur: quod nec iſtius ſententiæ defenſores ſentiunt, & id ſentire impium eſt.

Explicatur locus Iſaiæ ex cap. 34.

Teſtimonium autem illud Eſaiæ productum ex 34. capite, *Cœli ſicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturæ teſtimonia paulò ſuperius commemorata, ſolum habere aliquid difficultatis,

tis,& nonnihil negotij faceſſere videtur; variè interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati ſit Auctoris, vel ſit ipſa probabilis, quicquam illi ſententiæ ſuffragetur. Inſtinus martyr reſpondens ad queſtionem nonageſimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum eſſet quod dicitur ab Eſaia, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, ſic ait; Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per ſimilitudinem conferunt aliquando cum pellis extenſione, dicentes: *Qui extendit cœlum ſicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatũ eſt* aliquando cum rotunditate cameræ, *Qui extendit*, inquit, *cœlum velut cameram*: Sic è diuerſo, cœli diſſolutionem per comparationem conferũt cum alijs rebus, vt apud Eſaiam cum volumine inuoluendo & implicando, ſicut apud Dauidem Pſa. 101. cum veſtimento veteraſcente & commutante. Sic Iuſtinus. Hieronymus verò ſuper illis verbis hæc ſcribit, Conſiderandum, quod non dicat interire cœlos, ſed replicari ſiue complicari quaſi librum; vt poſtquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicentur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam vltra ſcribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iuſtitiam DEI, reuelare iram eius, & probare ac teſtificari hominum ſcelera.

Iuſtinus martyr. *Pſal. 103.* *Eſaiæ 51. iuxta 70. Interpretes.* *Eſaiæ 40. iuxta 70. Interpretes.* *Beatus Hieronimus.*

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra aliter exponunt: Complicabuntur, inquiunt, cœli tanquã liber, hoc eſt, non exercebunt vltra Ethnici aſtromantiam ſuam; nec poſthac ex aſtris diuinare audebunt euenta hominum, quaſi legerent in ſyde-

B. Thomas. *Lyranus.*

ribus deſcriptos caſus & euentus futuros. Alij ſic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, ſed ianua cœleſtis clauſa erit. Sunt etiam qui explanant hoc modo, Miniſterium & vſus cœlorum atque ſyderum exhibitus homini ante diem iudicij, poſtea eſſe deſinet: nam licet non prorſus interibunt cœli, alio tamen ſtatu erunt, & quibus nunc funguntur miniſterijs & obſequijs hominum cauſa, ab illis poſt diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ vacatio pulchrè declaratur ab Iſaia ſimilitudine libri, quem poſteaquam eo vſi ſumus, nec amplius nobis vſui futurus eſt, complicare & claudere ſolemus.

Nec diſplicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa ſimilitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonſtrationem aduerſus gentes de quibus illic Eſaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem & confuſionem; tantam denique hominum triſtitiam dolorem & conflictationem; vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione & opreſſione, videantur hominibus cœleſtia lumina reſtingui, ſtellæ de cœlo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari & recedere. nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypſi dicitur, recedere vel abire. ſic enim habes in cap. ſexto, *Et cœlum receßit ſicut liber inuolutus.*

Antiquus mos Hebræorum ſcribendi

Sed quo planior ſit & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis ſimilitudo libri qua vſus eſt Eſaias, ſciendum eſt, apud Hebræos antiquitus libros ſacros diuerſa forma ſcribi & compingi ſolitos eſſe, quàm nunc ſcribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat ſolium ſiue membranam oblongã, quæ circa cylindrum ſiue axem ligne-

lignem circumplicabatur, inſtar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiuſmodi libri aliquam referre cœlorum ſimilitudinem & imaginem; quia ſicut axem illum ligneũ qui in medio voluminis eſt, complures ipſius mẽbranæ ceu ſpiræ, altera ſuper alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius vniuerſi axem tenet, cœleſtes orbes alter ſuper alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de teſtimonio Eſaiæ ſatis dictum ſit; cuius cũ tam multæ ac variæ ſint expoſitiones, nulla earum tamen mirificos iſtos aſtrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QVA RATIONE NONNVLLI ASTROlogi multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandẽ ad exitum hæc diſputatio finemq́; perducatur, vt cauſas aperiamus, cur permultę quorundam Aſtrologorum prædictiones veræ fuerunt, & cum rebus ipſis euentiſque mirabiliter cõgruentes. hanc enim quęſtionem, cum eius mentio ſupra incidiſſet quo melius, commodiori ſcilicet loco tractari poſſet, in extremam hanc diſputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Aſtrologorum plerũque falſas eſſe veriſsimum ſit, & à nobis ſupra ſatis explicatum; quoniam tamen & olim proditum eſt à multis, hodieq́; admodum vulgare eſt, quinetiam à grauibus viris, quibus non credere difficile eſt, pro certo traditur, fuiſſę quoſdam Aſtrologos quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vſu ipſo euentuq́; comprobatæ, & vix

vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis ſecus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quaſi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduerſari videamur. Conceſſa autem veritate huiuſmodi prædictionũ, cauſas eius diſquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Aſtrologis futura prænunciari, quæ quod incerta ſunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem aſſeueranter affirmo, ſi quæ prædictiones Aſtrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateque artis aſtromanticæ quam nullam eſſe ſatis ſuperque oſtenſum eſt, ſed alijs ex cauſis proficiſci: quæ autẽ ſint huiuſmodi cauſæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor cauſæ, propter quas nonnumquam prædicta Aſtrologorum vera canunt.*

34. *Inſtinctu dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

PRIMA CAVSA. Veritas iſtarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & ſocietate quam iniuit Aſtrologus cum dæmone; vel ex occulto eius afflatu & inſtinctu, quo etiam neſcientes homines ad diuinandum inſtigatur. Hoc tradit Auguſtinus extremo cap. 7. libro 5. de Ciuitate Dei: Non immerito, inquit, creditur, cum Aſtrologi mirabiliter multa vera reſpõdent, occulto inſtinctu fieri ſpirituum non bonorum, quorũ cura eſt has falſas & noxias opiniones de Aſtralibus fatis, inſerere humanis mentibus atque firmare, non horoſcopi notati inſpecti aliqua arte, quæ nulla

nulla eſt. Sic Auguſtinus.

35. Quot modis Dæmon futura, aut ipſe præſentire, aut homini præmonſtrare ſoleat.

DAEMON autem ſuggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palàm ſe oculis eius aſpectabilem & conſpicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus præſignificantibus futura, citra vllã corporis ſpeciem & figuram: vel immiſſa ſcriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones cõtineat: vel dormienti per ſomnia aut vigilanti afficiendo & cõmouendo phantaſiam, fingendoque phantaſmata idoneè ad repræſentandum id quod diuinandum eſt, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræſentant phantaſmata. Scire autem poteſt dæmon futura quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnunquam enim Deus ad agendum aliquid vtitur dæmonum miniſterio. Solet etiam dæmon prænunciare homini futura quæ ipſemet poſtea facturus eſt: ſolet ob incomparabilem ſui motus celeritatem quæ in longinquis locis remotiſque mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longiſsimè abſunt deferre. Poteſt item dæmon ex clandeſtinis conſilijs, verbis, ſcriptis, ex ſignis quæ in corpore tam exterius quàm interius apparent, occultas hominum cogitationes & deliberationes tam præſentes quàm futuras ſolertiſsimè coniectando, cognitas habere. Idemque conijcit ex præparatione cauſarum aliarumque rerum quę ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem ſubtilitatem & ſolertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, pro-

pter per fectam rerum omnium naturalium abſolutamque ſcientiam, callidiſsimus atque ſagaciſſimus eſt ad præſentiendum & prænoſcendum futura.

Auguſtinus. Hoc ipſum quod hîc docuimus, quia enucleate apertèque tradit Auguſtinus in libro 2. de Geneſi ad literam, capite 17. libet verba eius adſcribere, De fatis, inquit, ſyderum qualeſlibet eorum argutias, & quaſi de matheſi documentorum experimenta, quæ illi Apoteleſmata vocant, omnino à noſtræ fidei ſanitate reſpuamus. Talibus enim diſputationibus etiam orandi cauſas nobis auferre conantur, & impia peruerſitate malis factis quæ rectiſsimè reprehēduntur, ingerunt, accuſandum potius Deum auctorem ſyderum, quàm hominum ſcelera. Ideoque fatendum eſt, quando ab iſtis vera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſsimo dici, quem neſciētes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit, ſpirituum ſeductorum operatio eſt: quibus quædam vera de temporalib⁹ rebus noſſe permittitur, partim quia ſubtilioris ſenſus acumine, partim quia corporibus ſubtilioribus vigent, partim experientia callidiore propter magnam longitudinem vitæ partim à ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt etiam iuſſu eius ſibi reuelantibus, qui merita humana occultiſsimæ iuſtitiæ ſinceritate diſtribuit. Aliquando autem ijdem nefandi ſpiritus etiam quæ ipſi facturi ſunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Chriſtiano, ſiue Mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi ſunt, ne conſortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam ſocietatis irretiant. Hactenus ſunt Auguſtini verba.

36. Quot

36. *Quot modis & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum vel iſtorum Aſtrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauiſsimo ſe obſtringunt ſcelere, quicumque cupidi futura noſcendi conſulunt dæmones, vel Aſtrologos dæmonum opera vtentes ad diuinandum. Multis autem modis in eo ipſo peccari poteſt: primò ſi quis conſulat dæmonem de futuris, vel dæmonis diſcipulum Aſtrologum, ratus eſſe dæmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnius DEI proprium ſit noſſe futura, ſi quis eandem cognitionem etiã dæmoni tribueret, ir pietatis & idolatriæ crimen eſſet. Deinde, ſi crimini vertitur cum excommunicato ab Eccleſia communionem & ſocietatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Eccleſiæ inimico & implacabili hominum hoſte, pacto & ſocietate cõiunctum eſſe? & quem Deus ab omni ſocietate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas ſedes, æterniſque ſupplicijs mãcipauit, eo & amico, & magiſtro atq; doctore vti velle? Poſtea, qui dæmonis familiaritate vtitur in magnum certumque periculum animam ſuam obijcit, vtpote quam dæmon eiuſmodi prædictionũ illecebris circumuenire ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam grauiſsimè, quiſquis Aſtrologos conſulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoſcat. His accedit, immane flagitium eſſe, propterea dæmonem vel Aſtrologum conſulere, vt eorum conſilio vel auxilio magnum aliquod ſcelus perpetrari queat.

37. *Iſtiuſ-*

37. *Iſtiuſmodi Aſtrologos ferè improbos & flagitioſos eſſe.*

Iſtos autem veridicos, vt ferunt, Aſtrologos dæmonum eſſe familiares & diſcipulos, multa nec obſcura ſunt indicia: Primò, improbitas morum vitæque impuritas & ſordes: Tum, contemptus omnium quæ ad Chriſtianæ diſciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Poſtea, odiſſe lucem, fugitare conſpectum congreſſumque hominum, rarò verſari in publico, ferè in obſcuro & abdito, proculque arbitris viuere: Ad hoc, de ipſorum fide ac religione, mala, nec ſanè immerito ac temerè, hominum exiſtimatio: Deniq; multi de iſtis capti à cenſoribus fidei noſtræ, quos Inquiſitores vocant, vel vltro vel coacti, habita ſcilicet quæſtione admotiſque cruciatibus, ſuam cum dæmone ſocietatem & familiaritatem cõfeſsi ſunt verùm de prima cauſa ſatis.

SECVNDA CAVSA. Aſtrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ diſpoſitione quæ, vt in 4. & 7. lib. Confeſsionum inquit Auguſtinus, cæcas & improbas mentes conſultorum aliquoties ignoto quodam inſtinctu ſic agitat, vt neſcientes proferant, quæ conſulentes vel ex eorũ meritis vel ex abyſſo iuſti iudicij Dei oporteat audire. *Auguſtinus.*

38. *De vſu ſortium apud Antiquos ad prænoſcenda futura.*

HVC referre etiam conuenit ſortes antiquis vſitatas, quando videlicet verſibus alicuius poëtæ ſortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præſentibus, vel futuris negotijs

negotijs mirè congruentia:, velut Alexandro Seuero etiamnum adoleſcenti, nec imperium ſperanti, dum Virgilianas ſortes ſcrutatur, verſus ex libro AEneidos 6. exiêre, qui futurum illi imperium præſignificabant his verbis.

Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, paciſq; imponere morem;
Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

NEC mirum ita euenire, DEO volente ideoque mentem mouente, linguam moderante, & ſortes aptè ad id quod præſignificari vult miſcente ac temperante: qui non ſolùm ex ore Balaam arioli & falſi vatis, ſed etiam ex ore aſinæ qua ille ariolus vehebatur, veriſsima futurorum edidit oracula. *Numer. 23. & 24.*

59. *Permiſſu* DEI, *nimis cupidos ſciendi futura, laqueis dæmonum irretiri, & varijs ac pernitioſis erroribus implicari.*

NON eſt hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde ſapienter & ſalutariter monet Auguſtinus in libro 2. de doctrina Chriſtiana, cap. 22. & 23. ait enim permiſſu Dei nonnunquam vſu venire, vt dæmones vel per ipſos etiā homines multa vera prædicant, quòd nonnulli eiuſmodi diuinationum, etiam cum ſuperſtitione atque impietate nimium ſtudioſi atque curioſi, noxia perſuaſione ſeducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita ſe derelinqui à Deo pro meriti præcedentibus ſuis peccatis, prolabantur. Sed præſtat hic Auguſtini verba ſubſcribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum *Auguſtinus.*

rerum

rerum homines tradantur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum ſuarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis; quibus iſta pars mundi infima ſecundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege ſubiecta eſt. Quibus illuſionibus & deceptionibus euenit, vt iſtis ſuperſtitioſis & pernitioſis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: multaque obſeruantibus ſecundũ obſeruationes ſuas eueniant. quibus implicati curioſiores fiant & ſeſe magis magiſque inſerant multiplicibus laqueis pernicioſiſſimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ ſalubriter diuina Scriptura non tacuit, neque ab ea ſic deterruit animam, vt propterea talia

Deuter. 13. negaret eſſe ſectanda, quia falſa dicuntur à profeſ-
1. Reg. 28. ſoribus eorum, *Sed etiam ſi dixerint vobis*, inquit, *& ita euenerit, ne credatis eis*. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænunciauit, propterea talia ſacrilegia quibus imago illa præ-

Actor. 16. ſentata eſt minus execranda ſunt: aut quia in Actibus Apoſtolorum ventriloqua fœmina verum teſtimoniũ perhibuit Apoſtolis Domini; ideo Paulus Apoſtolus pepercit illi ſpiritui, ac non potius illius dæmonij correptione atq; excluſione mundauit. Omnes igitur artes huiuſmodi vel nugatoriæ vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & dæmonum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt repudianda & fugienda Chriſtiano. Sic Auguſtinus. His cauſas adijciunt quidam alias duas, minus fortaſſe probabiles, non minus tamen frequentes vſuque compertas.

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia & vſu rerum humanarum, quam ex arte aſtrologica.*

TERTIA CAVSA. Non pauci diuinant nõ tam peritia artis aſtromanticæ quæ nulla eſt, quã ſingulari quadam ſagacis ingenij ſolertia, & multiplici humanarum rerum peritia vſusque, & exquiſita eorum hominũ quibus diuinatio fit, negotiorum, morum, ſtudiorum, & ingeniorum obſeruatione atque notitia. Etenim quidam ſunt qui perſpectis quorundam hominum temperamentis & affectionibus corporum, ſtudijs item, exercitationibus, inſtitutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut vitijs, multa euentura eis prouident, ipſiſque magna aſſeueratione & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, ſi quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à ſuis eum occiſum iri prædixerit hominemque frequentiſsimum in furtis & rapinis, ſuſpendio periturum; religionis contemptorem, falſæque doctrinę proſeminatorem contra veritatem fidei & Eccleſiæ Catholicæ auctoritatem, ignis ſupplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vſus eſt Annibal qui perſpecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis & C. Flamminij Romanorum Coſs. & Imperatorum, Afris victoriã, Romanis inſignem cladem valde fidenter & aſſeueranter prædixit; eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum millibus interfectis, comprobauit. *Diuinatio Annibalis.*

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem conſulẽtium Aſtrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

QVARTA CAVSA. Non raro Aſtrologorum diuinatio vera exiſtit ob ſtultam conſulentium credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipſis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorreſcunt. Solet enim eiuſmodi credulitas inſtillare animis cõſulentium magnam ſpem rei bonæ à diuinis promiſſæ, vel ingentem metum inijcere triſtium & acerborum caſuum calamitatiſque ab illis prænunciatæ. Hi autẽ duo affectus animi, cùm potentiſsimi ſint ad afficiendũ & cõmouendũ hominẽ, crebrò efficiũt, ac certè multũ proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemẽs quædam ſpes ardenſque deſiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipſis promiſſa ſedulo ſe comparent, & omnibus ſuis opibus viribuſque contendant: quo fit, vt ob eam rem plerumque quò intendunt, optatorum ſuorum & alienorum promiſſorum compotes facti, perueniant. Ex aduerſo autem metus, pauor, horrorque prædictorum malorum atque calamitatum, ſæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter aggredi negotia, timide ac neglienter perſequi, & quocumque obiecto impedimento turpiter & infęliciter deſerere, eaq; ratione in prænunciata ipſis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt ſcribit Liuius) cum auguria & auſpicia ſecreto inſpecta infauſtum belli exitum minarentur auſpices & duces ne militem in arma euntẽ funeſto nuncio

T. Liuius.

on-

conſternarent, verſis in contrariam partem auſpicijs omnia fauſta & triumphalia portẽdi & à Dijs promitti mentiti ſunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hoſtes quos auguria victores fore præmonſtrabant, fœliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux claſsis Athenienſium, incognita ſibi lunæ defectione portendi ratus claſsis naufragium, ſi ea nocte portum egrederetur, cum ſtulto metu occupatus oppreſſusque diſceſſum differt; à Siracuſanis cum tota claſſe captus eſt. Verùm ne diſceptatio hæc longius quàm initio promiſimus, & quàm fert inſtituti noſtri ratio producatur, hîc finem diſputandi de diuinatione aſtrologica faciemus.

Niciæ ducis Athenienſium exitialis inſcitia.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Q IN-

INDEX RERVM

PRAECIPVARVM IN TRActatu de Magia contentarum.

A.

Archimedis ſphara. fol. 17

Archimedis ſcientiæ potentia. 19

Actio Dæmonum eſt duplex. 31

Apollonij fabula leonis, 34

Aſtronomica Magia quid ſit. 50

Aurum chimicum non poteſt vendi pro vero. 72

Argentum viuum non eſt materia omnium metallorum ſicut nec ſulphur. 74

Authoris ſententia de auro alchimiſtico. 81

Animalia generari poſſunt ſolo calore ignis. 83

Auripigmentum eſt ſpecies veri auri. 83

Alchimiæ ars cur non videatur eſſe vera. 84

Alchimiæ vſus non eſt permittendus in republica. 85

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat per totam vitam. 112

Annibalis ſomnium de vaſtatione Italiæ. 127

Alexandri Magni ſomnium. 129

Animus noſter cur ſit habilior in ſomno ad percipiendas reuelationes diuinas. 136

Argumenta S. Scripturæ quibus aſtrologica diuinatio refellitur. 159

D. *Auguſtini notabilis oratio in reconciliatione cum Eccle-*

237

Eccleſia cuiuſdam Mathematici. 165
Animaduerſio in Petrum de Aliaco. 167
Argumentatio valida contra Aſtrologos. 169
Aſtrologorum prædictiones ſi eſſent veræ, eſſent odioſæ hominibus. 192
Aſtrologorum prædictiones cui generi hominum arrideant. 313
Aſtrologorum fundamenta. 214
Ariſtotelis ſententiæ tollunt è medio Aſtromantiā. 202
B. Ambroſius comparat prædictiones aſtrologorum telæ araneæ. 220
Aſtra non eſſe certa ſigna rerum futurarum. 221
Annibalis diuinatio. 240
Auctoris ſententia quomodo facta ſit à Magis Pharaonis virgarum in ſerpentes mutatio. 111.107
Amnes retrofluentes. 35

B.

Boëtij opera mira. 19
D. Baſilij argumentatio contra Aſtrologos. 177

C.

Columba lignea volans. 19
Caput æneum loquens. 19
Calor cœleſtis & elementaris non differunt ſpecie. 82
Cham fuit idem qui Zoroaſtres. 87
Caſsiani opinio de origine Magiæ. 89
Cauſæ quinq; cur dormientibus multa diuinitus reuelentur. 135
Cauſæ quatuor cur diuina ſomnia ſint aliquando obſcura. 141
Caietani ſētētia aduerſus pdictiones aſtrologorū. 163

Catonis dictum in Aſtrologos. 200

D.

Dæmones cur ſimulent animas demortuorum. 65
Deus cur ſit paſſus prodigia fieri à Magis. 112
Dæmonum natura & munus ſecundum Platonẽ. 122
Dæmones cur olim non doctis ſed imperitis ſomnia dederint. 139
Dæmonum aſtutia in dandis ſomnijs. 141
Deus varijs modis afficit homines per ſomnia. 143. 174
Decreta contra Aſtrologos iudiciarios. 157
Dilemma aliquod contra Aſtrologos. 192

E.

Epicureorum opinio de ſomnijs. 117

G.

D. Gregorius ſex ſomniorum cauſas tradit. 125
Euſdem memorabilis ſententia de ſomnijs. 132

H.

Hiſtoria Iannis & Mambris Magorũ Pharaonis. 104
Homeri commentum pro diſtinctione verorum ſomniorum. 120
Hebræorum antiquus mos ſcribendi. 228

L.

Lamiarum ingenium & libido. 11
Liberi arbitrij vſus nunquã eſt perfectus in ſomno. 147

M.

Magorum figmenta. 8
Magorum opera varia. 5
Magi Perſarum quales. 18
Magia

Magia naturalis. 13
Magia naturalis triplex. 14
Magi quomodo dæmonibus imperent. 26
Magiæ variæ ſpecies. 48. 66
Magiæ vſus. 99
Magia vetita diuinis legibus. ibid.
Magiæ vnde tanta authoritas. 94
Magiæ origo prima à Dæmone. 90.
Miraculum quid ſit. 44.
Miraculorum verorum tres gradus. 45
Miraculorum verorum quinq; differentiæ à falſis & ſimulatis. 45.
Mortuos nulla vi magica poſſe reuiuiſcere. 12

N.

Necromantiæ vſus antiquus. 60.
Necromantiæ confutatio. 62.
Niciæ ducis Athenienſium inſcitia exitialis. 234

O.

Opera quæ poſſunt dæmones facere. 32
Opiniones tres de ſerpentibus Magorum Pharaonis. 105. 106. 107.
Oenomaus confutator oraculorum Apollinis. 160
Origenes diſputatio contra Aſtrologos. 166

P.

Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi dæmones inuocent. 27.
Philonis ſententia de origene Magiæ. 86
Porphyrius quid ſenſerit de veritate ſomniorum. 123
Pythagoræ mos & conſuetudo. 124

Petrus Aliacus plurimùm peccauit contra chronographiam. 198
Profeſſores diuinandi futura, aliquando fuiſſe eiectos è ciuitatibus. 210

R.

Remora piſcis. 21
Refellitur ars Cabaliſtica tanquam inanis. 53
Rationes quinq; pro Alchimiſtis. 78
Religio & diſciplina Chriſti tenebras Magicarum artium è mundo diſcuſſit. 95
Ratio cognoſcendi ſomnia duplex. 131
Ratio quadam contra Aſtromantiam. 162

S.

Salomonis Magia naturalis. 20
Statuæ per ſe incedentes. 33
Statuæ loquentes more humano. 33
Samuel an fuerint verus qui per Phytoniſſam repræſentatus eſt Sauli. 56
Smerdes Magus inuaſit regnum Perſarum. 69
Sulphur non eſt materia metallorum omnium. 74
Somnia omnia eſſe vera Stoicorum & Phythagoræ opinio. 116
Sententia quædam vera de ſomnijs. 118
Somniorum cauſa. 118. 128. 130.
Sententia varia de cauſis ſomniorum. 121
Somnium Cyri. ibid.
Syneſius mira ſed falſa de ſpiritu phantaſtico tradit. 124
Somniorum dæmonis duo genera. 129
Somnia quædã impijs hominibus data ſunt à Deo. 140
Somni-

Somniorum quatuor genera ſine vitio poſſunt obſeruari. 142
Somnium Salomonis cur illi fuerit datum, 150

T.

B. Thomæ ſententia de operibus Magorum. 11
B. Thomæ argumentum contra Necromantiam. 62
Teſtimonia ſcripturæ de ſomnijs. 119
B. Tertulliani ſententia de Necromantia. 64

V.

Voces quomodo poßint eſſe cauſæ efficientes rerum aliquarum. 24
Vtilitates artis Chimicæ. 76
Vanitas maior eorum qui obſeruant ſomnia quàm aſtra. 145
Vſus rationis ſæpe eſt liber in ſomno. 147
Vita hominis eſt inſtabilis, qui non ſecundùm rationem ſed ſenſum viuit. 192

X.

Xenophanis & Epicuræorum opinio de ſomnijs. 117

Z.

Zoroaſtres Magiæ parens. 86
Zodiacus apud Aſtrologos duplex. 176

FIVE

R. SALVAREZZA
RESTAURO
Via Val Sassina, 68
Tel. 899.228
1971